

tribuna

LJUBLJANA, letnik XXIX,

30. aprila 1980

ŠTEVILKA 16

STUDENTSKI ČASOPIS

cena 3 din.

NAJ ZIVILKA
KOLEKTIVNO

Praznik dela. Kot vsako obeležje bi morali tudi praznik dela „praznovati“ neodvisno od koledarja. Prvi maj s svojimi zgodovinsko zastavljenimi cilji – grobo rečeno: s cilji zmage proletarske revolucije – bi moral biti samo kratka vmesna postaja na dolgi vožnji po težko prehodnem področju razrednega boja. In ne smemo dovoliti, da bi se šele na tej postaji zavedli, kam se peljemo, ali izstopili in vprašali, kam pelje naš vlak. Kajti lahko bomo že na nepravilni postaji, celo v drugi smeri kot jo je na podlagi spoznanja zgodovinskih zakonitosti markiral marksizem. Ali pa se bomo peljali v vagonu drugega razreda. Kot klen revolucionaren proletarec moramo poznati prognozo za seboj in pred seboj, vedeti kam in zakaj, vedeti kje je najobčutljivejša točka kompozicije...

Tudi v naši deželi je še preveč potnikov, ki svoj cilj skrivajo v navidezno nevednost. Takšnih, ki eklatantno razglasijo svoj cilj potem, ko ga že dosegajo. Potuhnjenih, bi rekli, v vagonu tistega razreda, v katerega nimajo vstopa.

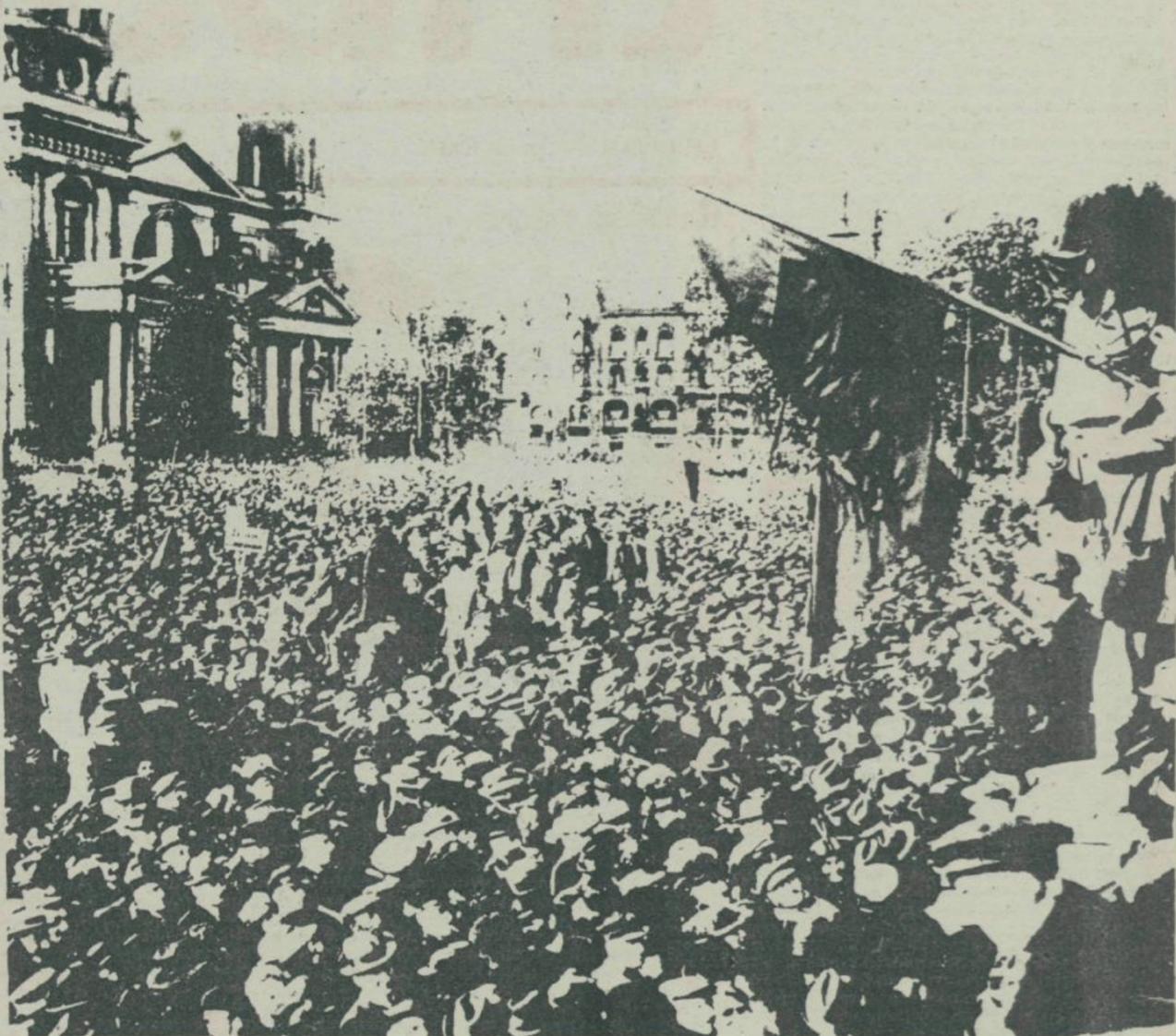
Zagotovo bo večina naših množičnih medijev ob Prvem maju pokazala takšno vozovnico, kjer bo z velikimi črkami označena postaja, na kateri smo se ustavili. Zdaj jih bodo polna usta dela, internacionalizma, proletarskosti, pa še kakšna besedica „materialističen“, „marksističen“ ipd. se bo sluzavo pocedila. In potem za letos dovolj takšnih „razglasov“; celoletno delovanje pa se bo peljalo pač po tisti prognozi, po kateri se je vozilo od lanskega do letošnjega Prvega maja, za katero pa prvomajska vozovnica ponavadi že propade.

Menimo torej, da je dejanski pomen 1. maja samo tolikšen, kolikšen je med praznovanjskim truščem delež dejanske zmage proletariata. Kajti zgodovina tega praznika nam med drugim dokazuje, da je nemalo kapitalističnih in celo nekaterih fašističnih držav, ki jih je splošna pripravljenost proletariata, da na ta dan pokaže svoje borbeno pripravljanje ali pripravljenost, skrbela za razrednost njihove države, razglasilo 1. maj za uradni državni praznik. S tem demagoškim posegom je vedno uspelo paralizirati vsaj majhen del proletariata in njegove zahteve in proteste usmeriti drugam. Leta 1920 se v Evropi začela uveljavljati praznik dela kot državni praznik. Kapitalizem mu je do danes skoraj povsod priznal njegov „državni karakter“ in ga s tem nekako iztrgal proletariatu iz rok. Kajti državni praznik kot praznik tiste razredne države, ki pomeni ustoličenje zatiranja onih ciljev in zahtev, ki bi jih na ta dan proletariati vseh dežel naj kulminirano izražal, ni in ne more biti več praznik proletariata v revolucionarnem pomenu besede. Pomeni njegovo zvedenitev, paralizo njegovih revolucionarnih misli in borbenih pesti. Kot praznik internacionalizma bi moral presegati razrednost države, ki ga je povzdignila v državni praznik, ki bi ga naj praznovala buržuj in proletarec. Buržuj pa bi Prvega maja ne smel „praznovati“: na ta dan bi moral spoznati revolucionarno moč svojega razrednega nasprotnika in namesto praznovanja v sebi nositi trepetajoč strah za svoj razredni položaj. V državah, kjer je danes proletariati najštevilnejši, pa prvomajsko „veselje“ pripade tudi buržujem.

In komaj kaj boljše je pri nas. Razen „osrednjih“ proslav, ki verbalno še opozarjajo na revolucionarno preteklost, sedanost in začrtano prihodnost proletariata, se Prvi maj spremeni v „veselo praznovanje“ samozadovoljstva tistih, ki se trudijo ohraniti to „veselje“ na tistem mestu, kjer bi morala biti močnejša delavčeva pest in revolucionarnejša ideja.

Zgodovinska komponenta praznika dela seže daleč bolj nazaj kot se ponavadi poudarja. 20. julija 1889 je bil položen temelj mednarodnih delavskih manifestacij na kongresu Druge internacionale v Parizu, ki je za osnovo postavil zahteve po osemurnem delavniku. Popularna zahteva za „tri osmice“: osem ur dela, osem ur počitka, osem ur kulturne in zabavne dejavnosti, se je pojavila v Franciji že 1677.

Med prve zagovornike se je vpisal Robert Owen, prvič pa ta ideja postane revolucionarna sila na kongresu Prve internacionale v Ženevi 1866, ko je omejitev delovnega časa na osem ur sprejeta za neobhoden predpogoj na poti k osvoboditvi proletariata. Nekaj let pred tem so angleški delavci izbojevali deseturni delavnik in Marx je v Ustanovnem manifestu Prve internacionale pisal o tem uspehu kot o prvi odkriti kapitulaciji politične ekonomije buržoazije pred politično ekonomijo delavskega razreda.

Zaradi znanih razlogov je prenehalo delo internacionale in iniciativo za uresničevanje ideje treh osmic je prevzela Federacija strokovnih sindikatov ZDA. Novembra 1884 je bila dana iniciativa, da bi od Prvega maja 1886 ta ideja postala resničnost. Ameriški proletariati je tega dne pokazal svojo zavest. Chicago je bil le en nosilni steber teh štrajkov, ki so ga 3. in 4. maja obarvali s proletarsko krvjo. S tem so prvomajske manifestacije dobile širši karakter kot je sama zahteva po časovni omejitvi dela. O prvem maju 1890 Engels piše:

„Zakaj danes, ko pišem te vrstice, pregleduje evropski in ameriški proletariati svoje prvokrat mobilizirane vojne sile, mobilizirane kot ena vojska, pod eno zastavo in za en bližnji cilj: za uzakonitev osemurnega normalnega delovnega dne, ki ga je proklamiral že ženevski kongres internacionale 1866 in ponovno pariški delavski kongres 1889. In prizor današnjega dne bo kapitalistom in zemljiškim gospodom vseh dežel odprl oči, kako so danes proletarci vseh dežel zares združeni.“ (MEID II, 577). Svoje sile je tega dne pregledal tudi slovenski in hrvaški proletariati, sicer maloštevilni, a že z zavestjo svoje zgodovinske moči.

Naslednja leta pa so pokazala, da je enotnost proletariata v svetovnem obsegu prekrhka, da bi brez težav udejanila zamisli prvomajskih manifestacij. Drugi kongres Druge internacionale v Bruslju avgusta 1891 je že postavil pod vprašaj najbolj odkrito manifestacijo – štrajk. Praznik dela so nekateri hoteli prenesti na prvo majsko nedeljo, da bi s tem „odpravili“ štrajk. Nesoglasja so omrtvila Prvi maj. „pošla je prva svežina“ (Engels), postal je „anemičen, blede slika prejšnjih proslav“. Takšen je ostal do preloma stoletja, čeprav so se nasprotja okrog tega vprašanja v Drugi internacionali razrešila.

Začetek našega stoletja pomeni uresničevanje ideje Prvega maja. V vrsti držav je bil 1918 in 1919 z zakonom predpisan osemurni delavnik, vendar zdaj to ni bila več osnovna predvsem pa ne edina parola prvomajskih manifestacij, ki so se prižigale povsod tam, kjer je v izkoriščanju izgoreval proletariati. KPJ in SKOJ sta proletarce vodila v organizirano pregledovanje svojih sil od ladjedelnice v Kraljevi, kjer je 1926 priprave na proslavo vodil Tito, do Trbovelj, Čačka, Duge Rese... Svetovna ekonomska kriza je proletariatu strahovito poslabšala življenjske pogoje in postala tako vzvod revolucioniranja in mobiliziranja njegovih sil.

Leta 1933 se prvič v zgodovini Prvega maja korenito izkrivi njegova osnovna ideja razrednega boja proletariata. Nemški nacionalsocializem ga spremeni v „nacionalni praznik dela“, ki v bistvu pomeni razredno pomiritev in sodelovanje. Vendar napredne sile med drugo vojno s Prvim majem ohranjajo manifestirano revolucionarnost, ki se kaže v protifašistični naravnosti. Vendar tej enotnosti sledi razcep delavskega gibanja, ki se do danes ohranja v obliki nekakšne atomizacije in otopitve revolucionarne osti.

Devet desetletij prvomajskih manifestacij kaže, da so te ob svojem rojstvu silovito povzdignile razredni boj za okvir svojega manifestiranja in da so bili cilji dejansko cilji razrednega boja. Zadnja desetletja pa navržajo misel, da Prvi maj z „zmagoslavni“ množičnimi praznovanji nad doseženim proletariatu uhaja iz rok; kajti slavljenje obstoječega je utrjevanje statusa quo. Ta pa ne v naši domovini in še manj v svetu ni takšen, da revolucionarnih ciljev za prihodnost ne bi bilo mogoče ali nujno postaviti. In cilji so jasni: popolna osvoboditev proletariata. – KOMUNIZEM

NAJ ŽIVI PROLETARSKA REVOLUCIJA! Uredništvo

Obvestilo vsem naročnikom Tribune!

Naprošamo vas, da do konca meseca maja odjavite naročnino Tribune, ako je v prihodnjem študijskem letu ne želite prejmati. V kolikor tega ne boste storili, si bomo opustitev odjave razlagali kot podaljšanje naročniškega razmerja.

Hvala.

Knjižnice pozor!

V uredništvu smo sklenili, da vam bomo do konca tega študijskega leta pošiljali preostale številke Tribune na ogled. V primeru, da želite postati stalni naročnik, se nam čimprej oglasite.

Hvala.

TRIBUNA, ŠTUDENTSKI ČASOPIS
IZDAJA – UK ZSMS LJUBLJANA
Trg osvoboditve 1/II, soba 86
Telefon: (061) 21-280

Uredništvo: Franc Milošič - glavni urednik, Slavko Hozjan - v.d. odgovornega urednika
Bojan Korsika - teorijski, Rudi Podgornik - naravoslovje, Andrej Drapal - kultura
Igor Bavčar - univerza, Nives Vidrih - lektorica, Mitja Maruško - prodaja,
Moja Dobnikar - tajnica, Vojko Flegar - likovna in tehnična oprema

Izdajateljski svet: Rudi Rizman, Primož Hainz, Mile Setinc, Marjan Kunej (predsednik), Janez Topovšek, Samo Hribar, Tomaz Krasovec, Borut Erzen, Bojan Korsika, Franc Milošič, Branko Bratkovič, Slavko Hozjan;

Uradne ure so vsak delavnik od 10. do 13. ure v prostorih uredništva. Redni javni sestanki uredništva so vsak torek ob 17.00 uri. Rokopisov ne vračamo in pisem uredništvu ne honoriramo. Pisma uredništvu ne smejo presegati 7,5 tipkane strani (pol aytorske pole). Celoletna naročnina za dijake in študente 50 din; za ostale 75 din. Št. žiro računa 50101-678-47303 z obveznim pripisom za Tribuno!

Tisk: tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani; priprava za tisk: IBM-Dnevnik (Vesna Škrbec, Mišo Čmajda, Kotnik, Roman Rot, Marija Sokač, Veronika Vidrih, Niko Rebek, Vera Dobovišek, Ksenija Šurk in Drago Pečenik)

Oproščeni temeljnega davka na promet po pristojnem sklepu št. 421-1/70 z dne 22. 1. 1973.

MIRKO KOŠIR IN „NJEGOV“ SPOR S CK KPJ

Ivan KREFT

V zvezi s sporom med CK KPJ za Slovenijo in centralnim komitejem Jugoslavije leta 1936 je bilo sprva veliko komentarjev v partijskih vrstah, toda že po enem letu je bila vsa zadeva zadovoljivo urejena, ne pa seveda izbrisana in pozabljena. Veliko delj pa se je vlekla razprava o tem, ali je bilo za časa diktature sprejemljivo geslo o razbitju versajske Jugoslavije in o ustanovitvi samostojne sovjetske Slovenije. V razpravi „O nastanku izjave treh komunističnih strank o slovenskem vprašanju“, ki jo je objavila Alenka Nedog v „Prispevkih za zgodovino delavskega gibanja“ I. 1967, števil. 1-2, stran 365, se avtorica ukvarja tudi z vprašanjem o sporu leta 1936. Čeprav Koširja in njegove vloge v omenjenem sporu s CK KPJ posebej ne omenja, temveč zabeleži spor le kot dejstvo, vendar Nedogova prispeva k lažjemu razumevanju spora v letu 1936 že s tem, da opozarja na podoben zaplet v letih 1932/1933. Navajam: „Centralni komitej KPJ (v letih 1932 in 1933, op. I. K.) namreč ni dovolil upoštevati posebnih razmer v Sloveniji in s tem povezanih potreb za delovanje slovenskih komunistov. Tu je iskati vzrok, da se je med nekaterimi slovenskimi komunisti pojavila težnja po oddvojitvi slovenske komunistične stranke od KPJ in njeni neposredni povezavi s kominterno kot samostojna sekcija.“

Takoj za tem pa Alenka Nedog nadaljuje: „Ta pojav zasledimo med slovenskimi komunisti tudi pozneje, npr. leta 1936, prav tako zaradi neurjenih odnosov s centralnim vodstvom in nezaupanja vanj.“

Glede na to, da bom Koširjeva stališča razčlenil pozneje, bom najprej (po Alenki Nedog) navedel okoliščine, ki so povzročile nezadovoljstvo slovenskih komunistov v letih 1932-1933.

Navajam: „Novi centralni komitej, ki ga je leta 1932 postavila kominterna, se je kritiki slovenskih komunistov odzval in oktobra 1932 obvestil oblastni komitej za Slovenijo, da želi popraviti napake prejšnjega vodstva glede politične in praktične pomoči organizaciji v Sloveniji. Sklenili so, da bodo vso literaturo od letakov, listov in revij do knjig, tiskali tudi v slovenskem jeziku. Proleter bo izhajal v slovenskem jeziku kot Proletarec, dokler ne bo začelo ponovno izhajati Delo kot skupno glasilo dveh strank“ (KP Italije in KP Jugoslavije, op. I. K.)

V zvezi s tem navaja Alenka Nedog še pismo, ki ga je poslal Gorkič predstavniku KSJ v balkanskem sekretariatu kominterna, v katerem pisec ugotavlja, „da imamo samo lepe načrte in vse večjo nevarnost nenormalnih odnosov s slovensko organizacijo, ki na temelju žalostnih izkušenj ne zaupa nobenemu CK, v katerem ni Slovencev.“

Tako oster je bil lahko le Gorkič, ne pa tudi Košir, ko je manj kot štiri leta pozneje opozarjal na neurejene odnose med PK KPJ za Slovenijo in CK KPJ. Hkrati je Gorkič v svojem zgoraj omenjenem pismu zahteval, da se mora vse, kar v Moskvi tiskajo za Jugoslavijo, tiskati tudi v slovensščini, zakaj, „imej v vidu, da polovica partije nam je v Sloveniji.“

Slovenskim komunistom je dal s tem Gorkič veliko priznanje. Morda je bil tudi to razlog, da se je oblastni komitej brez obotavljanja ograbil od tistih komunistov v Sloveniji, ki so zagovarjali zamisel o samostojni slovenski partiji in je v smislu načel proletarskega internacionalizma zavzel stališče, da izkoriščanje delovnih ljudi in zatiranih narodov v eni državi terja enotno komunistično organizacijo ne glede na večnarodno značaj države.

K temu bi pripomnil le to, da je Španija prav tako večnarodna država, vendar so katalonski komunisti uspeli ustanoviti lastno partijo vezano na kominterno, ki se je imenovala: PARTIT SOCIALISTA UNIFICAT DE CATALUNYA (ADHERIT ALA INTERNACIONAL COMUNISTA). Torej je imela kominterna različna merila.

Sicer pa najprej nekaj več o Koširju kot pobudniku akcije za direktno povezavo med slovenskimi komunisti in KI, saj sem ga od vseh pokrajinskih sekretarjev med obema vojnoma najbolj poznal in disciplinirano izvajal njegova navodila.

Mirko Košir (1905-1951) je postal član partije leta 1933, dve leti pozneje (1935) pa član PK KPJ za Slovenijo in leta 1936 njegov kooptiran sekretar. Malo je bilo sekretarjev pokrajinskega komiteja s (samo) triletnim partijskim stažem. Je pa res, da je Košir postal po zaslugi svojega starejšega brata Marca marksist že prej in da se je razvil v enega najboljših poznavalcev marksistične teorije in komunizma že leta 1930 v Veliki Kikindi, kar posredno dokazuje tudi njegova bogata knjižnica, polna marksističnih knjig s tehničnimi Koširjevimi pripombami ob robu. Knjige je posojal tistim, za katere je vedel, da niso le salonski komunisti.

Takšna knjižnica je morala impresionirati tudi Ivana Gerzetiča, ko se je poleti leta 1935 tri tedne skrival v Koširjevem stanovanju v Šiški, na Aljaževi 16. Takrat je bil Gerzetič član Politbiroja CK KPJ in hkrati predstavnik KPJ v rdeči sindikalni internacionali. Najbrž pa je Gerzetič takrat tudi vedel, da bo po vrnitvi v Sovjetsko zvezo postal še predstavnik KPJ v izvršnem komiteju kominterna. To najvišje mesto je tudi zasedel, toda ne za dolgo, saj so ga že leta 1937 odstavili, aretirali in ustrelili.

Košir ni nikoli dvomil o Gerzetičevi poštenosti, včasih se mu je zdel le preveč zahteven v zasebnih zadevah in preveč samozavesten. V Koširja pa je moral posebno zaupati, saj bi sicer ne stanoval pri njem.

O vseh političnih zadevah sta razpravljala enokopravno.

Da bi lahko Košir uspešno vodil partijsko politiko, je moral seveda poznati tudi stališča kominterna. Le-ta pa mu je posredoval iz prvega vira prav Ivan Gerzetič (Fleischer 1896-1939, ki je dobro poznal tudi nacionalno vprašanje. Gerzetič je bil doma v Zagrebu, kjer je bil sprejet tudi v partijo in sicer že leta 1920. Tu je postal kmalu še sindikalni in partijski voditelj. Že na četrtem partijskem kongresu v Dresdenu leta 1928 je postal član CK KPJ in kmalu zatem še član politbiroja CK KPJ.

Oba sta se zavedala, da se je kapitalistični sistem v zadnji fazi svojega razvoja razvil v imperializem, v katerem se je močno zaostrijo tudi nacionalno vprašanje. O tem je bilo govora že v gradivu za četrto državno partijsko konferenco v Ljubljani decembra 1934, v katerem je bil poudarek na ustanovitvi KP Slovenije in KP Hrvatske, pozneje pa še KP Makedonije. Vse od omenjenih partij bodo imele svoje kongrese, svoje CK in še skupen jugoslovanski CK.

Odposlanci od zunaj so prihajali, vse so obljubljali, včasih pa so se pustili tudi presenetiti in so pod pritiskom klonili.

Da bi se v bodoče izognil „vdorom“ je PK KPJ za Slovenijo na predlog sekretarja Koširja napisal pismo, da hoče imeti s kominterno neposredne stike. To pismo je zbudilo veliko negotovanje pri CK KPJ in le malo je manjkalo, da bi bile vsem prizadetim izrečene zelo stroge kazni, vendar se po tehtnem premisleku to ni zgodilo.

Kakor po navadi je najtežja kazen prizadela najmanj krivega: „Katarino“ - Marijo Vilfanovo samo zato, ker je pismo odnesla v Pariz. Nemalo se je začudila, ko ji je Košir osebno sporočil, da je bila izključena, vendar ta sklep v resnici ni obveljal.

Kakor je Košir obsojal „vdore“, je obsojal tudi počasnost, s katero so se uresničevali sklepi četrte državne partijske konference (dec. 1934) v Ljubljani.

Za zavlačevanje ustanovitve KP Slovenije je nosilo odgovornost Gorkičevo vodstvo in zoper to vodstvo je bilo naperjeno tudi pismo, ki ga je Košir pisal kominterni, na katero naj bi se PK Slovenije v bodoče direktno vezala, vendar se Košir pri tem ni skliceval toliko na načelne razloge kot na praktične. Morda je Košir celo računal, da bo pismo dobil v roke Ivan Gerzetič. To pa se ni zgodilo.

Znani makedonski zgodovinar dr. Ivan Katardžiev omenja v svoji obširni razpravi, ki jo je objavilo Delo ob praznovanju 35-letnice konstituiranja makedonske države v socialistični Jugoslaviji (Delo, julij-avgust 1979), da je kominterna leta 1937 s sprejemom posebne resolucije okrepila pritisk na balkanske komunistične partije, da bi se bolj odpirale hotenjem nacionalno-revolucionarnih gibanj na Balkanu, še posebej proti makedonskemu. Omenja tudi, da je na petem kongresu KP Bolgarije, marca 1934, predstavnik kominterna, znan pod imenom Vinkler, med drugim kritiziral grške komuniste in njihovo delo med narodnimi manjšinami in je pri tem poudaril, da velja to predvsem za makedonsko (ne bolgarsko, op. I. K.) organizacijo VMRO (Ob).

Glede na to, da se je Mirko Košir začel komunistično udejstvovati že v obdobju, ko je bil od 4. 10. 1930 do 12. 12. 1932 suplent na gimnaziji v Veliki Kikindi, bi mu glede na njegovo razgledanost upal pripisati, da je že takrat dobro poznal nekatere dokumente Kominterna o nacionalnem vprašanju, saj ga je le-to posebej zanimalo glede na položaj Slovencev,

Hrvatov, Makedoncev in Albancev v Jugoslaviji. To vprašanje je bilo na dnevnem redu vse od ustanovitve KP Jugoslavije, čeprav vodstvo z dr. Simom Markovičem na čelu ni kazalo zanj pravega zanimanja.

Pod šestojanuarsko diktaturo pa je KPJ nastopala celo z geslom „o razbitju versajske Jugoslavije“. Geslo, ki so ga nekateri slovenski komunisti „zbežgano“ ponavljali vse do leta 1934, oziroma še celo leta 1935, ko so vzklicali na shodu v srebrni unionski dvorani „Živela samostojna sovjetska Slovenija“. Že eno leto prej, sredi 1934. leta, pa je (kar povzemam tudi po dr. Katardžievu) namestnik vodje balkanskega državnega sekretariata izvršnega komiteja kominterna T. Alihanov kritiziral delo KPJ in KP Romunije med tlačeni narodi. Ugotavljal je, da nacionalno gibanje „v tako kompaktnih nacionalnih predelih, kot so Hrvaška, Slovenija in Makedonija v Jugoslaviji, močno raste, množične nacionalno-revolucionarne organizacije pa so še zelo šibke, poleg tega pa jih v številnih rajonih še sploh ni“.

Zanimivo je, da se je prav v tem času (sredi leta 1934) začela v Sloveniji velika partijska akcija: gibanja slovenskih narodnih revolucionarjev, gibanja, ki naj bi pod vodstvom dr. Jožeta Vilfana, kooptiranega v PK KPJ za Slovenijo, nadoknadilo zamujeno. Idejne osnove za to gibanje je pripravil že prej Lovro Kuhar.

Kritika Alihanova je torej zalegla. Doslje sem po dr. Katardžievu navedel le njen zmernejši del. V nadaljevanju svoje kritike pa je Alihanov še menil, da je glavni vzrok slabega dela komunističnih partij v nacionalnih rajonih v tem, da njihove množične organizacije še ne znajo izbrati nacionalnih nasprotij, nacionalnega utesnjevanja. To pa zato, ker „podcenjujejo pomen nacionalnega utesnjevanja in pomen revolucionarnega narodnoosvobodilnega boja“ in zato, ker pri njih še ni popolnoma izkoreninjen brezbrižen odnos do narodnoosvobodilnega gibanja, ki se skriva za lažnimi internacionalističnimi frazami. V svoji kritiki se je odkrito zavzemal za ustanovitev nacionalnih komunističnih partij Hrvaške in Slovenije v okviru KPJ. Tako stališče pa je zelo blizu Koširjevemu.

Geslo o razbitju versajske Jugoslavije in proglasitve „samostojne sovjetske Slovenije“ se je torej preživelo, najbrž že precej pred sredino leta 1934. Koširjeva akcija leta 1936, ko je hotel mimo CK KPJ napeljati neposredne stike pokrajinskega komiteja KPJ za Slovenijo s kominterno, pa sploh ni imela nobene zveze s kakim razbitjem KPJ ali versajske Jugoslavije, temveč je odklanjala le take „posredovalce“ med organizacijami v državi in njenim centralnim vodstvom, ki povzročajo „vdore“.

Upravičeno pa je Košir Gorkičevemu vodstvu tudi zameril, da ni poskrbelo, da bi bil sklep o ustanovitvi KP Slovenije, sprejet decembra 1934, uresničen po nekaj mesecih oziroma čimprej. To se ni zgodilo niti do konca leta 1935, čeprav je v četrty številki Biltena, glasila CK KPJ, ponovno poudarjeno: „Skrajni čas je, da CK KPJ postavi in reši vprašanje ustanovitve KP Slovenije, KP Hrvatske in KP Makedonije v okviru KPJ kot pokrajinskih organizacij.“ Sedaj je bilo še bolj jasno postavljeno, da gre za ustanovitev pokrajinskih organizacij, ki bodo slej ko prej prek CK KPJ vezane na kominterno. Toda vsi, ki smo dobili v roke gradivo o četrty partijski konferenci, smo nenehno vpraševali, kdaj neki bodo uresničeni njeni sklepi o ustanovitvi nacionalnih partij z nacionalnim CK. Svojo nestrpnost smo prenašali tudi na Koširja. Za koga drugega pa smo jo leta 1936 sploh mogli? Kardelj, Kidrič, Maček so bili odsotni. Če se je kdo od študentov oglasil pri Francu Leskovšku, ki se je ukvarjal predvsem s sindikalnim vprašanjem, ga je gladko napotil h Koširju, Marinko je bil konfiniran v Trbovljah. Prava sreča je bila, da je bil v letu 1936 Košir zaprt le dober mesec. Tako si ga lahko v nujnem primeru dobil doma, dokler mu niso vzele vse čas stavke tekstilcev in gradincev v Kranju, Mariboru, in Murski Soboti. Prvo stavko v papirnici v Količevem od 17. 8. do 14. 10. 1935 je imel Košir že za seboj. Tudi zlet Svobode v Celju je zahteval od njega veliko angažiranja, ilegalce Gerzetič se ni več skrival pri njem, tako da so bili občasni obiski pri Koširju možni. Ves čas pa je tudi pridno študiral in pisal, vendar komaj kaj pod svojim pravim imenom. Tako bo imel bibliograf seveda težave pri odkrivanju njegovih prispevkov. Moral jih bo odkrivati v Sodobnosti, Ljubljanskem zvonu, Književnosti, kranjski Soboti, Kmečki slogi, Marsikomu pa je pomagal tudi pri pisanju govorov in objav v tisku. Tako je pomagal tudi Mariji Žumrovi pri spominskem zapisu „70 dni v Glavnjači“, ki je izšel v posebni knjižnici.

Kdaj se je Košir v resnici začel zanimati za politiko in se ukvarjati s proučevanjem marksizma, nisem mogel ugotoviti, čeprav sem maturiral samo eno leto za njim na mariborski realki, on pa na ljubljanski I. državni gimnaziji leta 1924, in sem se le eno leto za njim vpisal na ljubljansko univerzo ter se takoj vključil v Klub študentov marksistov, v katerem njega ni bilo! Tudi drugi tovariši, ki so bili člani tega kluba do njegovega razpusta leta 1929, se niso srečali z njim. Diplomiral je 22. 10. 1929 iz kemije, fizike in fizikalne kemije na filozofski fakulteti v Ljubljani. Ves ta čas se je verjetno posevečal bolj strokovnemu kot marksističnemu študiju. Vojaški rok je služil v šoli za rezervne oficirje v Kragujevcu od 1. 11. 1929 do 31. 7. 1930, jaz šele leto pozneje v Sarajevu. Nato je bil Košir, kar sem že omenil, od 4. 10. 1930 do 12. 12. 1932 suplent na gimnaziji v Veliki Kikindi. Tu se je kompromitiral zaradi zagovora dijaka komunist Živka Vujina. Od takrat naprej se je začel udejstvovati kot komunist. V Kranju, kjer je bil od 12. 12. 1932 do 28. 12. 1933, formalno pa do 6. 4. 1934, profesor na gimnaziji, je sodeloval ne samo z dijaki, temveč tudi z delavstvom, v počitnicah leta 1933 v povezavi z Viktorjem Jazbinškom, ki je bil organiziran komunist in pozneje španski borec - letalac.

Dne 28. 12. 1933 so Koširja aretirali zaradi komunističnega delovanja in ga vključili v proces „Izak Feuerberg in tovariši“. V procesu, ki se je začel 26. 6. 1934 na okrožnem sodišču v Ljubljani proti 32 komunistom, Romanu Marvinu, Ivanu Bratku, Ivanu Potrču, Dušanu Kvedru in drugim, je bil Košir opročen obtožbe in izpuščen.

Od izpustitve julija 1935 do 1. septembra 1934 je bil brez službe, takrat pa se je zaposlil kot kemik v škrobarni Medič in Zankl v Domžalah. Ko je zagrebška policija aretirala Djordja Mitroviča in po treh tednih našla v dvojnem dnu njegove torbe poročilo Jožeta Marca o delu slovenske partije, namenjeno CK na Dunaju, je bil dne 19. 2. 1936 aretiran tudi Košir.

Zaradi pomanjkanja dokazov, poznavanja zakonskih predpisov in spretnega zagovarjanja je bil že marca 1936 izpuščen. Brez zaposlitve je bil tedaj do 1. 1. 1937. Od tega dne naprej do 3. 1. 1940 je bil zaposlen kot kemik v rudarski družbi Trojane-Medija-Izlake.

V Bileci, kjer je bil konfiniran od februarja do novembra 1940, sva se tako navezala drug na drugega, da ga je prizadelo, ko sem bil julija tega leta odpuščen kot zadnji izmed njegovih ožjih sodelavcev. Od leta 1934 je šlo predvsem za moje sodelovanje z njim pri organiziranju slovenske ljuške fronte, ne pa tudi po partijski liniji. Že leta 1935, ko je postal Košir član PK KPJ za Slovenijo, pa mi je zaupal marsikaj, tudi to, kako je gledal na gibanje slovenskih narodnih revolucionarjev in kako so o tem potekali razgovori na sestankih PK KPJ za Slovenijo. Oba sva sodila, da ni potrebno, da bi nastajalo poleg gibanja okoli partijskega glasila Ljudska pravica še vzporedno gibanje, za katero je bila doma pobuda sicer že prej, vendar ga ni bilo lahko uresničiti. Zaradi tega sva oba imela težave, nisva pa drug drugega kompromitirala. Ko se je tovariš Edvard Kardelj februarja 1937 vrnil iz Sovjetske zveze, je na nekem sestanku na Golovcu, ki smo se ga udeležili le tisti, ki smo delovali po ljudskofrontni liniji, skorajda ironično govoril o gibanju narodnih revolucionarjev. Ker so to gibanje že vsi „preboleli“, se nihče ni čutil prizadetega. Ko sem o tem pripovedoval Koširju, je vedel, da ga bremeni še očitke „separatizma“, češ da je hotel „slovensko“ partijo vezati direktno na Kominterno. V tem primeru je šlo res za hud očitek. Z njim se ukvarja Titovo poročilo števil. 1, 9, aprila 1937. (Glej: Josip Broz - Tito: Zbrana dela, zvezek 3, stran 58-60.) V tem poročilu so uvodoma navedene naloge, ki so v zvezi s Titovim drugim odhodom o domovino.

Druga od teh nalog se glasi:

„Likvidirati in urediti nenormalne odnose slovenske partijske organizacije do centralnega komiteja partije.“

Po poročilu sodeč na tem sestanku ni bilo Marije Vilfanove - Katarine, zato se vrgli vso krivdo nanjo. Navajam: „Že med prejšnjimi pogovori s posameznimi tovariši iz Slovenije sem opazil, da so že sami začeli spoznavati, da so šli po napačni poti, posebej pa se je to pokazalo na posvetovanju, ko sami niso hoteli prevzeti odgovornosti za pismo, ki ga je Katarina (Marija Vilfan) poslala KI, saj pravijo, da ga niso napisali in tudi ne dali pobude zanj.“ (stran 59).

Kot krivce za slabe odnose med CK KPJ in PK KPJ za Slovenijo pa so navajali Oskarja (Karla Hudomalja), Vlada (Karel Luter) in Franca (Anton Razinger). V nadaljevanju poročila sledi še eno opozorilo na „smisel protipartijskega Katarininega pisma in slab vtis, ki ga je pismo pustilo v KI...“ z dopolnilom, da „jim (članom PK KPJ za Slovenijo, op. I. K.) je bilo zelo neprijetno in so se pismu odrekli.“

Mislim, da sem s temi dopolnili dovolj pojasnil zgodovino omenjenega pisma in da je bila za vse po nedolžnem kriva Katarina.

Na sestanku, ki sem ga imel z Borisom Kraigherjem kmalu po vrnitvi iz Bileče, me je med drugim vprašal, kako se je v Bileči obnašal Košir. Odgovoril sem mu zelo splošno, da je Koširja zloglasni orožniški poročnik Terzić enako hudo sovražil kot Mošo Pijada. Oba je imel za vodilna komuniste. Medtem ko je Terzić ukazal svojim žandarjem, da so s Pijadam fizično obračunavali in so mu pri tem zlomili dve rebri in eno nalomili, se je Koširja lotil sam, Boris Kraigher na to moje pojasnilo ni reagiral, zdelo se mi je, da je pričakoval drugačen odgovor, zato sem nadaljeval: „Košir je moral vsako minuto izkoristiti za prevajanje „Vrtince“, vezan je bil na pogodbo in honorar, s katerim je preživljal družino“. „Da bi to zmožni“, sem naprej pojasnjeval, „smo ga oprostili vsakega drugega dela, še pomatanja sobe. To delo sem opravljal namesto njega jaz.“ Pri tem sem še pristavil, da smo imeli srečo, da je bil Milan Apih pripravljen biti namesto nekaterih od nas delj časa v kuhinji nadzorni kuhar, saj med nami ni bilo dosti kuharskih talentov. Meni so kar verjeli, da bi jedli prismojeno ali pa napoj kuhano hrano, če bi vzel jaz kuharico v roke, ker se mi je vedno tako zelo mudilo, pri kuhi pa moraš imeti potrpljenje. Tudi mi nismo dovolili, da bi kdajkoli pometal, če ni bila soba prazna, saj se je na vse strani kadilo, tako zelo nervozno sem vihtel metlo. Pri sekanju drv sem se še najbolj obnesel. Tudi ta sem sekal namesto Koširja.“

Boris Kraigher torej ni zvedel kaj posebnega od mene ne o Koširju in ne o drugih.

Od decembra 1940 do februarja 1941 je bil Košir zopet brez službe. Ukvarjal se je s pisanjem in prevajanjem.

Do februarja 1941, ko je bil Košir poklican v vojsko, je v glavnem zaključil tudi prevajanje in tako poskrbel, da je imela njegova družina vsaj nekaj sredstev za preživljanje. Družini je pomagala tudi Mirkova sestra Marija, ki je bila edina zaposlena. Mirkova žena se je po letu 1940, ko se je preselila v Ljubljano, morala posvečati otroku in bolnim staršem, v svojem stanovanju na Aljaževi 16 pa je skrivala tudi številne ilegalce, med njimi Toneta Šušteršiča, Karla Cimpermama, Mirka Zlatnerja, Petra Romavha, po njegovi ustrelitvi tudi njegovo ženo in otroka. Zopet se je pokazalo, da najraje pomagajo ljudje, ki imajo najmanj.

Mirka so poklicali v vojsko nekaj tednov pred menoj, oba na jug države. On je moral na albansko mejo, moje zbrno mesto pa je bilo Skopje. Meni so izročili poziv dne 17. marca 1941. leta, vendar je Kidrič odločil, da se smem odzvati šele, ko bom dobil partijsko navodilo. Le-tega pa so mi sporočili 3. aprila 1941. Brez odlašanja sem krenil na pot.

O Koširjevi usodi ves čas vojne nisem nič zvedel. Ko se je junija 1945 vrnil v Beograd, kjer sem služboval takrat tudi jaz, sem od drugih zvedel, da se je oglasil pri Moši Pijadi, da je tam napisal poročilo o svojem delovanju v koncentracijskem taborišču v Nemčiji in da je bil pred tem v italijanskem ujetništvu.

Sestavek zaključujem s prepričanjem, da sem vsaj toliko osvetlil Koširjevo vlogo v sporu leta 1936, da je bilo po osvoboditvi neupravičeno začeti kakršnokoli akcijo zoper Koširja zaradi omenjenih nesoglasij v preteklosti. Torej lahko sodimo, da Košir ni bil rehabilitiran le kot občan, temveč tudi kot komunist.

STRUKTURA ZNANOSTI, STRUKTURA NARAVOSLOVNE ZNANOSTI (II)

b.m. kedrov

Kritizirajoč tako neznanstveno stališče, je Lenin pisal: „Dokler se niso znali lotiti preučevanja dejstev, so vedno a priori izdelovali splošne teorije, ki so ostajale neplodne ...“

... Če metoda je bila nesmiselna. Ni moč razsojati o duši, če se posebej ne pojasnijo psihični procesi: tu mora biti napredek prav v tem, da se odvržejo splošne teorije in filozofske konstrukcije o tem, kaj je duša, ter da se na znanstveni osnovi osnuje preučevanje teh dejstev, ki karakterizirajo te ali one psihične procese.^{1,4}

Teorije, hipoteze, pojmi nastajajo na tisti stopnji spoznavanja narave, na kateri se odkriva bit naravnih pojavov, njeni zakoni. Brez teorij ni in ne more biti znanosti. Še več, Lenin je izenačeval znanost in teorijo, poudarjajoč, da ju je nesmiselno razlikovati.

Teoretsko posploševanje izkustvenih podatkov se širi s pomočjo znanstvenih abstrakcij. „Abstrakcija materije zakonov narave, abstrakcija vrednosti itd., z eno besedo vse znanstvene (pravilne, resne, miselne) abstrakcije odražajo naravo globlje, točneje, popolneje.“⁵ Sklicujoč se na Engelsa je Lenin pisal, da „morajo naravniki vedeti, da so rezultati naravoslovne znanosti pojmi, vendar pa večina njihovega uporabljanja ni vrojena, temveč je rezultat dvatisočletnega razvoja naravoslovne znanosti in filozofije.“⁶

Združevanje posamičnih naravoslovnih teorij, hipotez v sistem pojmovanja pripelje do nastanka splošne slike narave, ki ne odraža posamičnih, drugega od drugih ločenih področij narave, temveč celo naravo v njeni notranji povezanosti. Lenin je govoril, da je „zgodovinsko pogojena vsaka ideologija, toda brezpogojno je to, da vsaki znanstveni ideologiji (za razliko na primer od religiozne) ustreza objektivna resnica, absolutna narava.“⁷

Glede na to znanost v pravem pomenu te besede predstavljajo izkustveni podatki in dejstva, teorije in hipoteze, zakoni in sistemi, ter prav tako tudi metode in načini znanstvenega raziskovanja; v širšem smislu pripadajo vsebinski znanosti tudi rezultati praktične uporabe odkritih dejstev in njihovih teoretičnih posploševanj, (zakonov, hipotez, teorij), t.j. rezultati, ki jih daje praktično, predvsem proizvodno preverjanje spoznanega.

V širšem smislu se lahko vključujejo v vsebino naravoslovne znanosti vsi materialni predmeti, ki služijo eksperimentalnemu preučevanju narave in izkustvenemu preverjanju doseženih rezultatov, pa tudi potrjevanje teh rezultatov. V tem primeru bodo v vsebino naravoslovne znanosti vštete vse laboratorijske, eksperimentalne naprave in aparati (npr. teleskopi, mikroskopi, različni pribori za merjenje, kemijska laboratorijska oprema itd.), oprema eksperimentalnih in poltovarniških naprav, računski stroji itd. in tudi literatura, v kateri so zbrana vsa naravoslovna znanja.

Vse to ne predstavlja mehničnega agregata, temveč organsko enotnost, notranje celovit sistem znanja o naravi, ki se imenuje naravna znanost.

Vzajemni odnos vseh teh elementov naravoslovne znanosti, predvsem pa odnos elementov teorije in empirije, je ena od najvažnejših strani njene notranje strukture.

To vprašanje je posebno zanimivo; bilo je predmet posebnega razmišljanja na mednarodnem filozofskem kongresu o metodologiji, logiki in filozofiji znanosti, ki je potekal v Standfordu, 1960. Posvečen mu je bil poseben simpozij s temo o odnosu teoretičnega in empiričnega v znanstvenem spoznanju (v primeru naravoslovne znanosti).

Vzajemna povezanost in vzajemno delovanje obeh strukturalnih presekov naravoslovne znanosti

Strukturalni preseki, o katerih smo razmišljali, niso drug od drugega ločeni. Kot že rečeno, je horizontalni presek (glede na objekt znanosti) določujoč v odnosu do vertikalnega preseka (po metodi znanstvenega raziskovanja). Toda vzajemna zveza teh dveh presekov v strukturi posameznih naravoslovnih znanosti. Sistematski del biologije na primer, ki se v biološki znanosti izloči na podlagi drugega (vertikalnega) preseka na sistematsko rastlin in živali. Prva se deli na sistematsko nižjih in višjih rastlin, druga pa na sistematsko nevretenčarjev in vretenčarjev.

Prav tako ima v organski kemiji, ki je od kemije ločena na podlagi prvega preseka, posebno mesto organska sinteza kot področje, ki je oddeljeno na podlagi drugega preseka.

Vendar je v teh primerih prepletanje dveh strukturalnih presekov še do zunanje določene mere: v začetku se je na podlagi enega izmed njih oddelilo posebno področje znanosti, potem pa se na podlagi drugega preseka izvaja nadaljnja delitev znotraj danega področja znanosti.

Večjo organsko združevanje obeh presekov se opaža, ko se ob preučevanju objekta ene naravoslovne znanosti uporablja metoda, ki je v splošnem zaporedju znanosti po pravilu pred njo. Tako se metode fizike uporabljajo v vseh ostalih naravoslovnih znanostih (v kemiji, biologiji, geologiji idr.) in metode kemije v geologiji in biologiji. S tem se horizontalni strukturalni presek znanosti (po njihovih objektih) prepleta z njihovim vertikalnim strukturalnim presekom (po njihovi metodi).

Tako vzajemno prepletanje teh presekov se pojasnjuje s tem, da so bolj sestavljene materialne formacije v naravi, s svojimi oblikami gibanja, nastale v teku razvoja narave iz enostavnejših, zato tudi vsebujejo v sebi te začetne, enostavnejše formacije v ukinjeni ali prevladani obliki. Tako molekule vsebujejo atome, atomi atomska jedra in elektrone, atomska jedra nukleone itd. V skladu s tem vsebuje vsako biološko gibanje kemično in fizično gibanje itd. Ko se preučuje bolj sestavljen materialni objekt narave in z njim povezana višja oblika gibanja, se vedno lahko in se tudi morajo uporabiti metode preučevanja enostavnejših materialnih objektov narave in z njimi

povezanih nižjih oblik gibanja, seveda če so te enostavnejše in nižje stopnje razvoja narave vsebovane v sestavljenjših in višjih stopnjah, ki jih preučujemo.

To, kar je povedano, ima širši pomen: v vseh primerih, ko ima preučevani objekt neke znanosti lastnost, ki je predmet posebnega preučevanja druge znanosti, se lahko metoda te druge znanosti uporablja in se tudi mora uporabljati pri preučevanju neke lastnosti določenega objekta. Zato imajo, kot že rečeno, matematične metode v bistvu splošno uporabnost v okvirih naravoslovne znanosti, ker imajo vsa telesa in pojavi narave brez izjeme svojo ne samo kvalitativno, temveč tudi kvantitativno lastnost, ki se lahko meri in izraža v obliki matematičnih odnosov.

Uporaba metode ene znanosti pri preučevanju objektov pripelje do pojavitve čisto novih znanstvenih smeri. V zgodovini znanosti je šel prvi po tej poti Descartes v XVII. stol., uporabljajoč metodo matematične analize (ki operira s spremenljivimi in brezkončno majhnimi velikostmi) za matematično znanost v prostoru – geometrijo. Kot rezultat tega je nastala analitična geometrija, pri kateri se metoda enega matematičnega področja (analize) uporablja za preučevanje predmeta njenega drugega področja (geometrije).

Podobno je Lomonosov v XVIII. stol. doumel tudi fizikalno kemijo kot uporabo fizikalnih (in prav tako tudi matematičnih) metod pri preučevanju snovi kot predmeta kemije. Mimogrede povedano bi v tem primeru sploh ne bilo kemije, temveč bi bila vsa kemija fizikalna, ker se vsa kemijska raziskovanja nujno izvajajo z uporabo fizikalnih aparatov in mehanizmov (npr. toplomerov, tehtnic, itd.). To je imel tudi v mislih Lomonosov, ko je rekel: „Moja kemija je fizikalna.“

Točno tako sta Bunsen in Firchoff, uporabljajoč fizikalne metode spektralne analize, da bi pojasnila kemične sestavine Sonca in zvezd (objekti astronomije), postavila temelj atrofizike kot znanosti, pri kateri se objekt ene (astronomije) preučuje z metodo druge znanosti (fizike). V tem primeru je to privedlo do nastanka posebne prehodne naravoslovne znanosti.

Prehodne ali mejne naravoslovne znanosti, ki imajo tako važno, lahko bi rekli, odločujočo vlogo v sodobni naravoslovnih znanosti, zaslužijo, da se ob njih podrobneje zadržimo. Njihova skupna črta je že poudarjena uporaba metode ene znanosti pri preučevanju predmeta druge znanosti – podobno kot si je to zamišljal Lomonosov. Nekateri naši naravniki vidijo v tem tisto najvažnejše in najvažnejše za označitev vseh prehodnih znanosti nasploh. Mislimo, da stvar ni tako enostavna.

Nedvomno je, da pod tako določbo prehodnih znanosti spadata in astrofizika in fizikalna kemija, kot ju razume Lomonosov, ter niz drugih prehodnih znanosti (npr. matematična fizika, geofizika, biokemija, biološka statistika ter mnoge druge). Toda da bi bolje razumeli vprašanje, je neobhodno potrebno pojasniti sledeče: s čim je pravzaprav pogojena možnost uporabe metode ene znanosti pri preučevanju objekta druge znanosti? Na to vprašanje dobimo dva različna odgovora.

V prvem primeru ima objekt te druge znanosti neko odločbo, ki je predmet posebnega preučevanja prve, toda brez resničnega prehoda objekta prve znanosti v objekt druge v procesu razvoja narave. Z drugimi besedami, objekta teh dveh znanosti imata eno skupno lastnost, ki se v obeh primerih preučuje z metodo ene od njih. Ravno tako je pri uporabi matematike, ki preučuje kvantitativno stran, kvantitativne odnose vseh predmetov v naravi.

V drugem primeru, v procesu razvoja narave objekt ene znanosti realno prehaja v objekt druge znanosti kot bolj sestavljen, pri čemer sestavljenjši objekt zadržuje v sebi, v preobraženi obliki tudi ta enostavnejši objekt narave, iz katerega je sam zrasel in se razvil (kakor atomi s kemičnim delovanjem tvorijo molekule, ki so objekt molekularne fizike). V tem primeru je prisotnost v sestavljenjšem objektu te strani, ki je predmet druge znanosti, pogojena s tem, da se je v procesu razvoja narave opravil prehod od enostavnjega materialnega objekta k sestavljenjšemu in glede na to – od nižje oblike gibanja materije k višji. Zato se pri preučevanju sestavljenjega objekta, ki je predmet ene naravoslovne znanosti, pokaže kot možna in nujna uporaba metode neke druge znanosti, ki preučuje enostavnejši objekt narave, iz katere je sestavljenjši objekt tudi nastal.

S tega vidika, v osnovi sodobnih naravoslovnih prehodnih znanosti, ni preprosto združevanje metode ene znanosti s predmetom druge, temveč realen prehod materialnih objektov (in glede na to tudi prehod ustreznih, njim lastnih oblik gibanja materije) tisto, kar ima za posledico navedeno združevanje predmetov in metod raznih znanosti. To pomeni, da se tudi tu objekt znanosti pojavlja kot odločujoč dejavnik v odnosu do njene metode.

Sodobna fizikalna kemija je za razliko od tiste, o kateri je pisal Lomonosov, tudi taka prehodna znanost med fiziko in kemijo. Od trenutka svojega nastanka je preučevala vzajemne prehode med mehanskimi, toplotnimi in kemičnimi oblikami gibanja (kemijska termodinamika), prehode med električno in kemično obliko gibanja (elektrokemija), itd. Razumljivo je, da ni bilo nič podobnega možno v XVIII. stol., ker je odkritje in preučevanje vseh teh prehodov postalo mogoče šele na podlagi zakonov o ohranjanju in spreminjanju energije, ki so bili odkriti šele v sredini XIX. stol.

Isto naravo kakor sodobna fizikalna kemija imajo tudi kemijska fizika, geokemija, biofizika, biokemija; vse odkrivajo in preučujejo, predvsem prehode enostavnejših materialnih objektov v druge, sestavljene, in glede na to, iz nižjih oblik gibanja snovi v višje. Prav ti prehodi, ki so se realno uresničili in se uresničujejo tudi v razvoju narave, so omogočili uporabo fizikalnih metod v kemiji, fizikalnih in zlasti kemijskih metod v geologiji in biologiji ter nastajanje posebnih prehodnih znanosti.

Oddelitev predmeta znanosti s pomočjo metode abstrakcije

Na koncu se moramo neobhodno zadržati pri še enem primeru „prepletanja“ obeh strukturalnih presekov znanosti. Samo predmeti nekaterih znanosti (npr. mehanike, da ne govorimo o matematiki) se namreč oddelijo kot taki samo z določeno metodo spoznavanja in to ravno s metodo abstrakcije. V tem primeru predmet te ali one znanosti ni posamična materialna formacija ali oblika gibanja, temveč njegova abstraktno oddeljena stran, ki nikjer in nikoli ni obstajala v naravi samostojno, izolirano od njegovih drugih strani.

Ko se abstrahira materialna narava predmeta, ki se giblje in opazuje njegovo gibanje samo kot premeščanje v prostoru in času zaradi delovanja zunanjih sil, se izloči iz fizike posebna veja naravoslovne znanosti – mehanika makroteles. Nadaljnje abstrahiranje, tj. ne samo abstrahiranje materialne kvalitativne fizične vsebine naravnih pojavov, temveč tudi abstrakcija njihove časovne oblike in omejevanje samo na prostorsko formo stvari in kvantitativno stran njihovega gibanja – je v osnovi matematike. „Predmet čiste matematike so prostorske oblike in kvantitativni odnosi realnega sveta“⁸, je pisal Engels.

Glede na to predmet matematike ni neka posebna oblika gibanja materije, temveč abstraktno oddeljena (kvantitativna, zlasti prostorska) stran gibanja in vzajemnega odnosa naravnih teles. Fizika, biologija in druge znanosti se v svojem raziskovanju neposredno ukvarjajo s konkretnimi telesi in procesi narave ter se zato tudi imenujejo naravoslovne; matematika pa se ne ukvarja neposredno s stvarmi in pojavi narave temveč posredno s tem, da operira z abstrakcijami oddeljenimi od izkustvenih podatkov raznih vej naravoslovne znanosti, predvsem fizike. Ker, strogo vzeto, sama ni del naravoslovne znanosti, je tesno povezana z mnogimi njenimi vejami (zlasti z mehniko, fiziko, astronomijo); v odnosu do njih opravlja vlogo aparata – posebnega načina raziskovanja in posploševanja izkustvenega materiala, zlasti rezultatov fizikalnega merjenja.

Če gledamo odnos med matematiko in mehaniko makroteles, lahko odkrijemo mnogo splošnega. „Mehanika, v širšem ali ožjem pomenu besede, ve samo za kvantitete“, je pisal Engels, „operira s hitrostmi in masami, v najboljšem primeru s prostorninami. Tam, kjer se sreča s kvaliteto telesa, kot v hidrostati in aerostati, ne more brez opazovanja molekularnih stanj in molekularnih gibanj; zato je pomožna znanost, predpostavka fizike.“⁹

Toda med matematiko in mehaniko obstajajo tudi bistvene razlike, ki so pogojene s sposobnostjo matematike, da v večji stopnji kot mehanika abstrahira specifičnosti telesa in narave. Da bi to bolj jasno pokazali, bomo pogledali odnos med matematiko in logiko te mehanike makrotelesa in fizike v splošnem nizu znanosti. Glede na stopnjo rasti abstraktnosti se te štiri znanosti lahko razporedijo takole:

fizika – mehanika – matematika – logika

Če vzamemo katerokoli fizikalno mikrotelo, ki se giblje, npr. zrno toče v padu, bo njeno vsestransko preučevanje v njeni konkretnosti naloga fizike, kemije in geologije (meteorologije). Če pa abstrahiramo vso njeno kvalitativno določeno in upošteveno materialnost samo kot mehnično meso, bomo takoj prišli s področja fizike (in naravoslovne znanosti nasploh) na področje mehanike in to na področje konkretnjega dela mehanike – dinamike.

Če gremo naprej, če smo še bolj abstraktni, lahko zanemarimo maso opazovanega telesa in mehnične sile, ki delujejo nanj. Tedaj bomo ostajajoč še vedno v mejah mehanike, prišli v njen najabstraktnjši del – kinematiko. Kinematika preučuje mehnično gibanje telesa samo s stališča spremembe prostorskega položaja v času. To je svojevrstna geometrija gibanja.

Če abstrahiramo še naprej, zanemarimo čas kot obliko obstoja teles, ki se gibljejo. S takimi abstrakcijami že zanemarimo vsako dejansko gibanje in imamo opraviti zgolj s kvantitativnimi t.j. s prostorskimi odnosi naravnih teles. Tako neposredno prehajamo s področja mehanike na področje matematike, pri čemer v začetku spet pridemo v njen konkretni del – geometrijo, podobno kot smo pri prehodu iz fizike v mehaniko najprej prišli v področje dinamike – konkretnjši del mehanike. Pri tem neposredno prehajamo od kontradiktornega proti abstraktnemu.

Če abstrahiramo še nadalje in ostanemo za enkrat še na področju matematike, lahko zanemarimo prostorsko obliko obstoja; tedaj prehajamo iz geometrije v druge abstraktnije in splošnejše dele matematike; Če še naprej zanemarjamo konkretne kvantitativne odnose, naredimo še en korak v abstraktnost odnosov, ki jih upošteevamo in pridemo na področje matematične logike. Le-ta pa se že nahaja na meji med matematiko in logiko, vendar je bližja matematiki kot logiki. In končno na meji tega abstrahiranja pridemo do logike in to do formalne logike v njeni klasični obliki – do skrajne abstraktnosti znanosti.

Če sedaj nadaljujemo tisti niz naravoslovnih znanosti, ki smo ga postavili na osnovi horizontalnega (predmetnega) strukturalnega preseka znanosti, bomo dobili navadno shemo hierarhičnega niza znanosti, ki odražajo gibanje naše misli v nasprotni smeri, t.j. od abstrakcije h konkretnemu: logika – matematika – mehanika – fizika

Ta niz znanosti bo sestavljen glede na razliko v predmetu, ker se tu znanosti privedejo v isto zaporedje, v katerem se nahajajo tudi predmeti njihovega preučevanja. Toda prvi del tega niza ne zahteva samo opazovanja stališča horizontalnega, temveč tudi s stališča vertikalnega strukturalnega preseka, ker je njegov materialni objekt isti (fizikalna telesa in njihovi odnosi). Postopoma se spreminja samo popolnost preučevanih lastnosti, ki se izločajo z metodo abstrakcije.

V danem primeru je zato potrebno opazovati znanost s stališč vzajemnega prekrivanja obeh strukturalnih presekov in njihovega neposrednega prehajanja drug v drugega. V prej navedenem nizu znanosti prvim členom, ki smo jih dobili z uporabo prvega preseka, neposredno sledijo ostali členi, ki so nastali z uporabo drugega preseka.

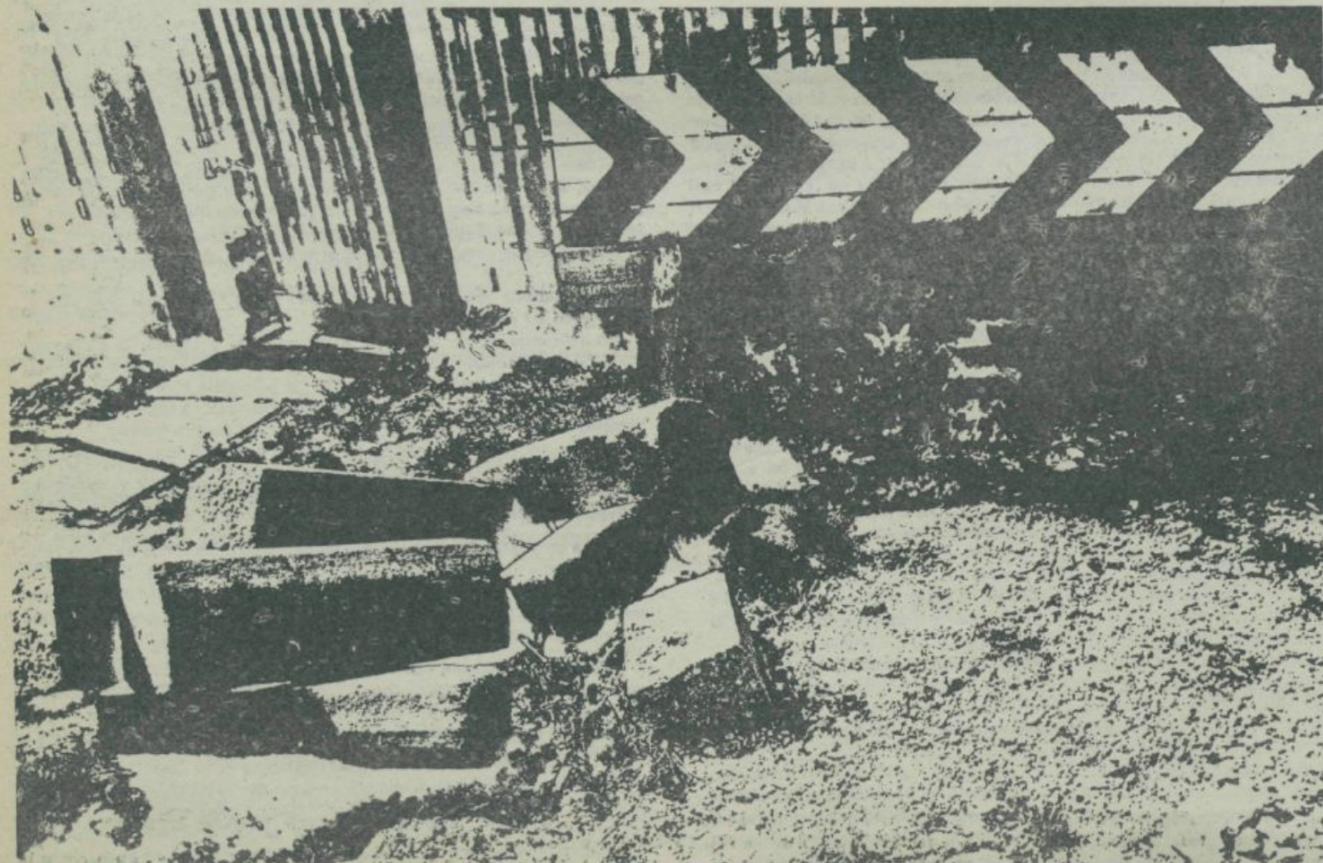
Opazili bomo, da ni potrebno nizov znanosti, ki nastajajo z uporabo tega ali onega strukturalnega preseka, posamezno ali v njihovih vzajemnem prekrivanju, pojmovati kot nujno premočrtno. Poudarili smo že, da se ti nizi lahko razdelijo, razvejajo in na zelo zapleten način prepletajo. Še več, nekateri učenjaki (Piaget, Strumilin idr.) so izrazili zelo zanimivo misel, da znanosti vzete v celoti ustvarjajo neko vrsto zaprtega kroga tako, da „začetek“ splošnega niza sovpada s „konec“m“. To se lahko pokaže pri logiki. V različnih klasifikacijah se logiki dodeljuje ne samo različno, temveč ponekod tudi povsem nasprotno mesto: v nekaterih primerih je postavljena na sam začetek niza znanosti, druge pa na konec. O tem, kako pride logika na prvo mesto v nizu znanosti, smo že govorili. Sedaj pa pogledajmo, kako se lahko znajde na njegovem koncu.

Gibajoč se znotraj kompleksa bioloških znanosti, preidemo od fizike in kemije, na biologijo, od znanosti, ki preučujejo enostavnejše objekte (enocelularne), k znanostim, ki preučujejo vse zapletenejše biološke objekte, do takih, kot so fiziologija človeka in antropologija; slednja že stoji na meji med naravoslovnimi in družboslovnimi znanostmi, saj meji npr. na etnografijo. Če se gibljemo v tej smeri, bomo prišli od fiziologije višje živčne dejavnosti, preko zoopsihologije do psihologije človeka, ki obsega tudi sfero miselne aktivnosti posameznih ljudi in njihovo zavest. Na tem mestu se psihologija neposredno dotika logike, znanosti o oblikah in zakonih mišljenja, ki vodi k spoznavanju resnice. Glede na to smo prišli na koncu gibajoč se povsem nasprotni smeri od splošnega niza znanosti, ki smo ga sprejeli za začetek tega niza. Tu je bila razvidna zlasti dialektika vzajemnih zvez znanosti in njihovih vzajemnih prehodov.

S tem končujemo splošno opazovanje naravoslovne znanosti kot znanosti in prehajamo na opazovanje njenih zakonov in naravnih zakonov, katerih odkritje in preučevanje je glavna vsebina in cilj naravoslovnega spoznavanja.

Opombe

- 1 F. Engels, Dialektika narave, str. 8
- 2 ibid, str. 22
- 3 ibid, str. 26
- 4 V. I. Lenin, Polnoe sobranie sočinenij, pogl. 1, str. 141–142.
- 5 V. I. Lenin, Sočinenija pogl. 38, str. 161.
- 6 ibid., str. 260.
- 7 V. I. Lenin, Polnoe sobranie sočinenij, pogl. 18, str. 138.
- 8 F. Engels, Anti Džuring, Gospolitizdat, M. 1957, str. 37.
- 9 F. Engels, Dialektika narave, str. 2200.

energija za kaj, energija za koga?

KAJ JE ENERGIJA ?

Od vseh vidikov energijske krize, ki jih večina tovarišev po našem mnenju ne razume dovolj, je nekaj takih, za katere lahko trdimo, da bistveno določajo strategijo kapitala ob soočenju s pomanjkanjem energije. To velja še posebej v trenutku, ko se čedalje očitneje pojavlja energijska grožnja: black-out, drastično manjšanje potrošnje in različnih uslug. Na ta način se vsiljuje tudi na psihološkem nivoju izbira bodisi med jedrsko energijo bodisi med drugimi alternativami kapitala. "Alternativna energija" je izraz, ki se je že vtikal v strukturo gospodujočega jezika in pomeni s stališča kapitala alternativno nafti: od nuklearne energije do sončne energije, od geotermične energije do sintetičnih goriv, od premoga do energije vetra.

Efektivnost teh energijskih groženj je predvsem psihološka in preventivna. Strah pred posledicami pomanjkanja energije (onemogočanje nekaterih socialnoskrbistvenih in zdravstvenih služb, motnje v preskrbovanju s hrano ipd.) zato pritiska predvsem na našo popustljivost in pasivnost. Za konfrontacijo in boj s takimi manevri kapitala se nam zdi potrebno, da začnemo v krogu tovarišev široko diskusijo.

Prva stvar, o kateri bomo spregovorili, je dejstvo, da danes energija postaja eno od osnovnih blag v produktivnem in reproduktivnem ciklu kapitala. Postaja namreč takorekoč "univerzalno" blago (med vsemi drugimi smo se odločili za termin univerzalno, kaj je danes energija blago, brez katerega celotna družbena produkcija obstane, torej se postavlja kot osrednji faktor procesa produkcije; to velja ne glede na razlike med bogatimi in revnimi, med "napredkom" in "nerazvitostjo": univerzalno in poenotujoče blago (merce universale e unificante).

Univerzalno blago katerekoli družbene in ekonomske organizacije, neodvisno od pripadnosti temu ali onemu političnemu ali ekonomskemu sistemu bodisi na Vzhodu bodisi na Zahodu.

Zaradi nekaterih lastnosti bi lahko energijo poimenovali tudi "Blago" ("La" merce). Torej: kaj pravzaprav je energija? Poskušajmo razjasniti to vprašanje.

Nedvomno je osnovno blago procesa produkcije kapitala delovna sila in najpomembnejši trg je trg delovne sile. Prav tako nedvoumno pa je, da danes z uporabo elektronike tako neposredno v ciklu produkcije kot v ciklu obtoka blaga (stroji z digitalno kontrolo, robotgates, računalniki v uradih, likidacijskih, administraciji ipd.) energija postaja osnovno blago (in se stesa fundamentale) in njen trg postaja bistven ne le na ekonomskem ampak predvsem na vojaškem in političnem nivoju.

Hkrati torej z uporabljanjem in nadzorovanjem delovne sile v tovarni postaja vse pomembnejša tudi uporaba, upravljanje in nadzorovanje cikla produkcije energije in njenih različnih virov (nafta, premog, uran ipd.). S tega stališča je razumljivo, da se nadzorovanje ne nanaša le na tovarno in na neposredne produkte, ampak na vsakega člana skupnosti kapitala (citta del capitale), na ves proces produkcije dejanskih družbenih odnosov.

Energija, če je torej univerzalna, je potrebna in nezamenljiva ne glede na njen izvor (hrana, organska in anorganska goriva, reke, sonce, veter), saj predstavlja sposobnost opravljanja dela.

Zato je vprašanje nadzorovanja energijskih virov - nadzorovanje celotnega cikla: raziskovanje, izkoriščanje, upravljanje - s strani vladajočega razreda neposredno povezano z vprašanjem ohranjanja oblasti. Tak družben odnos je očiten in nujen bodisi takrat, ko je bil "najprimernejši" izvor energije delo sužnjev, ki so delovali kot stroji za produkcijo energije in opravljanje dela, bodisi tedaj, ko so se začeli razvijati novi in predvsem lažje obvladljivi energijski viri: smodnik, para, tekoča in plinska goriva, nuklearna goriva. Za nove oblike tvorov energije je značilno, da hkrati predstavljajo in energijo in delo. Za interese vladajočega razreda je bistveno, da se skozi znanost in tehniko izloča iz produkcijskega procesa "človeški" faktor (fattore uomo) na tak način, da skozi različne produkcijske tehnike uveljavlja stroje tako za proizvodnjo toplote, kot predvsem mehanske in električne energije. Električna energija je tako danes postala najbolj uporabljiva oblika energije, saj je primerna za proizvajanje mehanskega dela, se lahko transportira ter lahko ne glede na svoj izvor, opravlja mehansko delo.

Te njene lastnosti (splošna uporabljivost ter dejstvo, da lahko proizvaja delo kjerkoli) postavljajo energijo za "univerzalno" blago. Vprašanje tehnološke in ekonomske-politične kontrole nad njenimi viri pa postaja za vladajoči razred ravno tako pomembno, kot je nadzor nad drugimi univerzalnimi blagi: denarjem (univerzalno blago menjave), hrano (univerzalno blago reprodukcije delovne sile).

Tovariši se večinoma ne zavedajo središčne vloge nafte v procesu nastajanja energijske krize. Prav tako tudi ni slučaj, da je nanjo povsem pozabilo protijedrsko gibanje (ekologi, zelenci, makrobiotiki, itd.) Dovolj je, če na politično-vojaškem nivoju pomislimo na napetosti, ki vladajo na srednjem Vzhodu, na iransko krizo, na grožnje obrambnega ministra ZDA Browna lanskega julija, ko je objubiljal intervencijo "task force" da bi zagotovil "napredek" zahodnega sveta, čim bi dežele članice OPEC nehale prodajati črno zlato. Poglejmo si zadevo od blizu. Izhajamo iz hipoteze, ki jo dobro potrjujejo tudi dejstva, da kapital igra danes na več

igralnih deskah in da skuša nadzorovati vse energijske vire, tako da bi se kar najbolj izognil destabilizirajočim "usodam" (na primer v zvezi z uporabo sončne energije) in da bi uporabljal različne energijske vire tako, da bi povečal možnosti nadzora nad njihovo uporabo (cikel urana in plutonija itd.). Zadnjega novega dviga cene nafte spomladi 1979 in težke energijske krize, ki pretresa zahodne ekonomije, ne smemo obravnavati kot neko posredovano posledico (fattore derivato), ampak kot najbolj viden simptom krize v modelu razvoja neokapitalizma. Vendar pa kapital, čeprav priznava naftno in s tem energijsko krizo za osnovni problem svojega obstoja, ne priznava, da je le-ta posledica globalne strukture kapitalistične družbe.

Najprej se skuša vzrok energijske krize naprtiti zunanjim faktorjem procesa kapitalistične produkcije - pripisuje se proizvajalcem nafte in dvigu cen surove nafte. Tako se zakriva trdna zveza med krizo mednarodnega monetarnega sistema in pa dvigom cen, surove nafte, ki je skušal uravnovežiti kupno moč držav proizvajalk in pa inflacijo ter padec dolarskega tečaja.

Drugič se naftna kriza vsiljuje kot "ekološka" kriza (crisi "tecnica"), kot posledica neobnovljivosti in izčrpanosti naravnih virov.

Resnica je seveda popolnoma drugačna. Dvig cene pravzaprav omogoča večjo proizvodnjo nafte, saj postajajo konkurenčne tudi tiste investicije in stroški, ki so bili prej neekonomični.

Z ene strani postajajo konkurenčne ameriška nafta, nafta severnega morja ipd., z druge pa, ker iskanje novih najdišč zahteva tudi vrstoglavo rast investicij, strategija multinacionalnih naftnih družb vse bolj sovpadajo z zahtevami dežel OPEC, ki tako s svoje strani zopet dvigujejo ceno nafte.

Odkrili smo torej circulus vitiosus: pes grize svoj lasten rep. Rezultat: cene se zvišujejo; Ta mehanizem občutno zvišuje tudi profite naftnih družb, saj le-te obvladujejo celoto trga (na bližnjem Vzhodu, v Venezueli, v ZDA itd.) in čedalje bolj tudi vse vrste visoko specializirane tehnologije.

V tem trenutku se moramo ustaviti ob dveh točkah: prva se nanaša na centralno, "strateško" vlogo znanosti in tehnike v političnih in družbenih odnosih imperializma. Glede na energijo, nadzorovanje procesa produkcije nafte in njenih derivatov, atomskih elektrarn ipd. implicira vodilni položaj tehnoloških metropol tako na nivoju države kot družbenih razredov.

Druga se nanaša na vlogo države. Glede na to, da so investicije v zvezi z energijo ogromne ter da le-ta predpostavlja visoko organsko sestavo kapitala, so kapitaliska vlaganja možna šele znotraj državne intervencije, intervencije, ki ne poteka zgolj na ekonomskem, ampak predvsem na socialnem in vojaškem nivoju. Tako se poraja nova, glede na klasično intervencijo države v ekonomijo (Keynesanska politika), vloga države: določati, če ne vsiliti, razrešitve protislovja med modelom neokapitalističnega razvoja in nasprotnimi tendencami. Glede na to, da se ta intervencija države prenaša na celotno sfero družbene produkcije, postaja energija kot "primus motor" celotne družbe osrednja točka tega procesa.

Veliki profiti, politični in vojaški odnosi, družbeni pogoji, ki jih določa nafta, imajo bistveno vlogo v razmerjih moči na svetovnem nivoju. Pa tudi sicer je od cene nafte odvisno ohranjanje velikega števila družbenih potreb, ki jih sicer "inducira" kapital ("indotti" dal sistema"), a jih pri tem že skriva za zaveso "naravnosti" (avtomobili, kulturno blago ipd.).

Določiti moramo, kakšen je odnos med našimi družbenimi sni (ki jih ta družba hkrati določa) in pa med zahtevami za očrtno novega načina življenja, ki predstavlja konec vladovine človeka nad človekom in človeka nad naravo. Ne mislimo se ukvarjati z vsemi zankami, ki jih nastavlja kapital, da bi razrešil svoje probleme: od postavljanja pomanjkanja energije kot "objektivnega" dejstva do vsiljevanja (proliferazione) "alternativnih" energij" v smislu kapitala, kamor spada tako berlinguerska ideologija popuščanja (ideologia dei sacrifici) kot "minitanta" ideologija "naredi si sam".

Problemi energije se nas tičejo na različne načine, saj je ravno energija, ne glede na svoj izvor, konvencionalna ali tako imenovana alternativna, objekt kontrole. Zato je nujno in bistveno, da se konfrontiramo z "energijo kapitala" in potekom njegove krize tudi v drugih "marginalnih" problemih, kot je manjšanje socialnih služb, zvišanje tarif za elektriko, black-out. Energijo kot orodje družbenega nadzora lahko obravnavamo s stališča razredov in države ali pa s stališča čisto neposrednih implikacij pomembnih za naše vsakdanje odločitve.

Zdaj šele spoznavamo, kako vodilne države (ZDA, ZSSR, ZRN) z ene strani in multinacionalne družbe z druge utrjujejo svoj ekonomski, politični in vojaški nadzor (ekonomske skupnosti, vojaški bloki, vojna žarišča itd.) To zadeva tako trg energijskih virov in tehnologij kot produkcijo vseh blag, ki zahteva takšno ali drugačno uporabo energije.

Strategije velikih multinacionalnih družb in politike različnih vlad (seveda s specifičnimi razlikami) vidijo produkcijo energije kot temelj ekonomskega razvoja. S tega stališča se mora tudi odgovor "zgodovinske" levice (sindikati in partije) prilagoditi temu scenariju tako glede energije kot glede vseh drugih stvari.

ALICE V ČUDEŽNI DEŽELI ?

Energijska kriza kapitala torej poméni, da le-ta za svoj razvoj uporablja nove načine nadzora in pri tem uporablja energijo neodvisno od njenega prvotnega izvora.

Gotovo obstajajo nasprotja v znanstveno-tehnoloških in političnih tendencah kapitalizma, obstajajo različni nazori in boji med nacionalnimi in internacionalnimi lobbies, vendar pri tem ni bistvena izbira enega energijskega vira namesto drugega, bistvena je vloga energije v dejanski krizi kapitalizma.

Tako tudi koncept "alternativne energije" nima nobenega pomena za prehod v neko novo družbeno stanje, pač pa predstavlja odgovor kapitala na krizo, ki se ponuja pod masko tehnoloških rešitev za dejanske politične probleme.

V tej luči je treba obravnavati tudi navidezna nasprotja, do katerih prihaja v zahodnih znanstvenih in političnih krogih glede problema energije: ne gre za boj med "naprednjaki" (sončna energija, "soft" tehnologije) in "nazadnjaki" (jedrska energija), ampak za ves tehnološki kompleks, ki ga kapital (il sistema) daje na razpolago, da bi razrešil svoje lastne probleme. Večina protijedrskih gibanj, ki so se pojavila po letu 1977 in predvsem po Harrisburgu, se vzpostavljajo z geslom "Energija da, toda čista!", kar ni le zapoznala spremljevalka dejstva, da se "soft" tehnologije že proizvajajo in so dostopne ne trgi (sončne peči itd.), - pač pa v ideološki obliki predstavlja prav srčiko rešitve, ki jo vsiljuje kapital.

Ogromne vsote, ki se stekajo na raziskovanje "soft" tehnologij, fiskalne razbremenitve za uporabnike sončnih kolektorjev, ki jih je s svoje strani podprl tudi Carter, ter rezultati raziskav NRC (Nuclear regulatory commission) o dodatnih stroških za ohranitev okolja in družbene napetosti, ki jih povzroča jedrska energija, govorijo o tem, da za kapital le-ta postaja vse manj zanimiva. Tako nam postaja razumljivo tudi dejstvo, da je ameriška vlada ustavila svoj jedrski program ter da se mednarodni kapital začelja usmerjati v nove energijske vire.

Zunaj tehnoloških metropol se nuklearne multinacionalke kot Westinghouse, Babcock & Wilcock, General Electric itd. seveda trudijo, da bi predvsem v tehnološko odvisnih in zaostalih deželah plasirale svoje izdelke. V tem smislu tudi razlagamo različne orientacije italijanske vlade do vprašanja jedrske energije kot tudi zahteve Brazilije in Irana.

Finančni minister Andreatta zato lahko trdi, da kdor želi ostati v tehnološkem, ekonomskem in političnem okviru Zahoda, preprosto mora graditi jedrske elektrarne. V nasprotnem primeru grozi energijska kriza, ki bi pretresla temelje države.

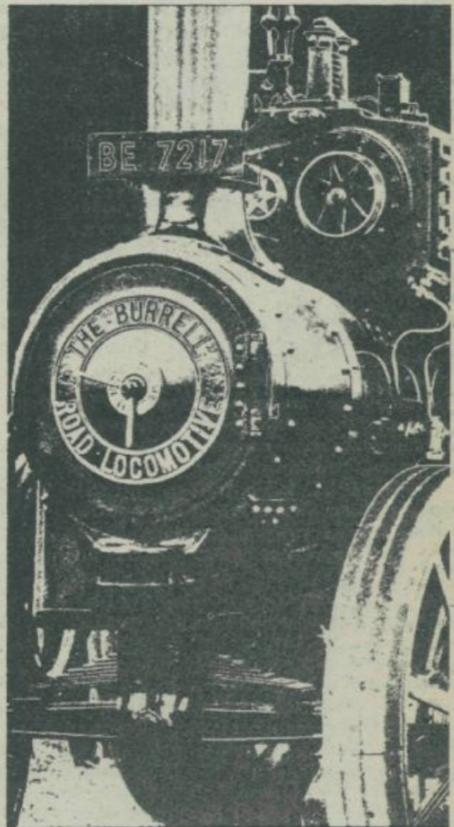
Za jedrsko energijo se ogrevajo tudi CNEN, ENI, FINMECCANICA in FIAT, zadnji dve se celo borita med seboj za profite, ki jih prinaša italijanski jedrski program (FIAT je pod okriljem Westinghousa, FINMECCANICA pod okriljem General Electric). Tudi na levici je velik del sindikata za, kar utemeljuje seveda z večanjem zaposlenosti. Za je tudi PCI, čeprav združuje v sebi povsem različne poglede na zadevo: od slepe vere v napredek (Ippolito, Camugnana, kjer se postavlja prvi poskusni reaktor PEC), do "skoraj povsem" nasprotnih pozicij (Lamre Conti). PCI je za jedrsko energijo, vendar le, če je ta verna!!!

Ves sektor združ se pri tem ogreva za sončno energijo (Lega Nazionale delle Cooperative; Cooperare con sole, od Mazzotta 1978). Levji delež posla s sončnimi kolektorji je v rokah LMI - skupina SMI - ki proizvaja že s polno paro in je v letu 1978 poslala na trg že 50.000 izdelkov. V poskusni fazi obratovanja sta tudi INSO-ENI (nafta, jedrska energija, sončna energija) ter Officine Galileo Solaris itd. Tudi v ZDA se naftne multinacionalke levijo v energijske multinacionalke (Exxon). Da bi razumeli, kako se je tudi sonce ujelo v nauke kapitala, je dovolj, če si ogledamo razstavo SAIE v Bologni (razstava sodobne industrije) lanskega oktobra, kjer sončni kolektorji nastopajo že kot dejstvo tekoče produkcije.

Kapital (il sistema) je doumel, kakšni ekološki problemi in socialne napetosti se skrivajo za jedrsko energijo, zato ustrežno deluje. Zdej, ko je energijska kriza izbruhnila znova (dogodki v Iranu in vprašanje ENI v Saudski Arabiji), se vsiljuje jedrska energija kot odrešilno zdravilo, zato imamo tudi trden razlog, da se v tem trenutku borimo proti njej. Za naše gibanje se torej "energijski voz" ne reducira na dilemo "jedrska energija da, jedrska energija ne", ampak je sestavljen iz raznih odnosov, ki jih vsiljuje kriza kapitala in iz vloge, ki jo v tej krizi igra nafta in jedrska energija predvsem glede na nova razmerja sil v razrednem boju (nouva compositione di classe).

ZNANOST NA RAZPOTJU

V tem novem položaju se zopet razodeva ideologija, ki jo vsiljuje kapital (il potere). Delavsko gibanje se je že večkrat znašlo v podobni situaciji in osrednja točka problema je, da "komunisti" (PCI) jemljejo razvoj produktivnih sil kot avtonomen del vsesplošnega napredka, večanja človekove moči v abstraktnem smislu nad naravo, kar naj bi prinašalo čedalje obilnejše sadove za vse človeštvo. Na ta avtonomen razvoj bi se kasneje nataknil le še novi družbeni odnosi.

Neomejena zaloga energije bi dovoljevala osvoboditev človeka, saj razvoj znanosti omogoča prehod na čedalje "boljše" oblike energije: nafta je "čistejša" od premoga, jedrska energija je "boljša" od nafte in sončna energija je "non plus ultra".

Tehnološki napredek in akumulacija znanosti postajajo lastina kapitala, proces produkcije in reprodukcije (avtomatizacija, elektronika, genski inženiring) pa postaja le še tehnološka uporaba znanosti, inkorporirane v kapital, ki tudi sama postaja kapital. Tehnološki napredek pa je konec koncev odločilen faktor, ki je omogočil kapitalu ne le, da je prebrodil rušilne krize, ampak ki mu omogoča, da se ponavlja v neskončnost.

Znanost je izpisana z zlatimi črkami na pečatu kapitala: "terorizem" profita, vojska, nadzorovanje, izkoriščanje človeka in narave po človeku. Stroji služijo le boljšemu izkoriščanju, ne pa osvobajanju človeka. Energija služi temu, da človek boljše deluje, kar pomeni, da se ga lahko bolje izkorišča. To velja tudi, če se dela manj, saj bazo družbe določa avtomatizacija procesa produkcije in izgon delovne sile iz sektorjev neposredne produkcije.

Naredimo še zaključni račun o problemu energije, kot se postavlja danes. Govoriti o sončni energiji proti jedrski s termini, kot so "čistost" in pa "militarizacija okolja", je nesmiselno. Po eni strani namreč proizvodnja sončnih celic zahteva zelo nevarne kemične procese: pridobivanje silicija in silikatov ter njegovo čiščenje s toksičnimi plini, kot so fosfin in ogljikovodiki bora pri visoki temperaturi. Jedrske elektrarne po drugi strani implicirajo prisotnost vojske v bližini pomembnih objektov za transport in shranjevanje jedrskih goriv. Pri tem seveda okolja ne gledamo v smislu njegove fizičnosti, ampak ga obravnavamo kot bojno polje družbenih antagonizmov.

Tehnologija nam je dejansko odtujena, tako delavcu, tehniku, kot uporabniku, saj znanost ni več povezana s tistim, ki jo aplicira in materialno uporablja. V tej optiki ni več dilema, ali jedrska energija ali sončna energija, ampak če sploh potrebujemo vso to energijo, kar seveda postavlja vprašljivo življenje te celotne družbe same.

Energijska kriza: jedrska energija, nafta, sončna energija in še kaj povrh, vstopa v vsej dolžini v družbene odnose. Zahteva po varčevanju z energijo in različne žrtve s tem v zvezi - zdaj celo kot del ameriškega mita - so odgovor kapitala (il sistema) na krizo v odnosu: družbene potrebe - produkcija. Tako kapital z zmanjšano produkcijo energije reagira na dejstvo, da le-ta ni več pocani.

V tem okviru pride tudi do na centralizirano produkcijo energije (velike klasične elektrarne, jedrske elektrarne, velike sončne elektrarne, npr. Adrano na Siciliji) in na decentralizirano s sončnimi kolektorji in manjšimi centralami, kot jih npr. ponuja Fiatov projekt TOTEM. Tako se rojeva ideologija "naredi si sam" s tendenčno rastjo decentralizirane produkcije energije. Takšna ideologija skupaj s celo vrsto restrikcij, dvigov cen v sektorju uslug itd. omogoča padec družbenih stroškov. In tako omogoča kapitalu, da prebrodi krizo.

S svojimi stališči smo torej daleč od tega, da bi izumljali kakšne mitične "alternative" v okviru kapitala (il sistema) samega, prav tako pa smo tudi daleč od ekserciranja kapitala kot peklenškega stroja; gre le za to, da tudi v energijski krizi odkrijemo področje razrednega boja za drugačno naravo in nov način življenja.

ŠTUDENTSKI CENTER V LJUBLJANI
 Cesta 27, aprila 31
 Aktiv ZKS in aktiv ZSMS v ŠC

ZADEVA: VABILO NA JAVNO TRIBUNO

Po sklepu delegatske konference in DPO sklicujemo javno tribuno, na kateri naj bi bili prisotni kot aktivni sodelavci tudi vidni družbenopolitični delavci.

Nerazrešene težave, s katerimi ste bili seznanjeni, so povod za vedno večje negodovanje med študenti in delavci kljub pozitivnemu poslovanju ŠC kot celotne organizacije — pet milijonov izgubo glavne dejavnosti je kril študentski servis, katerega dohodek je ustvarjal 10.000 študentov, ne le 3.500 stanovalcev ŠC. S tem ni prišlo do sistemske rešitve, za katero je bila vodena družbena akcija, temveč le do navidezno pozitivnega poslovanja ŠC. Vzporedno so bile pripravljene kalkulacije za leto 1980, ki predvidevajo glede na lanskoletno plačevanje stanarin 53 % povišanje, kar je splošno negodovanje le še povečalo. Pri obravnavi zaključnega računa in kalkulacij se pojavljajo čedalje večje in močnejše grupe študentov, ki zahtevajo drastične načine iskanja rešitve oziroma spreminjanje obstoječega sistema poslovanja ŠC.

Nezadovoljstvo povečuje nerazčiščen odnos SO Vič-Rudnik, ki na svoji skupščini noče reševati spore, oziroma neuskajane probleme ŠC, kot je po statusu ŠC zadolžena.

Zgoraj omenjena problematika je le skopi izveček problemov, ki so prisotni v ŠC, kljub aktivnosti družbenopolitičnih organizacij, tako v ŠC, kot na Univerzi. Če smatrate, da o problematiki niste dovolj obveščeni, kljub akciji Univerze Edvarda Kardelja in UK ZSMS, smo pripravljene v ustni obliki z manjšo delegacijo obvestiti o težavah, oziroma v pisni obliki.

Zaradi omenjene problematike in napetosti, ki se pojavlja v ŠC, vas vabimo na javno tribuno, ki bo 6. 5. ob 19.30 uri v veliki dvorani Študentskega naselja.

Ta dopis velja tudi kot obvestilo in opozorilo na dogodke, težave in težnje, ki se pojavljajo v Študentskem centru.

- Tovariški pozdrav!
- Sekretar aktiva ZKS POTOČNIK Vika I. r.
 - Predsednik aktiva ZSMS BERLICH Nastja I. r.
 - Predsednik delegatske konference ŠC KOBE Marko I. r.

Ljubljana, dne 19. 4. 1980

VABLJENI:

- IS skupščine SRS
- CK ZKS
- Univerza Edvarda Kardelja
- UK ZKS
- DELO
- TRIBUNA, glasilo ljubljanskih študentov
- RADIO ŠTUDENT
- Predsednik aktiva ZSMS študentskih domov Maribor
- P UK ZSMS, Maribor
- UK ZSMS Ljubljana
- ISS
- RK ZSMS
- Gospodarska zbornica Slovenije
- Skupščina mesta Ljubljane
- SO Ljubljana Vič-Rudnik
- Predsednik skupne komisije področje SS o štipendiranju

GORJE VAM

Če je kriza za nas marksiste objektivni pogoj revolucionarne situacije potem je v primeru Študentskega centra ne le nismo izrabili, ampak je tudi nismo spoznali, čeprav smo jo poznali. In to kljub temu, da je to, kar prebirate tu, že nevedno katero nadaljevanje povsem konkretne bitke za (če uporabimo ta razredno neopredeljen izraz) „sanacijo stanja“. Spoznanje objektivnega pogoja revolucionarne situacije nam je bilo onemogočeno tudi zaradi izhodišča: revolucija, da bi nam šlo za odpravo, nam je šlo za „popravo“!

Zaradi tega na eni strani nismo mogli umestiti vse to, kar smo tedaj, ostajajoč dosledni marksistični poziciji, imenovali sanje v študentskem naselju, v širši kontekst družbeno-ekonomskih odnosov. Če pa smo to že storili, smo to počeli površno, pristajajoč pri tem na vsiljeno nam taktiko obrambe posameznih izpisanih trodtev, obrambo lastnih pozicij, ki je slabila in cepila našo udarno ost na več manjših, ki so sicer zadevale točno in boleče, a ne dovolj močno, da bi preluknjale lupino, da bi prišel k ven vse drobovine. Ta vsiljena nam taktika iz katere smo se marsikaj naučili, se je sicer obrestovala a ne nam, ki smo v tej bitki, zaradi nekaterih napak, ki smo jih storili (še bolj pa zaradi tistih, ki jih nismo dobili vzgojno-politične kazni.

Na drugi strani pa smo prav zaradi vsiljene nam taktike dosegli nekatere uspehe, ki pa so lahko ostali zgolj začasni, in katerih začasnost je prav pred časom dokončno izbruhnila na plan v preobledi nekaj stotimilijonski izgube. O tem bomo informirali tudi v tem članku, ki je le del formiranja proletarske razredne zavesti o vsebini, poteku, taktiki in strategiji razrednega boja prvenstveno v študentskih domovih, Rožni dolini, Ljubljani, pa tudi sploh.

Tržišče za specifično blago, ki ga producirajo delavci Študentskega centra, je nastalo z družbeno delitvijo dela v družbi razvite blagovne produkcije, čeprav je bil osnovni in deklarirani namen za ustanovitev te delovne organizacije druge, ne pa v prodajanju specifičnega blaga, ki mu je sevede vseno od kod izvira potreba, ki jih zadovoljuje: „Blago je povsem zunanji predmet, stvar, ki s svojimi lastnostmi zadovoljuje kakršnokoli človeško potrebo. Vrsta teh potreb je postopraska stvar in je vseeno, ali izvira iz želodca ali domišljije.“ (Marx, kapital I, str. 43, C7) Prodajanje uslug, torej ležišč, hrane, sanitarij, igrišč, rekreacije, itd., je postalo prav tako produkcija blaga za menjavo v aktu „svobodne volje“, kjer kot druga stran nastopajo študentje.

Drugačen namen ustanovitve te delovne organizacije pa je bil v socialni, celo razredni funkciji, ki naj bi jo opravljala ta organizacija s tem, da bi preko nje omogočili razredno vodeno kadrovanje tistih, ki študija tudi materialno ne zmorejo. Istočasno pa je šolski aparat eden najpomembnejših za državo, tudi državo diktature proletariata, ki ga je v novih pogojih potrebno razviti ne le materialno ampak tudi revolucionarizirati, tako da se v njej kadruje ljudi iz vrst proletariata in delavskih množic in tako, da se vsebinsko študijske programe postavi na historično materialistična izhodišča. V tej nalogi ima študentski avtor posebno pomembno vlogo, ki je seveda omejena na odpravljanje nekaterih vzrokov, samoreprodukcije tehnokracije in birokratije in njihovih univerzitetnih ideologov, itd.

Ta poseben družbeni značaj, ki naj bi ga imel študentski center pa se je v času, ki ga je v svojih člankih zajela Tribuna in pred tem, spremenil, čeravno tudi v družbeni značaj, ki pa se kaže šele post festum. Tedaj, ko neodvisno opravljena privatna dela posameznikov, delavcev v Študentskem centru, preko menjave storitev v stik z ostalimi člani družbenega celotnega dela, torej s posebnosti drugačnega blaga ali pa splošnega ekvivalenta zanj, za katerega ni pomembno v čigavem žepu se nahaja — v študentovem ali državnega finančnika.

V tem, ko je študentski center postal na eni strani neodvisen producent, katerega produkti dela dobivajo družbeno enako vrednostno predmetnost šele v okviru menjave blaga na trgu, na drugi strani pa je njihovo „delo“ (delovna sila vrednoteno) a tudi drugače, namreč administrativno v okviru aparata države katerega del so (in za katerega sicer ni nujno, da fungirajo izven zakonov blagovne produkcije), se je šele poglobil protisloven položaj te delovne organizacije. To protislovje, ki je v bistvu protislovje med družbenim značajem lastnine in dejanskim načinom prisvajanja produkcijskih sredstev, ki so „last“ družbe, s strani neodvisnih producentov, t.j. delovnih organizacij, to protislovje je vključeno tudi v vse mahinacije s študentskim centrom.

To protislovje se v obdobju gospodarske krize stopnjuje in to znotraj obeh polov, kar se na eni strani manifestira kot jačanje pozicij tehnokracije v okviru delovnih organizacij in na nivoju družbe kot celote in birokratije, kot reprezentanta vsega „družbenega“, nasproti pozicijam proletariata. Jasno je, da v teh razmerah dežujejo razni socialni recepti za ozdravitev nastale situacije, ki se v primeru študentskih domov kažejo v obilici sej in sestankov, sanacijskih predlogov, kalkulacijah o predvideni izgubi itd. Za ozdravitev! Ne pa za odpravo, kajti instrumenti zdravljenja, čeprav različni (ti, ki jih predlaga tehnokracija in ti, ki jih predlaga birokratija), krize ne le, da je ne odpravljajo ampak jo s tem, ko kot glavno arcnjo predlagajo iznečevanje ponudbe in povpraševanja, vedno znova vstopljajajo!

Za „sanacijo“, najprej petsto potem pa sedemsto milijonske izgube (v starih dinarjih), je v celem lanskem letu bilo danih kar nekaj „receptov“. Ti „recepti“ se pravzaprav v ničemer ne razlikujejo od tistih izpred dveh let, ko se je ta delovna organizacija znašla v podobnem položaju, le, da se je ta manifestiral v uzurpiranju oblasti „družbe“, ki si je z vezavami med seboj pomagala k uspehu.“

Eden od osnovnih pogojev za to, da spoznamo sedanje razmere v študentskem centru je, da pod površinskimi pojavi spoznamo tiste historične sile, ki dejansko sprožajo dogodke, kajti proletarska razredna zavest je povsod nastajala kot posledica spoznanja pravega položaja, dejansko obstoječih zgodovinskih povezanosti. Prav to daje razrednemu boju proletariata posebno mesto med vsemi ostalimi razrednimi boji: da svoje najostrejšje orožje dobiva pravzaprav iz rok revolucionarnih znanosti. Le tako bo vedel, da sedanja kriza v študentskem centru ni ne sedanja kriza, ne kriza, ki bi padla z njo, naenkrat. Taka interpretacija, ki krizo v študentskem centru obravnava kot nekaj začasnega, slučajnega in odvisnega zgolj od dejani nekaj ločenih posameznikov, je buržoazna in skuša zaviti vse skupaj v pervertirano m.r.j.u. obstoječih odnosov. Naloga historičnega materializma je, da razčene to megle. S tem šele prihaja do izraza njegova

temeljna pozicija, ki ne more biti v „čistem znanstvenem spoznanju“ ampak v njegovem delovanju kot borbenem sredstvu proletariata.

Prve konture sedanjega položaja, kulminirajočega se v nekaj stotimilijonski izgubi, je slutiti že nekaj let, prav gotovo pa od tedaj, ko se je pri nas pričela bitka za prestrukturiranje gospodarstva, ki umešča razvoj jugoslovenskega gospodarstva v nekatere perspektive evropskega in svetovnega kapitalističnega sistema. Eden od bistvenih elementov tega prestrukturiranja je tudi reformiranje vzgojno-izobraževalnega sistema, katerega sestavni del je tudi študentski center. Ne glede na to, da je SR Slovenija šla v reformo vzgoje in izobraževanja nazadnje, lahko rečemo, da so osnovni temelji za prestrukturiranje tega dela družbene produkcije, postavljeni sorazmerno zgodaj in tako očitno, da jim ni moč nadeti avrole začasnosti ali slučajnosti.

Zgolj bežno naj omenimo že tolikokrat ponovljene besede o tem, da je prišlo nekako pred tem, štirimi leti najprej do neizplačevanja štipendij in deficiarnih poklicih, pri čemer nas tu ne zanima to, da sta dve republiški instituciji v istem času izdelali dve popolnoma različni študiji o potrebah po delovni sili. Temu je sledil vsem znan prehod od socialnih in kadrovskih štipendijam, ki prvih sicer ni ukinal, pač pa je favoriziral slednje, kar je med drugo razvidno iz podatka, ki je tedaj bil splošno razširjen — da je več kot polovica štipendij iz družbenih sredstev ostalo neizkoriščenih. Tega pač ni možno pridoziti zgolj nezanimanju za te štipendije, ampak tudi in predvsem „usmerjenemu štipendiranju“.

Kakšne posledice to je imelo in ima za proletariata in za delavske množice, najbrž ni potrebno posebno opisovati. Ukinitje štipendij in prehod iz socialnih na kadrovske štipendije, torej uveljavitev zakonov manjve in trgovanja, produkcije blaga, na račun razredno proletarske politike, je sprostil zakone blagovne produkcije, ki so temu primarno uredili po „neprofitnih dejavnostih“. Bodiš tako, da se je začela kampanja proti produkciji določene „trenutno nepotrebne“ delovne sile, bodisi s tem, kar je še huje, da se je izželelo za obstoječih študijskih programov črtilo to, kar je med drugim nekaj ideologov usmerjenega izobraževanja imenovalo „balast“.

Hkrati pa ne smemo pozabiti, da je ukinitje štipendij predstavljal relativno zmanjševanje medel Skladno s tem, ko so se študentje pričeli zaposlovati preko Servisa, je trpelo izpolnjevanje njihovih študijskih obveznosti, kar je za „socialne delavce“ v naselju pomenilo znak za izseljevanje vseh tistih študentov, ki niso opravili študijskih obveznosti. Pri tem pa so „javnost“ lovili na lažno finto — ali bruci ali stare bajte? Šlo pa je za razredno odločitve! Sočasno s tem je prišlo v SR Sloveniji do izrazite kampanje proti administrativnim in vsem tistim poklicem, ki sodijo v sklop družbene režije, „neproduktivcem“. Usmeritev je vsekakor razredno proletarska, kajti na vsak način je potrebno preprečiti razraščanje tega dela družbe, ki živi na račun proletariata. Vendar pa je ta kampanja tudi v tem primeru (to velja prav tako za zakon o usmerjenem izobraževanju) usekal po posledicah; namesto, da bi šla v revolucioniranje produkcijskih odnosov in produkcijskih sil, vetera na povod za apeliniranje na spremembo miselnosti!

V tem konkretnem primeru nas seveda zanima posledica, ki so jih imele in imajo ta gibanja na študentski center. Stroški za tekoče vzdrževanje študentskih domov se v celoti pokrivajo iz stanarin, ki pa jih študentje v

pogojih relativnega zmanjševanja mezd, ukinitev štipendij na eni in devvaloriziranih štipendij na drugi strani, niso mogli v celoti kriti. Tako se je izgube pričela počasi kulminirati in dosagla številka, ki smo jih tu že tolikokrat zapisali. Večina primanjkljaja je tako dejansko nastala vsled neplačanih stanarin oz. nezvišanih stanarin, kar pa nikakor ni stvar kaprice študentov, njihovega tako pogosto opevanega oportunitizma, kakor to skušajo interpretirati v Upravi Študentskega centra. Zahteva po 53 % zvišanju stanarin je zato več kot utopična. Je razredni udarec po hrbtu proletariata.

Prav tako je utopično pričakovati, da bi zvišanje štipendij in drugod, vprašanje vedno znova vzpostavljaja, Z vsako novo podražitvijo bo s strani tistih, ki se imajo za „reprezentante delavskih interesov“ v študentskem centru, prišel nov zahtev po povišanju stanarin, skladno s tem pa tudi po povišanju štipendij, itd. Celoten krog bo tako znova začrtan. Začaran krog protislovljivosti blagovne produkcije.

Prav tako je zahteva, ki je prišla iz uprave ŠC, po 53 % povišanju stanarin, ničesar ne rešuje ampak problem samo prenasa drugam, kjer naj bi ga, po njihovem, rešili „mladinci“ z zahtevo po višjih štipendijah! Uprava kot dober trgovec je v tem primeru zadovoljna, saj bi iz tega „akta svobodne volje“ iztržila čimveč. Ogledno si to trženje pobliže!

Znano je, da so si delavci v študentskem centru na podlagi novega samoupravnega sporazuma dvignili bazno število točk iz 115 na 127, kar je za 11,04 % več, hkrati pa so si dvignili tudi netto točko iz 34 din na 366 din ali za 5,98 %. Ta sporazum je bil sprejet oz. podpisan 10. 12. 1979, kljub temu, da bi po vseh določilih moral biti sprejet z referendumom. Plače oz. mezde so se delavcem tako dvignile za 16,92 %.

Splošno je znano, da je boj za zviševanje mezd razredni boj — v vsakem primeru — tako za zviševanje mezd delavcem, kakor tudi vodstvenim strukturam le, da ima različna predznake. Vprašanje je torej, kako stojimo v tem konkretnem primeru in šele potem lahko delamo zaključke.

Najprej moramo vedeti, da imajo delavci v študentskem naselju najnižje mezde, tako v odnosu do povprečnih mezd v gospodarstvu, kakor tudi v odnosu do mezd za produkcijo in reprodukcijo delovne sile, kar mezde relativno le bolj znižuje, je zahteva po zvišanju mezd upravičena!

Drugo kar moramo vedeti je pravzaprav vprašanje, ki postavlja pod vprašaj odnos — na eni strani planirana izguba, na drugi strani zvišanje mezd Protislovnost, ki veje iz tega odnosa ni nikarkrna samosvoja, izmišljena protislovnost, ni nikarkršn ekscas, kriminal ali kakršnakoli druga publicna privlečena iz meščanskega besednjaka. To protislovje je nujno posledica in hkrati s tem sestavni del realnih družbenih odnosov, v katerih je dohodek (profit) delovne organizacije tisti določiljoči moment, ki žene to produkcijo naprej, kakor tudi bistveno določila prerazporeditve tistega dela presežne vrednosti, ki se odmerja za mezdo. Porast produkcije presežne vrednosti sploh, pomeni tudi relativen porast mezd, predvsem pa porast razlik med mezdami delavcev. Slepokopje je razumljivo, s katerim se nastopa proti povišanju mezd delavcem, povišanju, ki ima spet dvojne posledice: na eni strani se s tem povečuje notranje tržišče in daje nov zagon produkciji, na drugi strani pa se kapital odteguje neposrednemu vlaganju v še več produkcijskih sredstev, v nakupovanje nove delovne sile, se to produkcijo zavira, Zavira do krize, v kateri se prav lahko zgodi, da si bo produkcija postavil naloge; in ker se: bi postevali te tiste naloge, ki jih lahko reši, so posledice tega znane.

Prav tako pa je razumljivo tudi navdušenje tistega dela med delavci, ki iz celotne mase variabilnega kapitala potegne ne le največ, ampak največj potegne prav zaradi tega, kar ima znotraj celotnega procesa družbene produkcije in reprodukcije odločujoča, vodilno mesto. Samouprava se marsikdaj začne in konča že tu, kar slikovito prikazuje tudi primer iz študentskega centra, kjer je ob vsesplošnem povišanju mezd za dva razreda, dobi restavracije dobil posebno povišico — za tri razrede več plus 0,4 % povišanje !!!

In prav za to gre: za blokiranje procesa delavskega samoupravljanja po poti radikalno diferencirane mezdne politike (razpov in mezdah je 1:4), po poti demagoškega prepričevanja proti zahtevam po zvišanju mezd delavcem, po poti pritiska na materialni položaj delavcev in mistifikacije srca srnanja s slikanjem nasprotja med študenti in delavci, pri čemer se med delavce prištevajo vse, o študentih pa se govori, kakor, da ne bi bilo tudi takih in celo več jih je!, ki jim ni nujno stanovati v študentskem naselju, ki se jim ni treba hraniti v menzi v naselju, itd.

Režime: ker ima produkcija in reprodukcija delovne sile eno skupnoembnejših mest v procesu družbene produkcije in reprodukcije in, ker je eden od mehanizmov prestrukturiranja jugoslovenskega gospodarstva tudi akumulacija na račun dela presežne vrednosti, ki je namenjen za produkcijo in reprodukcijo in torej ni kratkoročno dobičkonosna, je jasno, da s stališča neodvisnih producentov, njihovih ideologov in reprezentantov, pričakovati drugega kot restrikcije na račun tega dela presežne vrednosti.

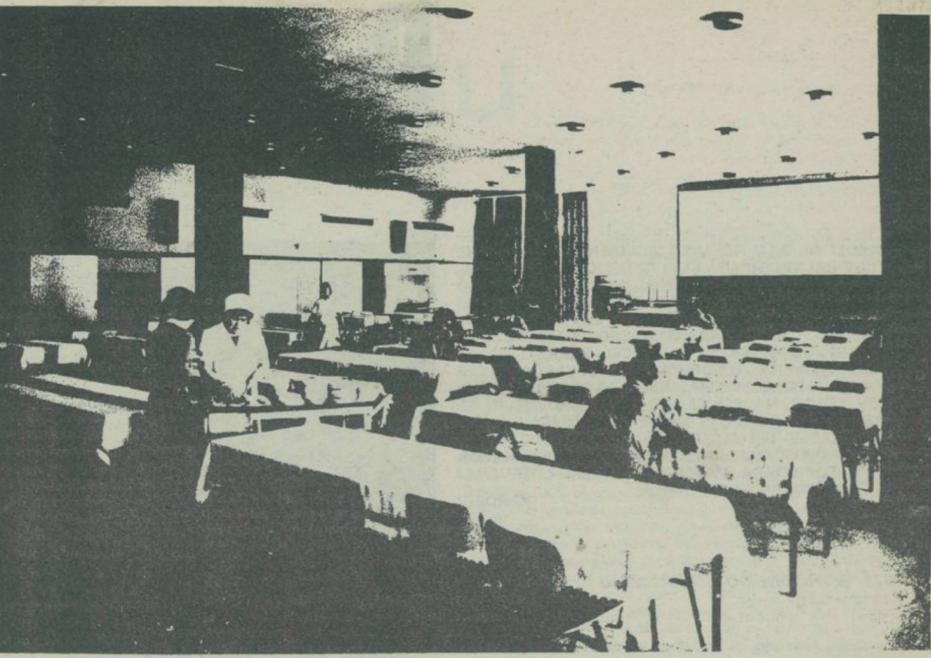
NAJ VIŠI PROLETARSKA REVOLUCIJA

uredništvo

POMBA: Tu objavljamo Zabeležko o razgovoru o gospodarski in finančni problematiki študentskega centra, ki ga je imel s predstavniki univerze Edvarda Kardelja tovariš dr. Anton Vratuša. To je hkrati prvi izmed dokumentov, ki bodo prikazovali „možne rešitve“ gospodarske in finančne problematike. Drugi bodo sledili po Prvem maju. Publciranje teh dokumentov ima za namen organizirati široko javno razpravo med člani zveze komunistov, člani ZSMS in ostalih družbeno-političnih organizacij, ki morajo o tem izreči tudi svoje stališče, kajti zahteva za zviševanje stanarin, skladno z zviševanjem štipendij, jih bo tudi isto praktično prisilila izreči ali pa storiti svoje stališče. Kakorkoli pa je znano, da je dvaj stanarin zgolj začasna rešitev, tako je tudi jasno, da nizke stanarine niso edini vzrok za letošnjo izgubo. Naj vržemo kot, ki jo bomo dobrodober ogledali v eni prihodnjih številki in s tere naslovo se glasajo:

ZADEVA: SODBA V IMENU LUDSTVA!
 ZADEVA: ZAPISNIK
 ZADEVA: INSTALACIJA V KOTLARNI IN DR ZAVLJAN M.S.
 ZADEVA: IZGINOTJE MATERIALA

uredništvo

SKUPŠČINA
 SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE
 IZVRŠNI SVET
 KABINET PREDSEDNIKA

Ljubljana, dne 14.1.1980

Tovariš dr. Anton Vratuša, predsednik Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije je imel v torek, dne 8. januarja 1980 razgovor s predstavniki Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, na njihovo prošnjo. Razgovora so se udeležili dr. Slavko Hočar, rektor Univerze, dr. Franc Galič, prorektor Univerze, tov. Emil Rojc, predsednik Izvršnega sveta in tov. Gorazd Čuk, predsednik UK ZSMS. V razgovoru sta sodelovala tudi tov. Dušan Sinigoj, podpredsednik Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije in tov. Majda Poljansek, članica Izvršnega sveta in predsednica RK za vzgojo in izobraževanje. Razgovora se ni udeležila, čeprav je bila povabljena, tov. Kurentova, predstavnica študentskega centra v Ljubljani.

Predmet razgovora je bila prečta gospodarska in finančna problematika študentskega centra v Ljubljani ter prizadevanja in predlogi za reševanje najnujnejših vprašanj:

1. Predstavniki Univerze so za razgovor pripravili pisemno informacijo o obravnavani problematiki. V njej so opozorili na probleme pri investicijskem vzdrževanju objektov v študentskih domovih ter še posebej na trenutne težave pri tekočem vzdrževanju. Stroški za tekoče vzdrževanje se v celoti pokrivajo iz stanarin in cene za prehranske obroke študentov. Če se stanarine v 1979. letu niso povečale v predvideni višini (34 %), ampak, zaradi nasprotovanja študentov le za 20 %, predvidevajo ob zaključnem računu občutnejši primanjkljaj (okrog 4 milijone din), ki ga ne bo možno pokriti niti iz dohodka drugih delovnih enot študentskega centra, zlasti študentskega servisa. V tej informaciji so tudi opozorili, da so trenutno stanarine v študentskih domovih v Ljubljani precej nižje od stanarin v študentskih domovih v Mariboru.
2. V razgovoru so predstavniki ugotovile in ocene iz te informacije še enkrat ponovili in nekateri tudi širše razčlenili. Zlasti pa so poudarili, da so se v letu 1979 soočili z nujnostjo, da se najemnine povečajo nesorazmerno visoko glede na povišanje štipendij (štipendije so se povečale za 21 %, stanarine pa bi se morale za 34 %), glede česar pa niso uspeli doseči soglasja s študenti. Omenjeno je bilo, da so študenti odbili predvideno povišanje stanarin za 34 %, kar da za usluge, ki so jih deležni, plačujejo zadosti in da bi tako povišanje bilo možno šele, ko bodo ustrezno povišane štipendije. Po izjavi predstavnikov Univerze so študenti ob tem opozarjali na to, da bi bile potrebne ustrezne sistemske rešitve za usklajevanje štipendij in stanarin.
3. Predstavniki Univerze so dr. Vratuša obvestili z aktivnostjo in prizadevanji organov Univerze in UK ZSMS v toku 1979. leta glede urejanja teh problemov. Obvestili so ga tudi, da so o tem imeli ob koncu 1979. leta tudi razgovor s predsednikom RK ZSMS, tovarišem Baudkom. Dr. Vratuša so seznanili tudi s pereinim stanjem na področju investicijskega vzdrževanja študentskih domov. Obvestili so ga, da je bil pripravilen v toku 1979. leta program najnujnejših del. Opozorili so, da se merila del sredstev za investicijsko vzdrževanje, že dalj časa niso spremenila ter poudarili potrebo, da bi potrebna sanacija starih objektov v študentskem naselju morala biti vključena v ustrezne programske izobraževalne skupnosti za srednjeročno obdobje 1981–1985 in da bi morali pri gradnjah novih študentskih domov večjo pozornost kot doslej namenjati tudi izgradnji ustreznih spremljajočih objektov. Posebej pa so opozorili na kadrovske težave v delovni skupnosti študentskih domov (slaba kvalifikacijska struktura, velika fluktuacija) pa tudi na šibko samoupravo v študentskih domovih.
4. Tovarišica Poljanškova je prisotne seznanila s poročilom SDK o pregledu vzgoje v študentskih domovih, ki ga je SDK opravila na pobudo RK za vzgojo in izobraževanje. Opozorila je na dejstvo, da imamo sistemske rešitve o usklajevanju štipendij in stanarin, po katerih je predvideno, da se stanarine povišujejo v odvisnosti od povišanih štipendij, da pa so nevrždna nasprotovanja povešanju stanarin že dve leti, ob dejstvu, da se štipendije povišujejo vsako leto. Opozorila je tudi na problem izkoriščenosti kuhinjskih kapacitet v študentskem naselju. Menila je, da bi bilo potrebno pretehtati, ali bi SDK opravila podrobnejšo in celovito analizo stanja oziroma za kakšne ukrepe se odločiti pri reševanju trenutnih prečnih finančnih problemov v študentskem naselju. Tov. Sinigoj je poudaril, da imamo ustrezne sistemske rešitve ter menil, da se ustvarja klima kot da sistema nimamo. Opozoril je na šibko samoupravo in kadrovske težave v študentskem naselju. Dotaknil se je tudi problema izkoriščenosti kuhinjskih kapacitet v študentskem naselju za zadovoljevanje prehranskih potreb študentov ter ustvarjanja in razpolaganja z dohodkom v okviru študentskega servisa. Menil je, da bo treba opraviti temeljito in celovito razpravo o stanju in razvoju ob

ZABELEŽIL
 Marjan Šiftar

SPET SMO PRED VRATIMI!!!

PROTI narodnemu socializmu

nisi mišljenjska, saj nam nisi dorasla). Kreira se vzdušje, ko se vsako politizacijo mišljenja, ne glede na to, če se in kako se angažira v politični praksi, brezprizivno izključi iz „kraljestva svobode“ in opsuje s „stalinizmom“. Zadnja resnica diferenciranja nivojev mišljenja je, da je politiki odkazano mesto drugje. Odkar so misleci biti in apologeti svobodnih misli in besed izgubili trdne pozicije v politiki, politika zatrdno nima ničesar več iskati v mišljenju.

Vse tisto prenapenjanje o lastni resnici vsakega nivoja mišljenja prišepetuje samo in edinile to, da mišljenje nima politične resnice, ker ima politika pač svojo omejeno resnico; da naj politika pusti premišljevalce, naj kvasijo, kar bi že hoteli, naj manifestirajo in agitirajo, kar koli že, ker je to blago nedotakljivo; da razredno diferenciranje znotraj nivojev mišljenja, ki vedno tudi nareja vprašljivo vsakokratno razdelitev mišljenja nivojev in razmerja med njimi, ni legitimno. Tako kot naj bi mišljenja ne zanimala razredne razlike in razredni boji, naj bi tudi razredne razlike in razredni boji ne okuževali mišljenja. Na mesto razrednega boja v teroji („konfrontacij“) stopa kot nedomestek dialog, izmenjava nereflektiranih ideoloških žetonov. Materialni pogoj možnosti odvijanja pristnega dialoga pa je, naj se to reče vnaprej, da so produkcijska sredstva mišljenjske produkcije (ki stopa v javnost ogrnjena v posvečeni plašč „ustvarjalnosti“), v rokah enega razreda, ki seveda ni delavski razred.

Kako je torej s socializmom?

Najprej seveda ne drži, da je socializem „naša specifična pot v prihodnost“. Koliko je še takih specifičnih poti, če človek ni okorel stalinist. Pa recimo, da je šlo samo za nerodno formulacijo. In drugič (tu pa je formulacija nedvoumna), preprosto ni res, da ne bi bil pri nas nihče več proti socializmu. To je zgodovinsko razločljivo in empirično ugotovljivo. Toda to ni bistven problem. Bistven problem je teroretski. Za socializem ne morejo nikdar biti vsi. Socializem, proti kateremu ni nihče, je nemogoče, je contradictio in adiectio ali pa ni socializem. Konec koncev so stvari dokaj enostavne. Socializem je prehodna družba, prehodno obdobje med kapitalizmom in komunizmom. Kot tak predpostavlja obstoj razredov in razrednih bojev. Socializem ni družba brez razredov in razrednih bojev, brezrazredna družba je samo komunizem in samo komunizem je posledno in radikalno, dejansko in resnično nepomirljiv do vseh kapitalističnih, buržoaznih in drobno-buržoaznih razmerij ter nezdržljiv z njimi. Socializem je, nasprotno, prav združevanje novih in starih družbenih razmerij. Socializem, to sta vsaj dva svetova v enem in dva razreda v eni družbi. V socializmu vsak najde kaj zase, vanj vsakdo prinaša in vnaša kaj svojega. V prekrizevanju najrazličnejših ekonomskih političnih in ideoloških silnic, najrazličnejših zgodovinskih interesov, je seveda tisto ko jasno začrtati ločnico med proletarsko in med meščansko oziroma malomeščansko politiko in večkrat je kaj lahko ribariti v kalnem. Socializem, je namreč do dveh politik, ki se bojujeta za prevlado in končno za eliminacijo druge, in vsaka teh dveh politik socializem drugače določa in nosi s seboj drugačno družbeno perspektivo. Nobena od njiju pa v zadnji instanci ni za socializem.

1. Proletarska politika ja Komunistična politika. Komunisti se bojujejo za doseg neoposrednih ciljev in interesov delavskega razreda, toda v sedanjem gibanju predstavljajo hkrati prihodnost gibanja. Taprihodnost gibanja je formuliranje brezrazredne družbe in samo vsakodnevno konkretno udejanjanje te prihodnosti, boj za brezrazredno družbo na političnem, ekonomskem in ideološkem „nivoju“ je tisto določilo, po katerem je politika komunistična ali pa ni komunistična.

Boj za brezrazredno družbo je razredni boj. Komunistična pozicija je pozicija vsestranskega proletarskega razrednega boja — ne tudi v socializmu, marveč še posebej v socializmu. Komunisti lahko zato nastopajo revolucionarno samo zato, ker stojijo, in samo kolikor stojijo, na trdnih tleh razredne analize, samo kolikor stalno, nenehno računajo na realna razmerja razrednih sil, na vsakokratne konkretne konstelacije razrednih bojev, jih vedno znova zgodovinsko materialistično analizirajo in spoznavajo, navezujejo nanje in jih s svojo organizirano akcijo navezujejo v smeri zadovoljevanja interesov delavskega razreda in ukinjanja razredov. Lenin, ki ga svetovna buržoazija sovraži huje kot vse druge marksiste skupaj, nas je naučil, da je razredna analiza zgodovine, vsak dan aktualizirana konkretna analiza konkretnih zgodovinskih družbenih razmerij in razmer, najmočnejše orožje proletarskega razrednega boja proti buržoaziji. Politika komunizma je politika razrednega diferenciranja, ki šele omogoča premagovati razredne razlike.

Družbena organizacijska struktura, ki omogoča in zagotavlja, da bi spoznane in nenehno spoznavane razredne razlike dejansko odpravljali, ne pa zgolj zakrivali, in v zgodovinskem procesu razrednih bojev v interesu proletariata producirali brezrazredno družbo, je diktatura proletariata. S komunistične pozicije, s proletarskega stališča je lahko socializem samo diktatura proletariata.

Diktatura proletariata, ta koncentrirani izraz komunističnega gledanja na proces zgodovinskih razrednih bojev, je organizacija revolucionarnega procesa razredne oblasti delavskega razreda, ki ukinja lastne predpostavke, možnosti vsakršne razredne oblasti in nareja nepotrebno tudi samo sebe, a bi končno postavila družbo, prosto eksploatacije in razrednega zatiranja, ne rezervatov svobode, komunizma privilegiranih, marveč dejansko in resnično svobodo nepriviligiranih, eksploataciranih.

Tudi socialistično delavsko samoupravljanje lahko odigra revolucionarno zgodovinsko vlogo samo kot forma demokratične diktature proletariata, samo kot organiziranje revolucionarnega procesa, ki ga določajo in usmerjajo neposredni dolgoročni zgodovinski interesi delavskega razreda, v katerem delavski razred prevzema in izvaja kontrolo, odločanje in vodenje, upravljanje bistvenih in končno vseh zadev procesa družbene produkcije in reprodukcije. Samo s te perspektive, z bojem za to perspektivo ter z nenehnim udejanjanjem te perspektive se onemogoča, da bi samoupravljanje postalo primerno življenjsko okolje različnim birokratskim in tehnokratskim silam, da bi se ga iztrgalo iz rok delavskega razreda ter sprevrnilo iz delavske kontrole v kontrolo nad delavci, iz delavskega upravljanja v upravljanje z delavci, iz delavskega odločanja v odločanje v interesu delavcev in o delavcih, iz delavske oblasti v oblast nad delavci, da bi se ga korporativistično preformuliralo in iz procesa uveljavljanja razrednih interesov delavskega razreda in odpravljanja razrednih razlik in razredov pervertiralo v model prijateljskih razrednih interesov in reprodukcije razrednih razlik in produkcije kakega novega vla-

dajočega razreda. Prav proti temu stopajo komunisti, avantgarda proletariata, in komunisti so, samo kolikor tako nastopajo in kolikor nastopajo organizirano. Samoupravljanje ni sistem, temveč proces, in ni obča, nadrazredna in vserezredna rešitev, marveč konkretna razredna rešitev, v kateri in s katero proletarsko, delavsko postaja obče, da bi se vse razredno v korenini odpravilo.

Socializem je obdobje revolucionarne transformacije, če je izpolnjen in določen s komunistično politiko, s proletarskim razrednim bojem. Revolucionarna transformacija družbenih razmerij, ki poteka v socializmu, je hkrati ukinjanje socializma. Komunizem je ukinjanje socializma z revolucionarno-proletarskih pozicij, v proletarskem razrednem boju se socializem udejanja in odpravlja hkrati.

2. Buržoazna oziroma drobno-buržoazna politika ni protisocialistična politika, je pa protikomunistična politika. Medtem ko lahko delavski razred uresniči svoje interese samo tako, da odpravi razrede, lahko buržoazija svoje interese uveljavlja edino le če obrani razredno strukturo družbe. Medtem ko proletariata ne potrebuje buržoazije, buržoazija ne more biti brez proletariata. Medtem ko se proletariata lahko osvobodi samo z razrednim bojem, ki strmoglavi buržoazno in sploh vsako razredno oblast, medtem ko je proletariata torej lahko svoboden, le onkraj razredne družbe, brezrazredni komunistični družbi, pa je buržoazija lahko svobodna samo v razredni družbi, samo kot vladajoči razred, samo na terenu razrednega zatiranja in nesvobode proletariata. Zato se tudi trudi, vsemi silami blokirati razredni boj, t.j.: razredni boj buržoazije cilja na ohranitev, na demobilizacijo proletarskega razrednega boja.

Socialistini buržuji hočejo, kot sta pokazala Marx in Engels življenjske pogoje moderne družbe brez bojev in nevarnosti, ki jih teh nujno izvirajo. Hočejo obstoječo družbo, brez elementov, ki jo revolucionirajo in razkrajajo. Hočejo buržoazijo brez proletariata. In ker je ta njihova želja neuresničljiva, pristanejo pač na to, da bodo imeli proletariata brez proletarskega razrednega boja.

Buržoazija v socializmu razredov in razrednih razlik ne more kar odpisati, zato pa mobilizira ogromne sile, armado farjev, profesorjev in literatov, ki naj izbijejo razredni boj iz glav in src vladanih razredov in tistih, ki nihajo med razredom na oblasti in razredom pod oblastjo, in kolikor ti ne uspejo in kolikor ima možnost izrabljati tudi cel represivni državni aparat. Predvsem njeni ideologi imajo polne roke dela. Po eni strani prepričujejo, perejo možgane, da razrednega boja ni, da razrednih problemov ni, da razrednega sovraštva ni, da razrednih razlik ni, ja, celo, da buržoazije ni, po drugi pa vsiljujejo kakšno obče stališče, dvigujejo nad razredno malenkosti, t.j. buržoazna stališča prodajajo za občečloveška ali kar človeška.

Glavna tarča buržoazne literarne gosposke je seveda diktatura proletariata, zapopadek proletarskega razrednega boja in komunistične politike. Takoj, ko jim uspe (ali vsaj menijo, da jim uspe), likvidirajo diktaturo proletariata in s tem razredni boj, so na svojem, zakaj opraviti nimajo več z razredi, marveč samo še s posamezniki. Posameznik, to je končno dobljeni predmet meščanske ideologije: od pesnikunske do etične, od filozofske do pravniške, od žurnalistične do kritične — žurnalistične, od psihoanalitične do kavarniške, od potrošniške (ali antipotrošniške) do teološke (ali kritično teološke).

Ideološko zanimanje razrednega boja ni preprosto ideološka zadeva, igrice v „kraljestvu svobode“ ali skrupulacijo „svobodnih besed“, marveč sega v svet, ki ga obvladuje „tehnika“. Je tehnično sredstvo, ki izbija proletariatu iz rok idejno orožje, da bi ga oropalo praktične iniciative, ki si jo je priboril v dolgih in težkih zgodovinskih bojih, in ga podredilo buržoaznemu razrednemu gospodarstvu in družbenim razmerjem eksploatacije, ne da bi jih mogel spreminjati in spremeniti. Vse te glave se zbirajo skupaj in funkcionirajo zato, da bi — kot je slovensko delavsko gibanje že pred 100 leti ugotovilo — proletariatu snelo glavo. Zanikovanje razrednega boja je postavka v razrednem boju buržoazije proti proletariatu in komunizmu ter konstitutivni element ohranjanja in perspekturiranja buržoaznega razrednega gospodarstva.

Ideološko likvidiranje diktature proletariata je izrinjenje problemov, je spodrežanje razmišljanja o problemih, ki jih zastavlja praska delavske oblasti, praksa osvajanja in izvajanja delavske oblasti. Dosežek tega ideološkega podjetja je odipisanje razmišljanja o proletarski politiki in, še naprej, razmišljanja proletarcev o politiki, ter končno, sploh razmišljanja o proletariatu. Tako se utira pot, da se zabije proletariata v nemočen predmet ekonomske eksploatacije, ki jo naj posvečujejo kvečjemu pomije iz buržoazne kulturne kuhinje.

Praktični efekt, ki ga naj sproducira pohod buržoazne literarne armade nad teoretske trdnjave proletarskega razrednega boja, je tehnokratski gladki tek ekonomije in liberalistična politika. Družba, ki jo želi vzpostaviti celotna politika socialističnih buržujev, je socializem brez razrednega boja. Ne socializem kot prehodno obdobje h komunizmu, kot revolucionarni proces, ki ga žene komunistična politika v smeri brezrazredne družbe, temveč socializem kot družbeno ekonomska formacija, kot produkcijski način, kot družba prijateljskih razredov, katerih prijateljstva ne kali več nobena komunistična perspektiva, družba socialističnih posameznikov, ki jih sekundarna in nepomembna razredna določila ne vežejo več v sovražne grupacije.

Tako svobodoljubna gosposka, ki vsakogar, ki si v tej deželi še upa na glas marksistično misliti, in ki komunizma ne šteje v privatni inventar, zmerja za stalinista ali vsaj ždanovca, samo reproducira stalinistično razredno substanco. Stališče, da so za socializem vsi, je par excellence stalinistično stališče. Stalinizem je družba socialističnih posameznikov. Stalinizem je družba prijateljskih razredov. Stalinizem je udušitev, zanikovanje, demontaža proletarskega razrednega boja. Stalinizem je destrukcija diktature proletariata. Stalinizem je razredna družba brez razrednih bojev. Politikanti filozofske poezije biti, svobodnih misli in besed si seveda umišljajo, da so antistalinisti. Toda s tem, da se je opogumil nasprotovati lastni predstavi o stalinizmu, lastnemu mnenju o tem, kaj naj bi bil stalinizem, še nihče ni postal antistalinist. Buržoazna ali drobno-buržoazna politika nasprotuje socializmu s pozicij stare družbe.

O SOCIALIZMU

Politična deviza je zelo jasna: Kdo pa je še danes proti socializmu kot specifično naši poti v prihodnost? — se sprašuje. In odgovarja: Nihče! S tem naj bi bilo politično legitimiranje končano in politično neoporečni (zakaj če nihče, tedaj tudi mi ne) se lahko vrnejo k svojemu filozofskemu leposlovju, k nepolitičnim problemom človeka-posameznika, k problemom nepolitičnega posameznika.

Toda to tako na hitro odčvekano vprašanje socializma pri nas, sugeriranje, da socializem tu in zdaj sploh ni vprašanje, šele odpira veliko in ključno vprašanje, celo vrsto vprašanj. To so seveda politična vprašanja, tudi če se postavljajo in ko se postavljajo teoretsko. Teorija (prav kot teorija) je tu neodvezljivo politična. Prav zato želijo glasniki vsi-smo-za socializem ta vprašanja odriniti iz teorije ali pa teorijo, če se že ukvarja z njimi, diskvalificirati, suspendirati. V ta namen so se potrudili zmašiti skupaj celo miselno konstrukcijo, animirati neko famo o samih sebi, nek videz, ki naj prepriča publiko, da so to, kar zase menijo, da so. Razbobnali so se, ne, kakšno bobnanje neki, tu je predvsem javkanje, ki bi hotelo biti svečano, in vzvišenost, ki se izdaja za trpeče — razodevajo se, torej, za apologete diferenciranosti in svobode mišljenja. Toda prav njihova politična deviza, mišljenje o politiki, pove politično resnico tega celotnega mišljenja, ta resnica pa razodene, da sicer so apologeti, vendar ne apologeti diferenciranosti in svobode mišljenja. Ravno nasprotno. Izkažejo se za načelne odpisovalce razlik, zatiralce diferenciranja mišljenja. Razen morda pod enim pogojem: če se je diferenciranje mišljenja odrejanje nivojev mišljenja? Ne, prav v tem primeru je zahteva po diferenciaciji mišljenja mistifikacija. Diferenciranje mišljenja, postavljeno kot diferenciranje nivojev mišljenja, naj prepriča ravno diferenciranje znotraj nivojev mišljenja. Mišljenje se parcelira, da bi znotraj parcel vladal ljubi, božji mir in bi si enakomisleči, pa vendar ne istomisleči, vsekakor pa posvečeni kadili drug drugemu pod nos in ljubeče brbljali in razpredali miselnega čreva (končno „dialog“, ne „konfrontacija“). Namesto diferenciranja mišljenja ponujajo niveliranje mišljenja. Kolikor se mišljenje ne iztroši v ljubezničenju na svojem nivoju, se izčrpa v iskanju nivojev. In ker je treba nivoje najprej določiti, da bi se lahko ljubezničilo, je lahko mišljenje zvedeno sploh samo na zakol čevanje nivojev in do sebe niti ne dospe, če pa se mu to že posreči, pa v sebi utone.

Diferenciranje mišljenja je politika v mišljenju; je politično diferenciranje, z diferenciranjem postane mišljenje politično. Zdaj pa omladni poetični filozofskrošnjarijo z „diferenciranjem mišljenja“ zato, da bi se prepričala politizacija, dejanska diferenciacija mišljenja. (In da bi se zamahnilo nad politiko, češ, ti, reva, sploh

PROTI narodnemu socializmu

O NARODNEM SOCIALIZMU

Socializem nikdar ni en sam. Tako kot so domnevno vsi za socializem, je lahko vsak za svoj socializem: za malomeščanski, fašisti, inteligentski, nacionalni, morda celo za delavski, proletarski. Eni so reakcionarni, drugi so konzervativni, ali buržoazni, tretji so utopistično kritični, kot jih označuje Komunistični manifest, ki je kritika socializma.

Pri nas manifestativno nastopa socialistična pozicija v imenu nekakšne skupne človeške usojenosti. V ontologiji narodne biti temeljuje socialni projekt, ki bi končno dal človeku dihati, saj je v tej optiki komunizem tisto, kar človeka duši, ne pa razredno zatiranje; vladajoči razredi občutijo razredno zatiranje šele v diktaturi proletariata. Projektira se narodni socializem kot naš skupni dom (da se ne bi bilo potrebno spraševati, kako je rešeno, če sploh je rešeno, stanovanjsko vprašanje). Trobenta, pardon: ob citrah prepeva, da je narod tisto, kar človeka bitnostno opredeljuje, da je narod vse, kar nas v biti določa: da bi se radikalno odmisli temeljna razredna določila, da bi se izkoreninilo iz zavesti vse razredne opredelitve in razlike. Če razredne opredelitve in razlike morda vseeno so, so najmanj drugotne.

Najprej smo vsi ljudje in Slovenci (kaj pa gasarbeiterji iz južnih republik?), potem pa smo dodeljeni (ali se sami dodelimo?) temu ali onemu razredu, saj je vseeno. Zares, kaj bi razredni boj? Kdo pa je danes govori o razrednem boju? Če je tako, se lahko samo še zližemo. Tako kot so se v Sovjetski zvezi po destrukciji diktature proletariata. Tam so skonstruirali socialistični narod, tu se konstruira narodni socializem. Ali ni to le malce prepoceni rešitev? Rešitev časa? Avtentične človeške skušnje, bistvene človekove dimenzije človekove svobode, itd.? Bojni pohod proti „komunističnim parolam“ ne zna ponuditi drugega kot narodno-socialistične parole in demagogije. Narodne, v kateri je mistificirana apolonijska razredna struktura. Aranžirani, v kateri žargon avtentičnosti zagotavlja avtentičnost razrednosti, zahteva se svoboda privilegijev, svobode privilegiranih, zahteva se naj vsak sprejme usojeno mu razredno pozicijo — prav kot usojeno. Prepoceni za koga? Za pastirje biti oziroma za tiste, ki se na tej biti pasejo. Izdelali so si teorijo o kraljestvu svobode, pa že mislijo, da so si tako kupili kraljestvo svobode v kraljestvu nujnosti. Seveda, da so pripravili izkoriščati dvoje ustvarjalne potencialne vseh na vseh (ker nastopajo kot odposlanci občega, je vse, kar delajo na sebi obče koristno) prenašati teže spoznanja, da bi le drugi prenašali teže materialne produkcije in bi se ustvarjalni potenciali teh drugih izkoriščali v določene posebne koristi. Pripravljeni so sami sebe „izkoriščati“, da bi se odvezali izdelovanja pri odpravljanju izkoriščanja. Kot da gre za to, da postane eksploatacija obča, ne pa za to, da se odpravi. Hotelo bi se sugerirati, da če smo eksploatarji vsi, ni eksploatarin nihče. Lep socializem! In, če bi se že uveljavil, ostane vendar replika: eni so eksploatarji tako, da se jih sili v presežno delo in odvzame presežni produkt oziroma presežna vrednost, drugi se „eksploatarajo“ tako, da to presežno vrednost prisvajajo. Socializem buržoazije sestoji ravno v trditvi, da so buržuji buržuji — v interesu delavskega razreda.

Ideologija narodnega socializma z izdelovanjem in distribuiranjem ontologije naroda in temelju izključuje marksistično pojmovanje zgodovine, ta teoretski temelj in nujni konstitutivni element proletarskega razrednega boja, boja za komunizem. Toda ta temeljnost ne izključuje temeljitosti obračuna s komunizmom. Še posebej se namreč obdela tako zgodovino kot materialistično pojmovanje zgodovine.

Ko se zapove, da je narod vedno v svoji bitnosti, spravljen, se hkrati odloči, da je, v svoji bitnosti, nezgodovinski. Ko se iz ideološkega etra mišljenja biti — ki vnaprej diskreditira vsakršno kritiko, ki ni uglasena na njegove viže, za ideološko in manjvredno buržoazni prekljinjevalci komunističnega „sektastva“ so sami največji sektaši — izžene razrede, se izžema hkrati še posebej zgodovino. Zgodovina je, še vedno!, zgodovina razrednih bojev. Z zgodovino razrednih bojev so posredovani aktualni razredni boji, brez zgodovinske zavesti je razredni boj slep. Narodnemu socializmu na glede za to, da razredni boj oslepi, da ne bo videl „ne belih, ne rdečih gard“, da ga imobilizira, marveč, da ga sploh likvidira. Samo z likvidacijo razrednega boja se zagotavlja večnost razrednih družbenih struktur, uresničuje „večni ideal“: razredno harmonijo, brezskrbno uživanje razrednih privilegijev in svobodnih. Brez jasne zgodovine našega delavskega gibanja (še vedno je nimamo), so aktualni razredni boji, natančno rečeno: je razrešitev

aktualnih razrednih bojev v smeri komunizma bistveno onemogočena, v korenini spodrezovana.

Nobeno naključje ni, da se neka razredna zainteresiranost najbolj ihtavo zaganja v točko, kjer se je zgodovina razrednih bojev na Slovenskem izkristalizirala: v NOB in socialistično revolucijo. Ponorelo zaganjanja v „shemo belogardizem-komunizem“, hoče zakleniti v arhivske sefe, ta kristal naših razrednih bojev.

Kakšni sofizmi vse so potrebni, da bi se v jedru razstrelila razredna zavest: diktira se prepričanje, da gre za vnašanje preteklih shem v današnjost — da bi se današnje razredne boje razglasilo za pretekle, včerajšnje; Družbena določila se pervertira v biološka, razredna v dedna, da bi se potem polemiziralo, da belogardizem ni vsajen v gene — ko, da bi kdo to trdil: pretvarja se, da je bil belogardizem vsporejan z vernimi, podtika, da bi se vernim pripisovalo nagnjenost belogardizmu — kot da prav naša zgodovina, ta preleta zgodovina, ne izpričuje, da je diferenciacija pred NOB, med NOB, pa tudi po NOB, potekala po povsem drugi osi, tisti, ki je v ontologiji naroda ni, po razredni osi (spomnimo se samo delavskega gibanja krščanskih socialistov); če bi odločalo samo narodnostno prepričanje, bi bila tudi bela garda še kako na naši strani in klerofašisti ideologi NOB; vsiljuje se pomirilo, da razredna protislovja umirajo z ljudmi, ki so jih personificirali, da razredni boj odmira z domiranjem protagonistov (nekdanjih) razrednih bojev. Z zahtevo po deaktualizaciji „sheme“ belogardizem-komunizem“, z odložitvijo belogardizma v mrtvi spomin, se sugerira predvsem tisto, kar je sicer previdno zamolčano: zahteva po deaktualizaciji komunizma, istisnjenje partizanstva v zaprašeno preteklost, shranitev socialistične revolucije v spomin. Napad je usmerjen prav proti partizanstvu. Partizanstvo naj se pokoplje. Pristavi se sicer lahko, da se nima nič proti sedanjim socialističnim oblastim, itd. Le njeno preteklost naj se pokoplje. Ker se ve, da se s pokopavanjem te preteklosti prej ali slej pokoplje to oblast. Zakaj edina legitimacija te socialistične oblasti je zgodovinski boj, je zgodovina razrednih bojev, v katerih je bila izbojevana, revolucionarni proces, v katerem je bila oblikovana in v katero se še oblikuje. Komunizem svojih argumentov in legitimnosti ne črpa niti iz ontologije narodne biti, niti s kozmičnih zakonov, niti z moralnih imperativov, niti iz domnevnega človeškega bistva. Nasprotno: vse to je obrnjeno proti njemu. Komunizem ni bilo ničesar podarjenega, vse so si morali izbojevati. Ti boji, zgodovina teh bojev in aktualnosti teh bojev je edini komunistični argument.

Engels je jasno opozoril, da si vsaka reakcija prizadeva za totalno pozabo revolucionarne oziroma kontrarevolucionarne kauzalnosti. In narobe: živa in življenjska zavest zgodovine razrednih bojev, zgodovine revolucije in kontrarevolucije je moment, brez katerega ni mogoče ohranjati revolucije v permanenti. Moledovanje naj se prizanesljivo in ljubeče odpusti in odpusti vsa „zmotno“ preživeta življenja, lahko postane kvintesenca aktualnih protikomunističnih prizadevanj: zgodovina razrednih bojev se pervertira v zgodovino posameznikov, da bi se utemeljilo demontažo zgodovine razrednih bojev.

2.

Marksizem je za narodni socializem striktno stalinizem. Ne zadovoljijo se več s tem, da bi Stalina iskali v Leninu, marveč ga najdejo že v Marxu. Marksizem = stalinizem, je ena temeljnih dogem narodnih socialistov. To seveda spet ni nič drugega kot le drugače predznačen stalinizem. Radi verjamejo stalinizmu, da je marksizem, da bi lahko srali po marksizmu.

Druga dogma narodnega socializma je, da je marksizem zgolj in nič drugega kot ideologija. Samo ena od mnogih ideologija da je, ki izvaja prisilo nad človeškim mišljenjem. Ideološki pajaci in lepoumniki, ki se imajo za aristokrate duha, so mu, marksizmu, odvzeli vsakršno pravico, da bi se smel šteti med znanosti, da bi mogel pretendirati na teoretsko dostojanstvo. S sinjih višav buržoazne ideologije razlagajo, ne-le razlagajo, kar dekretirajo, kaj marksizem je in kaj marksizem bodi, kje je njegovo mesto, kaj je njegova resnica, s čim naj se ukvarja in v kaj se ne sme vtikati. S pozicije tistega, ki mu ni treba biti vzgajan, marveč je poklican, da druge vzgaja, želijo — ti po potrebi sovražniki instrumentalnega uma — marksizem instrumentalizirati. Želijo ga priravnati njemu vnanjim, buržoaznim interesom. Z zborom mednarodnega imperializma pojejo, da je Marx mrtev.

Ti ideologi, ki bi, če bi njihove samopredstave meso postale, bili edini ne-ideologi, ti znanstveni, filozofski in leposlovnji Slovenci uporabljajo marksizem samo še kot zmerljivko. Psovka ni več samo

stalinizem, temveč že tudi marksizem, pa tudi, da si rdeč ipd. — če ima kdo pri tem rdečo knjižico v žepu, mu beseda ne gre nič težje z jezika.

In kdo so ti narodni socialisti, kdo so ti ideologi narodnega socializma?

Predstavijo se kot srednja intelektualna generacija, slovenska intelligencija srednjih let (kot da so leta tako pomembna), ki je sama zase prepričana, da je svoje mesto v slovenski kulturi potrdila z dovolj značilnimi dejanji. Ko človek bere njihove proste spise, bi jim skoraj verjel, kakšni revčki so, da so pravcati libertini, ki jih oblast preganja in zatira. Vse prej kot to! Ti gospodje in gospe so sami na oblasti. Ti inteligenti dejansko imajo svoje mesto v slovenski kulturi, in to vladajoče mesto. Ta gosposka je vladajoči razred v slovenski kulturi in če je v slovenski kulturi kdo zatiran, odvrin, depriveligiran, je to v prvi vrsti marksizem. Ta buržoazna gosposka ima v svojih rokah vodilne pozicije v vseh državnih in nedržavnih ideoloških aparatih in nezamisljivo participira pri privedenju presežne vrednosti in seveda pri potrošnji le-te. Kot vladajoči razred v kulturi ta intelligencija prihaja v občasne spore in spopade s politično oblastjo, in to tedaj in toliko, kolikor politična akcija, ki jo vodijo organizirane komunistične sile, s prizadevanji, s poskusi spreminjanja razrednega značaja kulturne sfere ogroža njeno razredno oblast v tej sferi. V meri, v kateri politika ustreza interesom buržoazne vladavine v kulturi, kulturna gosposka seveda nima nič proti politiki, sodeluje z njo in iz situacije izvleče, koliko in kar se da. Takoj pa, ko v politiki prevladajo komunistični tokovi, je ta ista gosposka še v istem trenutku načelno proti politiki ter hiti kovati svoje mučenike.

Tako slovensko meščansko kulturništvo še dandanašnji vzdihuje po Perspektivah in tembezlja, da so jih likvidirali, ker so bile drugačne od uradne linije. Nič pa ne pove, da je liberalistična politika likvidirala rdeče Probleme in da se je, ko je bila iz revije odstranjena marksistična usmeritev, insalirala v politiko — pod kritiko politike Očeta Naroda — prav ta „srednja generacija“, ki je v sedanjih družbenoekonomski krizi spet enkrat dvignila protimarksistično kampanjo. Medtem ko je Kavčič srečno letel, je kavčičevska slovenska narodna intelligencija obdržala svoje pozicije na kulturnem sektorju.

V kulturi ima slovenska buržoazija najmočnejše pozicije. Kultura je privilegirano mesto buržoazne razrednega boja. Da bi si te pozicije obdržala, pošilja svoje ideologe v svojo vojno proti razrednemu boju. Zagotoviti je treba, da razredni boj vsaj v kulturo ne bi segel. To je spet uspelo ravno stalinizmu in to je tudi centralna točka Mao Zedongove kritike Stalina. Nacionalnohistorično pa ti slovenski buržoazni ideologi reproducirajo Prepeluhove teoreme in tudi teoreme kakšnega pisca, ki se je v trenutku t. i. narodove stiske znašel na strani kontrarevolucije.

In da ne bo na koncu povsem razredno napačnega branja teksta. Cilj tega teoretskega spopada je bil odpreti razredno fronto na teh „kulturnih s trnovimi kronami posejanih poljanah“. S perspektivo dokončnega zgodovinskega uničenja slovenskih narodnih — socialistov, skupaj z vsemi svobodnimi strelci in z vso mlajšo, srednjo in staro generacijo buržoaznih kulturnih krošnjarjev vred, t.j. ideološkega stebra slovenske buržoazije. S perspektivo komunizma:

NAJ ŽIVI PROLETARSKA REVOLUCIJA

UREDNIŠTVO

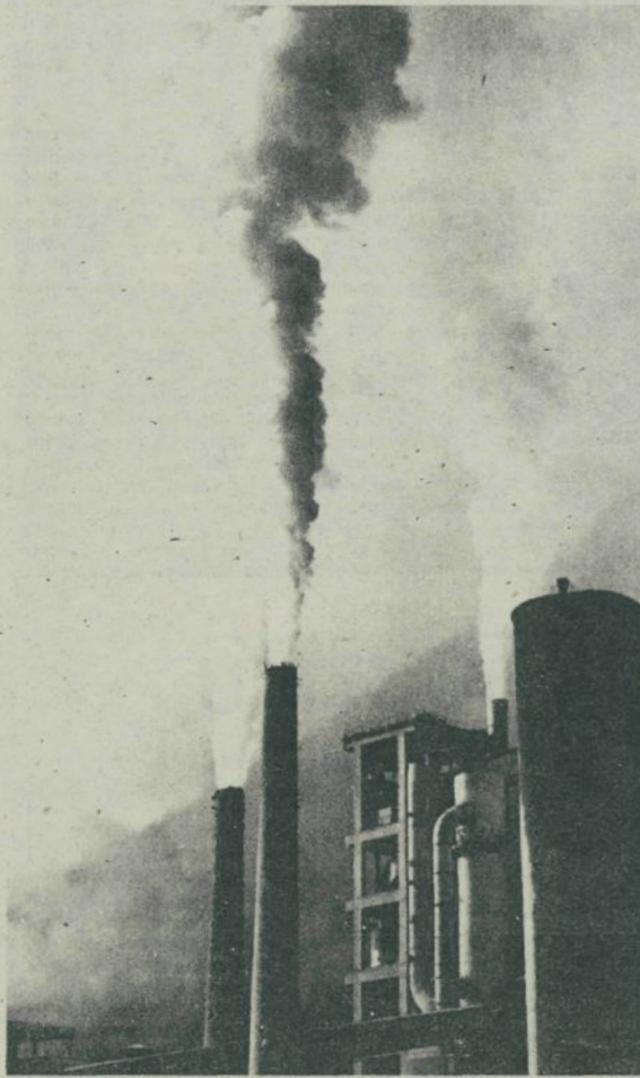
MISLITI BI MORALI PREJ, ZDAJ JE TREBA DELOVATI

Pred desetimi leti, skoraj sočasno s pristankom Apolla na Mesecu, sta se na Zemlji razlegla alarma zaradi nekontroliranega razvoja znanosti in pa neomejene rasti produkcije. Prvi v obliki poročila Rimskega kluba o mejah rasti: skupina znanstvenikov je s projiciranjem obstoječih smernic glede izkoriščanja neobnovljivih naravnih virov in rasti svetovne populacije napovedala katastrofo svetovnih razmer. Drugi je bil Nixonov apel ameriškega ljudstvu: v začetku leta 1970 se je ameriški predsednik vprašal, če bo naslednje desetletje morda zaznamovano z neustavljivo polucijo, zastrupljeno vodo in uničujočim prometom. Nixonovo razmišljanje se je končalo z apelom na ZDA in ves svet za ohranitev okolja in izboljšanje kvalitete življenja.

Delavsko gibanje in vsa demokratična kultura sta reagirala na izziv z živimi polemikami. Rinskemu klubu so odgovarjali, da je njegov namen zavirati težnje izkoriščanih razredov in narodov po osvoboditvi. Nixonu, da hoče skozi ekologijo odvrti pozornost ameriškega ljudstva od Vietnama. Morda je vse to res, saj za kulisami potekajo igre, ki niso popolnoma nesumljive. Raziskovanja Rimskega kluba so financirale največje avtomobilske firme odgovorne za uničenje, onesnaženje in degradacijo okolja. Kar se tiče Nixona, pa se je od sumničnej prešlo na obtožbe in na koncu do defenestracije.

Vendar pa so bili problemi resnični. To so pokazala naslednja leta z nekaterimi izjemami ter z mnogimi potrditvami. Tako danes tudi mi spoznavamo resničnost postavljenih vprašanj. Res je, da že ves čas govorimo o nepravilnostih in krivičnosti kapitalističnega razvoja. Vendar pa so socialistične dežele desetletja vztrajale na tem, da je treba „prekosti ZDA“, kar implicitno pomeni priznanje superiornosti. Delavsko gibanje v kapitalističnih deželah pa je bilo preveč usmerjeno v reševanje neposrednih vprašanj (mezda, delovna mesta), da bi se spraševalo o novih tehničnih rešitvah v proizvodnji. In zahodna kultura nasploh (posebno pa še italijanska) je bila bolj pozorna na pretok idej kot pa na gibanje stvari in ljudi v njihovi telesni materialnosti. Znanstvena zavest je bila spregledana: neka raziskava (ki jo je citiral G. Tecce na zadnjem srečanju RAI-TV o znanstvenem informiranju) je pokazala, da je pri nas največje zanimanje za oddaje s področja znanosti med delavci, najmanjše pa med eksponenti kulture in politike.

Naslednje vprašanje: Kje smo deset let po vseh zastrašujočih opozorilih? Napredek se kaže predvsem v povečanju znanja o nekaterih temah, kot je onesnaženje. Kar pa se tiče drugih stvari, se je položaj le poslabšal: ne toliko zaradi fizičnih meja (resursi, populacija, okolje), ampak zaradi ekonomsko-političnih napetosti, ki jih povzročata razvoj. Povečala se je razlika med severom in jugom, lakota in revščina v tretjem in v četrtem svetu (nerazvite dežele brez energijskih in surovinskih virov), povečala se je ranljivost industrializiranih dežel. Povečala se je tudi oboroževalna tekma: tremi tonam TNT na glavo Zemljana (ki še danes učinkujejo ekonomsko, psihološko in politično) so se pridružili novi eksplozivi in rakete. Povečuje se tendenca, da bi v notranjih in internacionalnih okvirih zamenjali

paničnost s silo.

Če iz vseh teh nasprotij izpeljemo nujnost večje enakosti in globokih sprememb, tukaj zadanemo na problem prehoda iz enega sistema (političnega, kulturnega, tehnološkega) v drugega. Vendar druge poti ni: če se ne bomo približali „ničelni rasti“, bomo pristali v neskončnih neenakostih in nenadzorovanih uporih.

Če govorimo o prehodu, potem moramo razmišljati o tehničnih produkcijskih odločitvah, ki so onkraj dileme kapitalizem – socializem. Pomislimo le na energijo: v obeh preostalih velikih zgodovinskih prehodih od lesa na premog in od premoga na nafto, se je predpostavljala vedno obilnost in nizka cena novega energijskega vira. Zdaj pa je ravno obratno. Vendar danes ni največji problem, da energija stane preveč, ampak da je bilo predolgo prepoceni. To pa ni dovoljevalo deželah proizvajalkam, da bi postavile „pravično ceno“, kar je lahko le cena, ki omogoča obnavljanje energijskega vira ali pa njegovo nadomestitev z novimi. To pa po drugi strani v razvitih deželah ni stimuliralo iskanja novih, obnovljivih in čistih energijskih virov: celo desetletje je ustavljalo tako možgane kot investicije, ki so se zbudili pravzaprav šele sedaj.

Če pogledamo na stvar od blizu, vidimo, da je naš edini novi izvor energije lahko le varčevanje z energijo, racionalna uporaba neobnovljivih virov. Vendar pa to varčevanje (operacione risparmi) spremljajo trije pomisleki: za preteklost – obtoževati napredek, ne pa ga maličiti, za sedanjost – obtoževati posamezne porabnike za njihovo potratnost, za prihodnost – selekcioniranje potrošnje z dvigom cen, kar pa zopet povečuje nepravilnost. Dejansko pa so potrebe velike zato, ker so industrija, stanovanja, transport in celo prehrana ujeti v logiko takojšnjega profita ob hkratni iluziji, da vse lahko traja v neskončnost.

Produkcija in energetika zato zahtevata strukturalne in politične spremembe. Te zahteve (domanda) po socializmu, ki se lahko pojavijo (riacchendosi) v kapitalističnih deželah z objektivno nujno ali iniciativno delavskega gibanja, imajo v Italiji dva nova vidika glede na že obstoječe modele: zahteva po socializaciji oblasti (razvoj demokracije) in obrat k kulturalnemu pluralizmu (svoboda in odgovornost znanosti, šole, umetnosti in informacije). Nismo pa še dovolj vztrajali pri tehnoloških alternativah: kot da bi bili uporaba znanosti in orientacija raziskovanja prestabilirani in nespremenljivi reči. Dejansko pa za vsak praktični problem (kot za vsako teoretično hipotezo) obstajajo različne rešitve: tako je s hrano, tako s komunikacijami, tako z zdravjem, tako z organizacijo dela, tako z energijo. Naš socializem morajo zato predstavljati ne le demokracija in kultura, ampak tudi nova tehnologija. Biti mora odprt in integriran sistem znanja, moči in tehnologije, realistično zasnovanih v sedanjosti, vendar usmerjenih v prihodnost.

(L'Unita, 4. 1. 1980)
PREVOD R.P.

FRANČIČ FRANJO

KAZNOVANJE GLEDE VZGOJE IN PREVZGOJE

TEORIJA, DEFINICIJA IN PRIMERI

Kaznovanje oz. kazen je kompleksno področje, s katerim se vedno znova srečujejo penologi, specialni pedagogi in pedagogi nasploh. Poznamo dve nasprotujoči struji, na eni strani dosledno zavračanje kazni (E. Fromm, A. S. Neill, O. Kinberg) na drugi strani pa so avtorji, ki kazni podpirajo in jo pozitivno vrednotijo. Imanentna kriminološka šola trdi:

Princip reformacije predvideva prenehanje nezaželenega vedenja in pričakuje vedenje, ki je v skladu z normami in zakoni. Na princip reformacije se danes teoretiki, tako v pedagogiki in specialni pedagogiki kot tudi v kazenskem pravu, najbolj pogosto sklicujejo. S predpostavko, da se bo človek zaradi kazni osebnostno spremenil in vedenjsko izboljšal, opravičujejo kazni pri obravnavanju otrok in odraslih v kazenskih institucijah in v vzgoji na sploh. Praksa (v pedagogiki in penologiji) v zvezi s pričakovanjem, da se bo človek zaradi kazni osebnostno in vedenjsko spremenil, ne daje spodbudnih rezultatov.

Neutemeljeno je pričakovanje, da kazen pospešuje pozitivno vedenje in večjo aktivnost. To je motivacijska zmotna, pravi A. Terstenjak. Kazen ne motivira, s kaznijo preprečimo nezaželeno vedenje. Oglejmo si dve definiciji:

– Kazen je najmočnejše sredstvo prisiljevanja pri vzgoji z apelom in pričakovanjem korekcije vedenja. Vzgojno delovanje pričakujemo zaradi neprijetnih čustev, občutij krivde in občutij sramu, ki jih izzove kazen; to naj bi odvrčalo človeka od slabega dejanja in neaktivnosti. (Enciklopedijski rječnik pedagogije, 1963, str. 366 in 766).

– Kazen je vsaka neprijetna posledica, ki sledi kršitvam reda, zakonov in običajev. Je vsak dražljaj z negativno valenco, ki izzove v subjektu neugodje in nezadovoljstvo. (A. English, H. English: A. Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychoanalytical Terms, 1958). Mnogi idealistično usmerjeni filozofi – Platon, T. Akvinski, E. Kant, Hegel in drugi so teoretično utemeljevali retribucijo. Retribucija, povračilo ali sorazmernost kazni s prestopkom ali kaznivim dejanjem, je vsebovana že v starem talionskem načelu „zob za zob in oko za oko“, opisano je že v Hamurabijevem zakoniku in na več mestih v Svetem pismu.

V procesu internalizacije normativnega sistema simbolizira kazen antivrednoto, ki pospešuje proces čustvene in racionalne diferenciacije pri oblikovanju vrednot oz. superega. Skinner je ugotovil, da so lahko posledica kaznovanja občutki krivde in strahu, ne pa redukcije. Lahko se pojavi napadalnost, močna konfliktnost, psihosomatske motnje in celo nasprotni učinke, nezaželeno vedenje se okrepi.

Splošno sprejeto stališče pri nas: Mnimo, da kazen predstavlja za sedaj nujni del vzgojnega procesa, da jo moramo sprejeti v sistem vzgoje in prevzgoje. Toda ne vsakršna in tudi ne kazen nasploh.

Ni edini namen tega pisanja teoretično brskanje za definicijami, ki nam sicer dajejo določeno pozicijo, vendar nam kljub konfrontaciji praktično ne dajejo močnejše, boljše poti. Poglejmo si drugo stran, praksu.

KAZEN V PRAKSI VPD RADEČE Mladostnik se odda v VPD Radeče s sklepom občinskega ali okrožnega sodišča. Kako naj bi potekalo delo in življenje mladostnika v VPD, okvirno predpisuje Zakon o izvrševanju kazenskih sankcij in hišni red, ki je bil izdan v soglasju z republikanskim sekretariatom za pravosodje in občno upravo SR Slovenije na podlagi 60. člena Zakona o izvrševanju kazenskih sankcij. 251. člen tega zakona se glasi: – Za kršitev reda in discipline se smejo mladoletniku v VPD dati teh disciplinskih kazni: opomina, ukora, prepovedi razpolaganja z določenim denarnim zneskom, prepovedi izhoda iz doma za čas od enega meseca in premešitev v posebne prostore največ za sedem dni.

Težje prekrške zoper hišni red, med katere se štejejo zlasti pobeg, prinašanje in uživanje alkohola in mamil, tatvine in vlomi ter UPIRANJE upravičenim ukazom delavcev doma, obravnava upravnik, ki lahko izreče VSE vrste kazni.

Razen tega se lahko gojence odda v pripor, preden je izrečena disciplinska kazen pripora. Gojence, ki s svojim vedenjem motijo življenje v domu in negativno vplivajo na delo in prizadevanja drugih gojencev, lahko upravnik doma premesti v poseben oddelček, kjer le-ta ostane najmanj mesec dni. Poleg naštetih disciplinskih kazni pa obstajajo še druge oblike kaznovanja, ki jih interno imenujemo ukrepe in omejitve: prepoved ogleda nedeljske kino predstave, prepoved kopanja v letnem času, prepoved izhoda s starši ...

Seveda nastopa tudi ignoriranje, ki pa ni uporabljeno kot posebna kazen.

V zavodu se uporabljajo tudi skupinske kazni: prepovedi ogleda kulturnih prireditev, skupinskih izletov, zabave ... Spet seveda po raznih lestvicah težavnosti prekrška. Kazni se torej v Radečah ne manjka, zato lahko pokažejo svoje „izredne“ uspehe v prevzgoji. Pripomniti velja, da so kazni zelo humanizirane, tako, da si je težko predstavljati, kako so šele kaznovali pred desetimi, dvajsetimi leti. Praksa ne daje rezultatov, trša represivna, kakršna obstaja v Radečah, enake ali slabše v drugih institucijah.

Psihotik in okolje morata sprejeti psihotično izkustvo, terapevt mora najti še neodkrite možnosti razvoja (Rogersova terapija) ne le teh zatrej.

V procesu kaznovanja sta dva: kaznovani in tisti, ki kaznuje, eden od njih mora marsikaj spremeniti. V sebi. Do sveta, do soljudi.

Odlomek iz Zapiskov

Zaprť, omejen, zabit v celici. Prikrščen za prvinško, kar želiš; gibati se, narediti korak dva v levo. Ne! Na levi je zid, možen je samo en korak. En in nič več!

Obzorje, dom svetlobe, ki vsipa tisoče meglic s svojo skrivnostno čarobnostjo, nedumljivo širino, je razdeljeno na šestnajst kvadratov. Vsa neverjetnost rešena z rjavečimi rešetkami. Ko navsezgodaj pogledam ven, postane jutranja zarja križanka s šestnajstimi kvadrati. V celici je mogoče v hipu razbiti vsako čudo. Vendar dva koraka v levo ne moreš? Ne moreš zaupati niti obzorju.

Nič ne moreš. Zaprť si! Kaj niso povsod izhodi? Je možno človeka popolnoma ograditi?

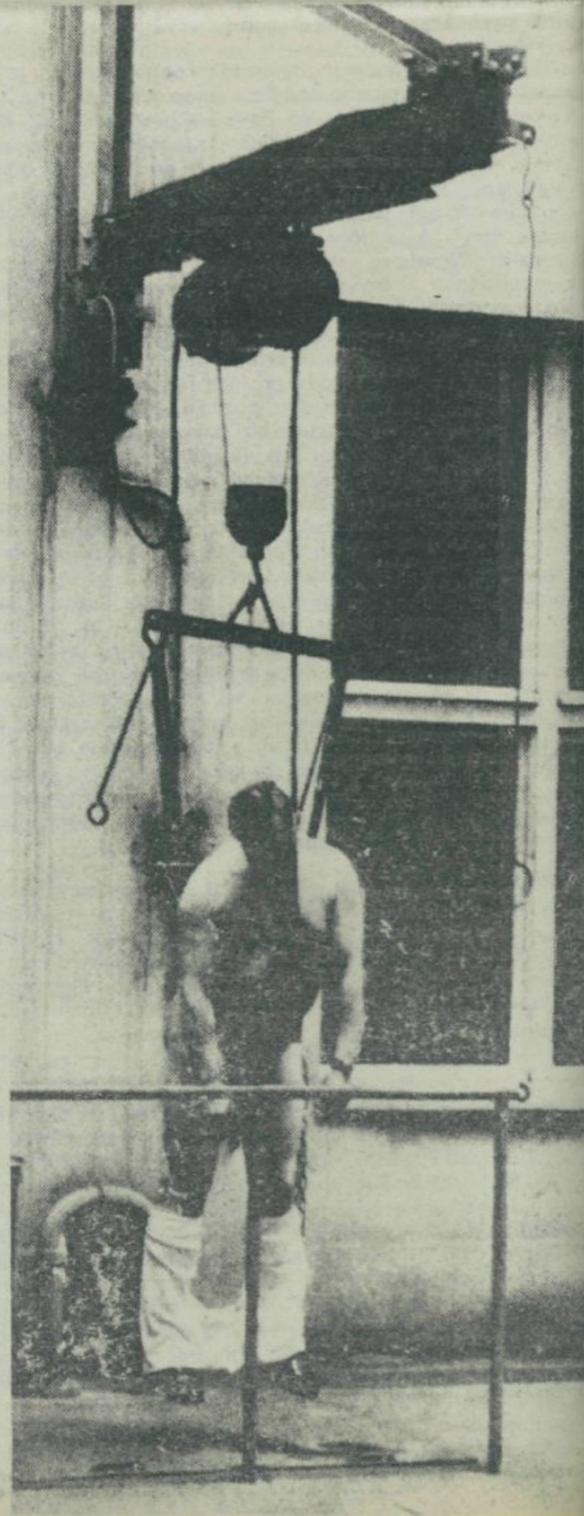
Potem se kakor vsak dan odpro vrata. Znan, okrogel obraz z popokanimi žilicami in očmi, ki begajo sem in tja, se zareži med vrati. Sikne kot kača, ne zna govoriti; vsako besedo povleče, poudari konec in jo hitro nadomesti z novo:

Hej, prijateljček, zdaj imam penološki tečaj in te bom jako strokovno čez šimpas. Hjaa. Samo pogledal sem, kako se imate. Običajno praviš, običajno. Hjaa. No, pa uživajte.

Vrata se treskoma zapro, zarožljajo ključki in hvalabogu, ni ga več. To prekleto svinjo sovražim že dve leti; še eno mi bo sral na glavo. Seveda če se ne zgodi kaj nepričakovanega. Se lahko sploh zgodi kaj nepričakovanega. Zaporej brezhibno deluje, oglušujoči zvonec pove vse. Kdaj je treba vstati, se umiti, delati, jesti, televizija in spet spati. Časa tu ni, človek po šestih mesecih dobi občutek, da ne ve več, kaj je en dan. Dan je tridesetina meseca, mesec je dvanajstina leta in kazni, ki me čaka. Res moram? Beseda moram je kakor beseda čas izgubila svoj pomen. Skoraj ničesar ne morem, moram. Ves besedni zaklad sem združil v eno besedo: čakanje. Česa? Morda spremenjenega stanja, nove bede vsakdana? Pozabljam, da sem številka tisoč sedemsto dva, pozabljam tisoče stvari in to me najbolj boli. Da ne pozabim nase.

Ni lahko, večnost je, odkar so prvikat vpili name, me prepičevali o moji nesposobnosti, nezmožnosti preživetja. Nič posebnega, samo to se je ponavljalo in nadaljevalo ter stopnjevalo. Daj nam naš vsakdanji tepež. Vseeno so bile šale, zdaj gre zares. Ne, ne smem znoret. Začnimo z vajami. Vaje!

Ne razmišljaj! Stvari gredo naprej! Čas teče! Mi- neva tvoja kazen! Vaje! Počepi. Skieca. En, dva, dajmo, en, dva. Ne razmišljaj.

Die Zukunft

BERLIN

30. oktober 1867, št.:254, Priloga 1

Za vsakega Nemca je žalostno dejstvo, da smo mi, ljudstvo mislecev, vselej tako malo dosegli na področju politične ekonomije. Naš sloves v tej roki sta v najboljšem primeru komplotarja, kot sta Rau in Roscher, kjer pa imamo kaj originalnega, tam imamo zagovornika zaščitnih carin, kot je List in naj bi sicer prepisal nekoga Francoza, ali socialiste, kot sta Rodbertus in Marx. Zdi se, da si je naša neoporečna (korrekta) politična ekonomija nekako zadala nalogo, da peha vsakega, ki jemlje znanost kot nekaj drugega, v naročje socializmu. Vendar pa smo doživeli, da si je celotna naša ekonomija drznila nekemu Lassalu nasproti zatajiti davno znani zakon določanja delovne mezd in da je bilo prepuščeno Lassalu, da je proti Schulze-Delitzschu in drugim branil ljudi, kakršen je Ricardo. Žal je res, da z Lassalom znanstveno nismo mogli priti do konca in so morali — brezskopno priznanje že bi zaslužila njihova praktična prizadevanja — člane požreti očitek, da sloni njihova celotna znanost v razvodenitvi harmonije nekoga Bastia, ki prikrivajo vsa nasprotja in težave. Bastiat kot teorietika in zatajen Ricardo — to je dandanes naša uradna ekonomija v Nemčiji! Kako pa naj bi tudi bilo drugače? Ekonomija je pri nas žal izročje, za katerega se nihče znanstveno ne zanima, je ali kos učenja za izdajanje kruha za zbornični izpit ali kar se da naučljivi pripomoček za politično agitacijo. Ali je za to kriva naša državna razcepjenost, naša žal še malo razvita industrija ali naša v tej znanstveni panogi običajna odvisnost od tujine?

V teh okoliščinah je vedno razveseljivo dobiti v roke knjigo, kot je ta, v kateri se pisec, medtem ko s ogorčenjem napoti zvođenelo, ali kot sam res primerno imenuje, „vulgarno ekonomijo“, ki je zdaj v roki, nazaj k njenim klasičnim zgledom do Ricarda in Sismondija, sicer se ne bi do klasičnov vede kritično, pa si vendar stalno prizadeva postopati strogo znanstveno. Že zgodnji Marxovi spisi, zlasti tisti o denarništvu, ki je izšel leta 1859 pri Dunckerju v Berlinu, se odlikujejo prav tako po strogo znanstvenem duhu kot po brezobzirni kritiki, in kolikor vemo, ni vsa naša naša ekonomija proti temu dosedaj še ničesar povedala. Če pa že znanstveni spisu ni mogla priti do konca, kako se ji bo godilo sedaj pri teh polah o kapitalu? Razumite nas prav. Ne trdimo, da se ne bi dalo ničesar narediti za redukcijo te knjige, da so Marxovi dokazi popolni: pravimo le: ne smemo, da bi se med vsemi našimi ekonomisti našel kdo, ki jih je sposoben prebrati. Raziskave, ki se izvajajo v tej knjigi so znanstvene, nadvse pretanjene. Sledimo se predvsem na umetniško, dialektično zasnovano celoto, na način, kako je že v pojmu blago denar prikazan kot na sebi eksistirajoč, kako se iz njega razvije kapital. Priznamo, da imamo na novo vpeljano kategorijo presežne vrednosti za napredek, da ne vidimo, kaj se da nasproti temu povedati, če se trdi, da se kot blago na trgu ne prikazuje delo, ampak delovna moč; da imamo popravke Ricardovega zakona o profitni stopnji (da sta statična namesto profita: presežna vrednost) za popolnoma pravih. Priznamo, da nam je zelo všeč historični čut, ki prežema celotno knjigo in avtorju pripoveduje, da bi imel ekonomske zakone za večne resnice, za drugače kot formulacije eksistenčnih pogojev določenih prehodnih družbenih stanj; da bi lahko učenost in bistroumnost, s katero so tukaj prikazane različne zgodovinske družbene razmere in njihovi eksistenčni pogoji, pri naših ekonomistih zaman iskali. Raziskave, kakor te o ekonomskih pogojih in zakonih suženjstva, o različnih formah tlačanstva in suženjstva ter o nastanku svobodnih delavcev, so našim ekonomskim strokovnjakom ostale popolnoma tuje. Prav tako bi radi slišali mnenje teh strokovnjakov o razvoju kooperacije, delitve dela in manufakture, mašinerije in druge industrije v njihovih historičnih in ekonomskih soodvisnostih in

učinkovanih, kakor je podan ukaj, iz česar se lahko na vsak način naučijo marsikaj novega. In kaj bodo poredili zlasti k dejstvu, ki bje v obraz vsem zbranim teorijam o svobodni konkurenci in ki je tu kljub temu dokazano z uradnim gradivom, da v Angliji, domovini svobodne konkurence, ne obstaja skoraj nobena delovna panoga več, v kateri ne bi bil delovni čas z državnimi posegi strogo predpisan in ki je ne bi nadzoroval tovarniški inšpektor? In da se kljub temu, v skladu s tem, kako se delovni čas omejuje, ne dvigajo le posamezne industrijske panoge, temveč daje tudi posamezen delavec v krajšem času več produktov, kot jih je prej v daljšem?

Žal ne moremo zanikati, da ni nepravilno posebno trpek ton, s katerim pisec tolče po uradnih nemških ekonomistih. Bolj ali manj vsi spadajo k „vulgarni ekonomiji“, dnevnih popularnosti na ljubo so prostituirali svojo znanost in zatajili njene klasične veličine. Govorijo o „harmonijah“ in se otepajo najbanalnejših protislovij. Trda lekcija, ki jim jo daje ta knjiga, naj bi jih prebudila iz njihove letargije in jih spomnila, da ekonomija ni le molzna krava, ki nam daje maslo, temveč znanost, ki zahteva resno in prizadevno delo.

II.

Splošna pravica glasovanja je našim dosedanjim parlamentarnim strankam dodala novo, socialnodemokrasko. Pri zadnjih volitvah v severnoameriški državni zbor je postavila v večini velikih mest v vseh tovarniških okrožjih svoje kandidate in pridrli s šestimi ali osmimi poslanci. V primerjavi s predzadnjimi volitvami je pomembno povečala svojo moč in zato lahko domnevamo, da vsaj že za zdaj narašča. Bila bi norost, če bi hoteli obstoj, dejavnost in doktrine takšne stranke še nadalje prefrinjeno zamolčevati v deželi, kjer je splošna pravica glasovanja dala zadnje odločitve v roke najštevilnejšim in najrevnejšim razredom.

Kakorkoli bi se sedaj maloštevilni socialnodemokraski parlamentarci mogli med seboj razhajati, pa vendar lahko z gotovostjo predpostavljamo, da bodo vse frakcije te stranke pozdravile pričujočo knjigo kot svojo teoretsko biblijo, kot orožje, iz katere bodo črpale svoje najbolj bistvene argumente. Že zaradi tega zasluži ta knjiga posebno pozornost. Toda tudi po svoji vsebini je primerna, da se jo ogleda. Če se je Lassalova glavna argumentacija — in Lassale je bil v politični ekonomiji samo Marxov učencec — omejila na to, da je spet in spet ponavljala t. i. Ricardov zakon o delovni mezd, pa imamo tu pred seboj delo, ki z neuttajljivo redko učenostjo obravnava celotno razmerje med kapitalom in delom v njuni zvezi s celo ekonomsko znanostjo, ki si postavlja za končni smoter „razkriti ekonomski zakon gibanja moderne družbe“ in pri tem po raziskovanju, izvedenem očitno pošteno in strokovno prispe do rezultata, da mora biti „kapitalistični produktivski način“ opravljen. Radi pa bi še posebej opozorili na to, da pisec ne glede na sklepe dela prikaže v njem celo vrsto glavnih točk ekonomije v povsem novi luči, in v čisto znanstvenih vprašanjih, prihaja do rezultatov, ki močno odstopajo od dosedaj veljavne ekonomije in ki jih bodo morali šolski ekonomisti resno kritizirati in znanstveno ovreči, če nočejo doživeti propada svoje dosedanje doktrine. V interesu znanosti je želja, da bi se v strokovnih spisih res kmalu razvila polemika prav o teh točkah.

Marx pričinja s prikazom razmerja med blagom in denarjem, iz česar je bilo najbolj bistveno že pred dalj časa objavljeno v posebnem spisu. Potem prehaja h kapitalu in tu kmalu prispe do bistvene točke celotnega dela. Kaj je kapital? Denar, ki se preobrazi v blago, da bi se iz blaga preobrazil nazaj (zurückzuverwandeln) v več denarja, kot je znašala prvotna vsota. Medtem, ko kupujem za 100 tolarjev bombaž ga prodam za 110 tolarjev, ohranjam svojih 100 tolarjev kot kapital, samo sebe uvrrednotujočo vrednost. Sedaj nastane vprašanje, od kod teh 10 tolarjev, ki jih v tem procesu zaslužim, kako pride do tega, da nastane iz 100 tolarjev z dvakratno enostavno izmenjavo 110 tolarjev? Ekonomija namreč predpostavlja, da se pri vseh izmenjavah izmenjuje enaka vrednost za enako vrednost. Marx zdaj pregleda vse možne primere (nihanja cen blag, itd.) da bi dokazal, da je po predpostavkah danih v ekonomiji, tvorbo 10 tolarjev presežne vrednosti iz prvotnih 100 tolarjev, nemogoča. Kljub temu se ta proces dogaja vsak dan in ekonomisti so nam zanj ostali dolžni pojasnilo. To pojasnilo podaja Marx takole: uganka je rešljiva le, če najdemo na trgu blago čisto posebne vrste, blago, katerega uporaba vrednost je v tem, da proizvaja menjalno vrednost. To blago eksistira — to je delovna moč. Kapitalist kupi delovno moč na trgu in jo pusti, da zanj dela, da bi njen produkt zopet prodal. Pred vsem drugim moramo zato raziskati delovno moč.

Kaj je vrednost delovne moči? Po znanem zakonu: vrednost tistih življenjskih sredstev, ki so nujna (zahtevna), da delavca ohranjajo in

razmnožujejo na način, ki je v dani deželi in v dani dobi historično določeno. Vzemimo, da delavec dobi svojo delovno moč plačano po njeni polni vrednosti. Vzemimo še, da se ta vrednost reprezentira v delu šestih ur dneвно ali polovici delovnega dne. Kapitalist pa trdi, da je delovno moč kupil za cel delovni dan in da delavcu delati 12 ur ali več. Pri dvanajsturnem delu je torej pridobil produkt šestih delovnih ur, ne da bi ga plačal, Marx od tod sklepa: Vsa presežna vrednost — kakorkoli se že razdeli, kot kapitalistov dobiček, zemljiška renta, davek, etc. — je neplačano delo.

Iz interesa tovarnarja, da izžame vsak dan čimveč neplačanega dela, in iz nasprotujočega interesa delavca nastane boj za dolžino delovnega dne. V opisu, ki ga velja prebrati in ki obsega približno sto strani, opisuje Marx potek tega boja v angleški veliki industriji, ki se je prejšnjo pomlad kljub protestu tovarnarjev, ki zastopajo svobodno trgovino, končal s tem, da je bila poštevljena v meje tovarniškega zakona, s katerim je določeno dnevni delovni čas žena in otrok, mlajših od 18 let — in s tem indirektno tudi delovni čas moških v najpomembnejših industrijskih panogah na največ 10 1/2 ure, ne le vsa tovarniška industrija, temveč tudi vsi majhni obrati in celo vsa hišna industrija. Hkrati pa tudi pojasni, zakaj angleška industrija s tem ni izgubila, ampak nasprotno, pridobila: ker je delo vsakega posameznika prodobilo na intenzivnosti več, kot je časovno izgubilo.

Presežna vrednost pa se lahko poveča tudi drugače kot s podaljševanjem delovnega časa preko časa, da bi se zahteva za proizvodnjo nujnih življenjskih sredstev ali njihove vrednosti. Tak delovni dan, recimo 12 ur, vsebuje po prejšnji domnevi 6 ur nujnega in 6 ur za produkcijo presežne vrednosti uporabljenega dela. Če se zdaj posreči s kakršnikoli sredstvi znižati nujni delovni čas na 5 ur, ostane 7 ur, v katerih se producira presežna vrednost. To se lahko doseže s skrajšanjem delovnega časa, zahtevanega, za produkcijo nujnih življenjskih sredstev, z drugimi besedami, s povenitvijo življenjskih sredstev, in to zopet le z izboljšavami v produkciji, Marx pri tej točki zopet podaja izčrpen opis, medtem ko opisuje oz. raziskuje tri glavne vzvode, ki so pripeljali do teh izboljšav: 1. kooperacija, ali pomožitev sil, ki nastane iz istočasnega in načrtnega sodelovanja mnogih, 2. delitev dela, kakor se je izoblikovala v obdobju prave manufakture (torej do okrog leta 1770), končno — 3. mašinerija, s pomočjo katere se je od tedaj razvijala velika industrija. Tudi ti prikazi so zelo zanimivi in kažejo presenetljivo strokovnost, ki sega tja do tehnoloških podrobnosti...

Ne moremo se spuščati v nadaljnje podrobnosti raziskav o presežni vrednosti in delovni mezd, da bi se izognili nesporazumom, pa pripominjamo, da kar Marx dokazuje z množico citatov — tudi šolski ekonomiji ni tuje dejstvo, da je delovna meza manjša kot celoten produkt dela. Upati je, da bo ta knjiga dala gospodom šolnikom priložnost, da nam bodo natančneje pojasnili to vsekakor začudujočo točko. Zelo je treba pohvaliti, da so vsi dejanski dokazi, ki jih Marx navaja, vzeti iz najboljših virov, večina iz uradnih parlamentarnih poročil. Ob tej priložnosti podpiramo pisčev indirektni predlog iz predgovora: tudi v Nemčiji naj vladni komisariji — ki pa ne smejo biti pristranski birokrati — temeljito raziščejo delovna razmerja v različnih industrijah in predložijo poročila državnemu zboru in občinstvu. Prvi zvezek se zaključuje z obravnavano akumulacijo kapitala. O tem je bilo že večkrat pisano, čeravno moramo priznati, da je tudi tukaj marsikaj novega in da je staro osvetljeno z novih strani. Najbolj nenavaden poskus dokazovati, da poleg koncentracije in akumulacije kapitala in obenem z njo poteka tudi akumulacija prekomernega delovnega prebivalstva ter da oboje končno naredi socialni prevrat po eni strani nujen, po drugi mogoč.

Karkoli že bralec utegne meniti o socialističnih nazorih pisca, mislimo, da smo v predloženem vendar pokazali, da ima tu opraviti s spisom, ki visoko presega običajno socialnodemokrasko dnevno literaturo. K temu dodajamo, da je knjiga, če izvzamemo nekaj močno dialektičnih stvari, in prvih 40 straneh, kljub vsej znanstveni strogosti vendarle zelo lahko razumljiva in s pisčevim sarkastičnim slogom, ki ničemur ne prizanaša celo zanimivo (napisana sestavljena).

1. Engels piše Marxu, da je članek natisnjen „skrajšano in okrnjeno“ (glej zgoraj str. 431). Okrnjenost je v tem, da že v prvem stavku „Zukunft“ pusti veljati Ricardov zakon o mezdah le tako dolgo znan, medtem ko Engels označuje ta zakon kot dolgo znan in priznan; nadalje Engels na začetku zadnjega odstavka podčrta le besede nemška, „Zukunft“ pa je podčrta le uradna nemška.
2. V oklepajih so tiste besede, ki so v rokopisu podčrtane. Manjka stran rokopisa.

Prevedla: LJUBICA HÖRTNER

LENIN

ANAK TURGENJEVA JE TAKOLE PREDELAL STIHE VELIKEGA NEMŠKEGA PESNIKA:

„Wer den Feind Will versteh'n, Muss im Feindes Lande geh'n“

Spomeni: „Kdor hoče spoznati svojega sovražnika, mora iti v njegovo deželo“, kjer se neposredno seznanj s sovražnikovimi običaji, življenjem, metodami presojanja in delovanja.

Marksistom ne bo odveč poročilo o tem, kako so 25-letnice Marxove štiri počastila vplivna politična glasila raznih držav, posebno liberalni in demokratični buržoazni časopisi, ki vplivajo na množice bralcev s pravico, pogovorijo v imenu uradne, državne, titulirane, profesorske znanosti.

Naš pregled začnimo s časopisom „Ruskije vedomosti“. To je najbolj blizu (in najbolj dolgočasen), najbolj znanstven (in od resničnega življenja najbolj oddaljen) profesorski časopis. V njegovem člančiču ob 25. obletnici štiri Karla Marxa (št. 51, 1. marca) prevladuje suhoparen, hladen ton — „objektivnost“, kot se temu reče v jeziku „ordinarjev“ in „straordinarjev“... Dejstva in dejstva — nanje se hoče omejiti avtor izka. In kot nepristranski zgodovinar je pripravljen izraziti Marxovo mnenje vsaj za preteklost, ki je že umrla, in o kateri se lahko govori objektivno. „Ruskije vedomosti“ imajo Marxa za „izjemno osebnost“, „velikana znanosti“ in „znamenitega voditelja proletariata“, organizatorja revolucije. To priznanje pa se nanaša na preteklost: sedaj, piše časopis, „so ne poti dejansko nujne“, tj. nove poti delavskega gibanja in socializma so podobne „staremu marksizmu“. Kakšna so namreč ta nova pota, časopis ne pove naravnost — to je preveč živa tema za profesorje in preveč „objektivno“ predmet za virtuoze v spretnosti „taktičnega molka“. Toda namigi so očitni: „Mnogo njegovih (Marxovih) konstrukcij je porušila znanstvena kritika in neprizanesljiva kritika dogodkov. Med znanstveniki skoraj ni priznave, zvestih njegovemu sistemu; Marxovi duhovni otroci, nemška liberalna demokracija, so se močno oddaljili od revolucionarne poti, ki so jo utemeljitelji nemškega socializma“ Poglejte: avtor niti malo ne želi, da bi revizionistično popravil Marxa.

Drugi vplivni časopis, „Reč“, organ politične partije, ki igra prvo violino koncertu ruskega liberalizma, izstopa z mnogo bolj živo oceno Marxa. Če je, to se razume, enaka kot pri „Ruskije vedomosti“, vendar smo tam našli predgovor k debeli knjizici, tu pa politične parole, ki neposredno razmerjajo vrsto poročil s parlamentarnega odra pri ocenjevanju vseh aktualnih dogodkov, vseh vprašanj sodobnosti. Članek „Karl Marx in Rusija“ (št. 53, 2. marca) piše znani emigrant g. Izgoev — tipičen primer med ruskih emigrantov, ki se med 25. in 30. letom „grejo marksiste“, med 30. in 40. letom se grejo liberalce, kasneje pa se grejo revizioniste.

G. Izgoev je prešel od socialnih demokratov k liberalcem (kot je sam priznava) in kot je o njem izjavil veliki mojster renegetatstva g. Struve prav v predgovoru, ko se je po prvih osupljivih uspehih revolucije začela težka doba

dolgega in vztrajnega boja proti kontrarevoluciji, ki se je vse bolj širila. G. Izgoev pa je v tem pogledu tipičen. Izvrtsto pojasnjuje, komu koristijo profesorske afektiranosti pri oceni Marxa, čigavo delo opravlja ta titulirana „znanost“. „Ta politikantski taktik“, grmi Izgoev proti Marxu, „je silno ovrhal velikega znanstvenika in ga pripravil, da je napravil nemalo napak.“ Osnovna napaka je kajpada v tem, da je ob pravilnem, razumnem, s strani „večine“ (večine filistrov?) sprejetem „evolucijskem marksizmu“ ugledal božji dan še škodljiv, fantastičen, revolucionarni marksizem, ki ga je „falsificirala narodniška tolpa“. Našega liberalca pa posebno razburja vloga tega marksizma v ruski revoluciji. Samo pomislite: prignati stvari do diktature proletariata, da bi izvedli „buržoazno revolucijo“ ali še: „iz ust marksistov popolnoma fantastično diktaturo proletariata in kmetov“... „Nič čudnega ni, če je revolucionarni marksizem, kakršnega so prevzeli v Rusiji boljševiki raznih barv, doživel poraz.“... Lahko mislimo na utrditev navade „buržoazne“ (ironične navednice je postavil g. Izgoev) ustave.

Tukaj imate idejno povsem formirane in politično zrelega oktobrista, popolnoma prepričanega, da izdaja ni kadetska taktika kompromisov, temveč polom marksizma!

Nadaljujmo. Od ruskega tiska preidimo k nemškemu, ki deluje v svobodni atmosferi, z roko v roki z legalno socialistično partijo, ki objavlja svoja stališča v več kot desetih dnevnih glasilih. Eden izmed najbogatejših, najbolj popularnih in „najbolj demokratičnih“ časopisov Nemčije, „Frankfurter Zeitung“, posveča veliki uvodnik 25-letnici Marxove smrti (št. 76, 16. marca po novem koledarju, Abendblatt²). Nemški „demokrati“ takoj zgrabijo bika za roge. „Samo po sebi se razume“, nam pravijo, „da je na ta dan nemški socialno demokraski tisk slavil svojega učitelja. Toda celo v uglednem nacionalno liberalnem časopisu so Marxa, kljub pridržkom, priznali za velikega človeka. Da, seveda je bil velik, velik pokvarjenec.“

Časopis, v katerem je bil predstavljen cvet idejne različnosti reakcije, ki se imenuje evropski liberalizem, pojasnjuje, da niti malo ne dvomijo v Marxovo osebo poštenost. Vendar so njegove teorije prinesle neizmerno škodo. Ko je vnesel pojem nujnosti in zakonitosti v področje družbenih pojavov in zanikal pomen morale ter relativni, pogojni značaj našega znanja, je Marx utemeljil antiznanstveno utopijo in resnično „cerkev“ svojih sektaških naslednikov. Njegova najbolj škodljiva ideja pa je — razredni boj. V tem je vse zlo! Marx je resno vzel stari izrek o two nations, o dveh nacijah znotraj vsake civilizirane nacije: naciji „eksploatorjev“ in naciji „eksploatirancev“ (te neznastvene izraze daje časopis v morilsko ironične navednice). Marx je pozabil na očitno in vsem zdravim ljudem razumljivo resnico, da v družbenem življenju „cilj ni boj, temveč sporazum“. Marx je „raztugal narod na dele, ker je s kladivom vtepal v glavo svojim ljudem, da z drugimi nimajo nič skupnega (obsega), da so nepomirljivi sovražniki“.

„Kaj je bolj naravno kot to.“ piše list, „da se socialna demokracija, ki v mnogih praktičnih zahtevah soglaša s precejšnjim delom buržoazije, poskuša z njimi zblížiti? Vendar do tega ne prihaja prav zaradi marksistične teorije. Socialni demokrati so sami sebe obsodili na izoliranost. Sčasoma pa so začeli

misliti, da je nastopila načelna sprememba v tem pogledu. To je bilo tedaj, ko so začeli svojo kampanjo revizionisti. Izkazalo se je za napačno. Razlika med nami in revizionisti je tudi v tem, da smo mi razumeli napako, oni pa ne. Revizionisti so mislili in še mislijo, da se lahko nekako držijo Marxa, pa kljub temu postanejo druga partija. Prazno upanje. Marxa je treba vsega pogoltniti ali vsega zavreči, polovičarsko ne moremo tukaj storiti ničesar...

Pravilno, gospoda liberali! Tudi vam se zgodi, da kdaj nepričakovano poveste resnico!

... Dokler bo liberalna buržoazija čistila Marxa, se ne bo znebila idej o razrednem boju in vseh ostalih stvari, ki delajo tako težavno nalogo, da se živi skupaj z njo... Znanstveni svet soglaša, da se niti ena izmed politično ekonomskih marksističnih teorij ni izkazala kot pravilna...

Da. Da. Gospoda, sijajno ste izrazili bistvo buržoazne znanosti, buržoaznega liberalizma in njegove politike. Razumeli ste, da Marxa ne moremo goltati po delih. Gospodje Izgoevi in ruski liberali tega še niso doumeli. Kmalu pa bodo razumeli tudi oni.

Na koncu pa pogledimo še konservativno glasilo buržoazne republike „Journal des Debats“². V številki dne 15. marca piše časopis ob jubileju, da socialisti, ti „neotesani izenačevalci“, prepovedujejo kult svojih velikih mož, da je glavno zlo Marxovega nauka, ki je „sovražil buržoazijo“, teorija boja razredov. „Delavskemu razredu ni pridigala z začasnimi konfliktov, ki jih spremljajo premirja, temveč sveto vojno, uničevalno vojno, ekspresiacijo, vojno za objubljeno kolektivistično zemljo... pošastna utopija...“

Buržoazni časopisi pišejo dobro, ko se jih začne v živo. Življenje postane bolj veselo, če vidiš, kako se po vsem svetu oblikuje in utrjuje idejna enotnost liberalnih sovražnikov proletariata, ker je ta enotnost jamstvo za milijone proletarcev, ki se združujejo in ki bodo osvojili, ne glede na ceno, objubljeno deželo.

„PROLETARI“, št. 25, (25), 12. marca l. 1908

Objavljeno po tekstu iz časopisa „PROLETARI“

Opombe:

156 Lenin navaja stihe iz Goethejevega dela „West-östlicher Divan“ (Vzhodno-zahodni divan): „Wer den Dichter will versteh'n, Muss im Dichter's Lande geh'n“ (Kdor hoče razumeti pesnika, mora obiskati njegovo deželo), kot jih parafrazira Paklin, oseba iz romana Turgeneva „NOV“ (Deviška zemlja), 157 „Journal des Debats“ — skrajšano ime francoskega buržoaznega dnevnika „Journal des Debats politiques et litteraires“ („Časopis za politične in literarne debate“), ki je izhajal v Parizu v letih 1789 do 1944.

PRIJAVNICA

ZA UDELEŽBO NA MLADINSKI DELOVNI AKCIJI

1. PRIIMEK IN IME:
Bivališče: a)
b) začasno — do kdaj
2. Naslov TOZD, šole, fakulteta (letnik)
Delo, ki ga opravljam (šolam se za, študiram)
3. Funkcije v ZSMS
Član ZSMS od član ZK DA od kdajNE
4. Moje izkušnje na MDA (udeležba, zadolžitve, spoznanja, predlogi za delo v brigadi)
5. Želim sodelovati na naslednjih interesnih področjih v brigadi (podčrtaj):
idejnopolična dejavnost (politična šola), informiranje in urejanje glasila, kulturno-zabavne aktivnosti, družbena samozaščita, šport
6. OPREMA:
— številka čevljev:
— številka brigadirke (38—56)
7. OBKROŽI AKCIJO, na kateri želiš sodelovati:

ZVEZNE AKCIJE POTEKAJO:

1. izmena: od 9. 6. — 5. 7.
2. izmena: od 6. 7. — 2. 8.
3. izmena: od 2. 8. — 30. 8.

REPUBLIŠKE AKCIJE POTEKAJO:

1. izmena: od 1. 6. — 21. 6.
2. izmena: od 22. 6. — 12. 7.
3. izmena: od 13. 7. — 2. 8.
4. izmena: od 3. 8. — 23. 8.

Predsednik OO ZSMS

Podpis udeleženca

Ljubljana — Bežigrad—

1. izmena: Slovenske gorice
2. izmena: Đerdap
2. izmena: Brkini
2. izmena: Sarajevo

Ljubljana-Center —

3. izmena: Morava
2. izmena: Posočje
2. izmena: Kozjansko
2. izmena: Črnogorsko Primorje
2. izmena: Istra
3. izmena: Brkini

Ljubljana Moste-Polje —

3. izmena: Pešter
1. izmena: Kras
2. izmena: Titograd
3. izmena: Kozjansko
3. izmena: Istra

Ljubljana-Šiška —

1. izmena: Brkini
1. izmena: Palič
2. izmena: Bela Krajina
3. izmena: Nova gradiška
4. izmena: Goričko

Ljubljana Vič-Rudnik —

1. izmena: Zvornik
2. izmena: Goričko
3. izmena: Slovenske gorice
4. izmena: Brkini

Domžale —

2. izmena: Kobansko

Grosuplje —

2. izmena: Tetovo

Kamnik —

2. izmena: Suha krajina

Kočevje —

4. izmena: Goričko

Litija —

2. izmena: Istra

Ribnica —

3. izmena: Kozjansko

Vrhnik —

3. izmena: Kras

Logatec —

3. izmena: Posočje

Celje —

2. izmena: Vlasina

Laško —

1. izmena: Sisak

Slovenske Konjice —

2. izmena: Brkini

Mozirje —

3. izmena: Suha krajina

Šentjur pri Celju —

3. izmena: Kozara

Šmarje pri Jelšah —

4. izmena: Goričko

Žalec —

2. izmena: Kadinjača

Velenje —

2. izmena: Črnogorsko Primorje

Maribor —

4. izmena: Posočje

Lenart —

3. izmena: Bela Krajina

Ormož —

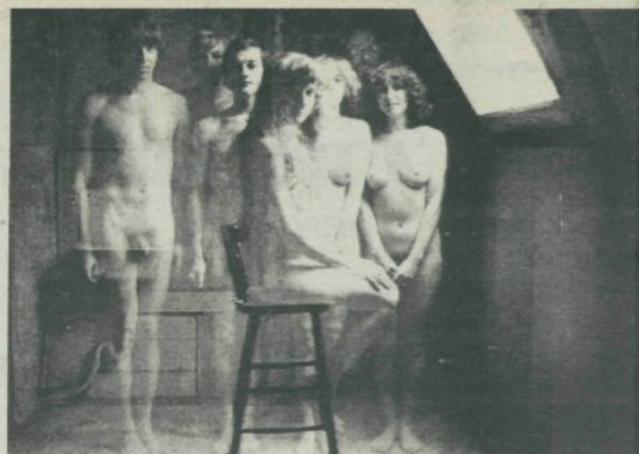
3. izmena: Avtoput (Makedonija)

4. izmena: Kobansko

2. izmena: Goričko

4. izmena: Suha Krajina

4. izmena: Istra

S

tabilizacija sterilnost

Založenost ljubljanskih in tudi ostalih slovenskih lekarn s sredstvi proti zanositvi je zelo pomanjkljiva. Do pomanjkanja pride predvsem lokalnih kemičnih kontracepcijskih sredstev, dočim so oralna dosegljiva samo določenih vrst: moč je dobiti npr. Stediril, ki pa ima največ stranskih posledic. Ni pa toliko zaskrbljujoče dejstvo, da stare zaloge pohajajo kot to, da lekarne na novo naročila ne dobijo odgovora. Natančneje: lokalnih kontracepcijskih sredstev ne dobavljajo lekarnam že več mesecev ali pa so te pošiljke zelo omejene na eno samo vrsto preparata. Vzroki takega stanja se nahajajo seveda v ekonomski politiki, v stabilizacijskih ukrepih, s katerimi se je po sklepu ZIS omejilo uvoz glede na delež izvoza po posameznih panogah. Tako so ta določila prizadela tudi kemijsko industrijo. Nerodno pa je, da so ti sklepi prišli v nasprotje z ustavnimi določili o načrtovanju družine in o svobodnem odločanju o rojstvu otrok iz leta 1974, ki ga republiška ustava v 233. členu tudi dopolnjuje, ko obvezuje družbeno skupnost, da zagotovi ustrezno izobrazbo ter ustrezno socialno varstvo in zdravstveno pomoč v skladu z zakonom. V skladu s tem zakonom v Sloveniji deluje Inštitut _____ za načrtovanje družine, katerega prvenstvena vloga je preventivno vplivati na načrtovanje rojstva otrok, kar pomeni, da je prizadeta ena bistvenih funkcij tega Inštituta... kot pa smo izvedeli iz pogovora z vodjo oddelka za kontracepcijo tov. Pretnarjevo pa so v Inštitutu na najboljši poti, da okrepijo svojo kurativno dejavnost, torej izvedeli smo, da se je tendenca naraščanja izvršenih prekinitev nosečnosti v zadnjih mesecih še okrepila. Torej je nujno, da se zaradi resnosti in dalekosežnosti pa tudi občesti posledic, ki jih seboj prinašajo, administrativni ukrepi prilagodijo specifičnosti, torej nujnosti uvoza kemičnih substanc, ki so pogoj za izdelavo kontracepcijskih sredstev, s čimer bo zadoščalo ustavni pravici vsakega posameznika, pravici, da se v njegovo odločanje o rojstvu otroka ne vmešava nobena druga „okoliščina“ in da je to še najmanj država, da se zagotovi nadaljevanje tako zasnovane politike socialnega skrbstva in zdravstvenega varstva, ki izključuje vsakršen poskus populacijske politike. Morda pa teze tajništva Skupnosti socialnega skrbstva Slovenije v tem kontekstu le ne bi smeli več obravnavati kot obrobni spodrsrljaj, ko pojmuje oblike posebne pomoči za vzdrževanje otrok kot usklajeno s še „drugimi cilji s spodbujanjem natalitete...“ (Teze so bile izražene na seminarju, ki ga je organiziral Center za družbeno politično izobraževanje na FSPN marca tega leta).

Ptuj —

2. izmena: Jasenovac
3. izmena: Brkini
4. izmena: Posočje

Slovenska Bistrica —

2. izmena: Slovenske gorice

Kranj —

1. izmena: Beograd
2. izmena: Kozjansko
2. izmena: Brkini
4. izmena: Slovenske gorice

Jesenice —

2. izmena: Niš

Škofja Loka —

3. izmena: Kras

Radovljica —

1. izmena: Bela Krajina
4. izmena: Istra

Trzin —

4. izmena: Slovenske gorice

Ravne na Koroškem —

1. izmena: Kras

Dravograd —

2. izmena: Bela Krajina

Radlje ob Dravi —

3. izmena: Suha Krajina

Slovenj Gradec —

3. izmena: Istra

Koper —

2. izmena: Posočje

Izola —

3. izmena: Partizanski put

Piran —

1. izmena: Avtoput (Makedonija)

Sežana —

2. izmena: Slovenske gorice

Nova Gorica —

4. izmena: Kobansko

Idrija —

1. izmena: Brkini

Tolmin —

3. izmena: Bela Krajina

Ajdovščina —

2. izmena: Istra

Murska Sobota —

2. izmena: Ibar Lepenac

Lendava —

3. izmena: Goričko

Ljutomer —

4. izmena: Brkini

Gornja Radgona —

1. izmena: Bela Krajina

Novo mesto —

2. izmena: Slovenske gorice

Črnomelj —

3. izmena: Brkini

Metlika —

3. izmena: Črnogorsko Primorje

Trebnje —

3. izmena: Kobansko

Trbovlje —

4. izmena: Goričko

Hrastnik —

2. izmena: Avtoput (Srbija)

Zagorje —

2. izmena: Kras

Krško —

3. izmena: Slovenske gorice

Brežice —

1. izmena: Slovenske gorice

Sevnica —

2. izmena: Rijeka

Ilirska Bistrica —

3. izmena: Kragujevac

3. izmena: Goričko

3. izmena: Istra

4. izmena: Kras

2. izmena: Deliblatski pesak

4. izmena: Kozjansko

2. izmena: Kras

3. izmena: Goričko

4. izmena: Istra

2. izmena: Istra

2. izmena: Kobansko

Obdobje, ko se izvaja stabilizacijska politika je torej obdobje, ki prizadene najprej marginalne socialne skupnosti in največja med njimi je gotovo skupina žensk, katerih večina bi se verjetno rade volje odpovedala osmomarčevskim darilom in poklonom, če bi ji bilo v zameno zagotovljeno, da se bo lahko neovirano odločala o rojstvu otrok, da ji bo omogočeno imeti otroka, ki bo zaželen in ne plod nekega neugodnega gospodarskega položaja in iz njega izhajajočih administrativnih restrikcij (uvoza s konvertibilnega tržišča).

Ali morda prehajamo v obdobje, ko se interesi dominantnih slojev, pa najsibo ta dominanca osnovana na spolni, nacionalni ali goli socialni razliki, pokažejo v svoji grobi obliki, podrejeni pehanju za gospodarsko uspešnostjo.

j b j b j b j b

OBVESTILO IN VABILO!

Kulturno uredništvo TRIBUNE obvešča in vabi vse polpretekle, sedanje in prihodnje sodelavce tega uredništva na pogovor o nadaljnjem sodelovanju in podobi kulturi namenjenih strani v Tribuni, ki bo v uredništvu Tribune 5. maja ob 17. uri

SAMLA MAMMAS MANNA MÅLTID

ANDREJ DRAPAL

ROCK in o festivalu IN OPPOSITION

Festivali običajno obiskovalcu ne ponujajo kakih posebnih glasbenih užitkov. Tako dolžina kot množica obiskovalcev onemogočajo stalno zbrano spreminjanje dogajanja. Ta je vračunana v festival tako pri organizatorju in nastopajočih kot pri obiskovalcih. Čuden se seveda opira na prednosti, ki jih tak festival ponuja, široki informaciji, možnosti primerjave predvsem množičnemu slavlju, festivalu tako napajočih kot obiskovalcev. Največji vzrok temu je ravno gotovo rock glasba, ki je ustvarila take festivale ki tudi sama po sebi ni zahtevala posebno pozornega poslušanja, temveč predvsem telesno sodelovanje v ustvarjanju festivalskega feelinga. Dionizično ravje je tu ravno pravišna oznaka.

Georges Pompidou v Parizu, ki je pravo zbirališče mladih, ki hočejo na neformalen način pokazati, kaj znajo zaigrati, zapeti, odplesati, kjer se vrstijo pantomimiki, kitaristi, požiralci ognja, harfisti, celi ansambli - igrajo, se zabavajo, zabavajo in pri tem v klobukih ali na preprogah zbirajo franke. Prepričan sem, da je moja želja, doživeti kaj podobnega tudi pri nas, mnogo prevelika, če pa kdo misli drugače, naj gre s saksofonom ali čem podobnim v Čopovo, pa čeprav pri tem ne bo postavil klobuka predse. Se eno na videz zunanjo značilnost je imel ta festival, ki pa je v resnici v globoki povezavi z gibanjem Rock in Opposition. To je neverjetno majhno število obiskovalcev. Okroglo ocenjeno jih nikoli ni bilo več kot 400 in očitno jih organizator tudi ni pričakoval dosti več, kajti dvorana bi jih sprejela največ kakih 700. Ravno pravišne število za opozicijo? Očitno se gibanje zaveda značilnosti opozicije in s tem svoje osnovne (?) značilnosti. Zdi se, kot da bi z množičnostjo padlo tudi samo gibanje in verjetno je ravno v tem osnovni problem njihovega nadaljnega razvoja. Trenutno se zdi, kot da bi zavestno omejevali širšo publiciteto, čeprav je na drugi strani obvestilo o festivalu zašlo tudi na valove Radia Student.

Drugačna vrsta glasbe, taka, ki zahteva predvsem srčno poslušanje, takim festivalom ne ustreza in to nujno pride do razbitja ali vrednosti glasbe ali festivalskega vzdušja. Ali je taki glasbi ustrezen festival sploh mogoč? Ne trdim, da so organizatorji festivala Rock in Opposition v Reimsu zavestno reševali in tudi rešili vprašanje, res pa je, da je ta festival uspešno združil obe zahtevi. Potekal je namreč v mestnem kulturnem domu, v dvorani, ki je sicer namenjena gledališkimi in podobnim predstavam. Udobni sedeži ter redno ozvočenje so omogočali karseda zbrano poslušanje, ki ga je zahtevala glasba. Da pa obiskovalci nismo bili prikrajšani za festivalsko vzdušje, ki bi bilo prav lahko zatrti z najrazličnejšimi prepričanji v smislu ohranjanja kulturne višine doma, so organizatorji „poskrbeli“ tako, da niso kaj prida pletli. To pomeni sicer, da je bil hram kulture iz tava in dan bolj podoben svinjaku, da pa se je vedno našel kdo, ki je v avli ali pred njo nemoteno igral, ali njega zbrano občinstvo pa se je hranilo, naličilo ali karkoli že, (Resnici na ljubo je največ takih napovedanih nastopov uprizoril Lol Coxhill, ki je bil obenem s svojo stalno prisotnostjo povsod, kjer je kaj dogajalo, tudi zaščiten znak festivala).

Opozicija seveda ne more temeljiti na tej organizacijski značilnosti, ker bi taka opozicija kaj kmalu postala zgolj formalna, temveč na glasbi sami, saj le ta odloča, ali je dejansko opozicija in čemu je opozicija. To pa že tudi opredeljuje prihodnost gibanja, ki ni v zapiranju pred množičnostjo, kot bi kdo lahko razumel zgornje besede, pač pa v stalnem odpiranju novih možnosti, „novih glasb“ in vsega, kar je s tem povezano. Edino s stalnim prenavljanjem bo gibanje upravičeno tudi vnaprej nosilo svoje ime.

Organizacije, ki bi omejevala, torej ni bilo čutiti pred ali celo v restavraciji si lahko na svojem gorilku skuhal kosilo, popil s seboj prineseno pijačo, ne bi pri tem tvegali natakrajev postrani pogled. V prostorih, kjer se je že teden prej zbirala noblesa v svetlah, da bi si ogledala predstavo Henrika Ibsena, je zdaj z vseh vetrov zbralo nekaj saksofonistov, bobnatač, čelist ... svobodno so improvizirali in nič ni ogorčeno žugal s prstom, ko je eden izmed njih izbral za svoj prostor izvajanje cvetlično gredič. Prav tako težko kot to, da bi taki happeningi mogli biti vnaprej prijavljeni pri oblasteh, si predstavljam to, da bi kaj podobnega doživel v ljubljanski avli.

In če pustim razmišljanje o tem, kaj bo, se je treba vprašati, kaj je zdaj, oziroma, kaj je pokazal festival v Reimsu. Predvsem to ni bila celostna predstavitev gibanja, saj smo lahko slišali samo evropske bende in je bila torej povsem izpuščena močna ameriška scena z Residentsi in Muffins na čelu. Istočasno pa je organizator premalo selekcioniral francoske predstavnike, saj jih je bilo skoraj polovica vseh in nekaj od teh jih ne bi sodilo niti na kak drugačen festival, čeprav so predstavljali ravno nekateri francoski bendi največje presenečenje.

Kar je najzanimivejše in najdražljivejše je to, da se za festival ne da najti kake skupne značilnosti, ki bi obvladovala vse nastopajoče. Edina značilnost, ki pa bolj loči kot pa spaja, je napajališče glasbenih idej. Kot se je dalo razbrati, so ti izviri: rock, jazz-rock, punk, sodobna improvizirana glasba, kabaret in sodobna „resna“ glasba. In kaj je vsak bend različno „dozirala“ vplive, ki so ga opredeljevali, je nemogoče najti skupni imenovalc.

S tem, ko sem tako poudaril vplivnost te glasbe, se zdi, kot da sem izničil njeno opozicionalnost. Taka kritika sloni na predpostavki, da gre samo za glasbeno opozicijo, za opozicijo določeni (?) vrsti glasbe, kar pa je le ena od smeri delovanja opozicije. Pa tudi na tem polju je opozicija vzpostavljena z združitvijo večine glasbenih zvrsti. Rock je prestopil meje svoje enodimenzionalne strukture instrumentiranja, prav tako punk - resna in improvizirana glasba sta pridobili satiro in kabaret, sta pridobili na popularnosti(?) ...

Predvsem instrumentacija je tista značilnost (ki se seveda ni pojavila pri vseh), ki je mogoče dala največ svežine. Predpogoj temu je seveda razširjena paleta uporabljenih instrumentov. Predvsem so to skoraj vsa pihala in trobila ter godala - enakovredno kla-

sičnim instrumentom rocka. Prvič ta razširitev nudi pestrejši zvok in kar je važnejše, nudi bolj razvejano, že tudi preprosto polifono kompozicijo. Enostavno in enodimenzionalno udarnost rocka, punka, je zamenjala razvitejša, glasbeno domiselnejša udarnost. Udarnost, ki kot že rečeno zahteva zbrano poslušanje in nudi večjo pestrost. Sem bi sodili italijanski Stormy Six, belgijski Univers Zero in kot najizrazitejši francoski Art Zoyd. Stormy Six združujejo to iastnost s satiro, kabaretom in happeningom, Univers Zero ostajajo še najbolj v mejah rocka, medtem ko Art Zoyd ustvarjajo že pravi orkestrski sound.

Najboljši predstavniki druge skupine, katere glasba temelji na energiji punka in metal rocka včasih pomešanega z raztrganostjo improvizirane glasbe, so francoski Etron Fou Leloublan, francoski trio Jacques Berrocal, Jean-Francois Pavros, Gilbert Artman ter švedski Zamla Mammamanna. Prvo skupino obvladuje bobnar z neverjetno energijo, domišljijo in predvsem s kabaretnim nastopom, trio vnaša svobodno in eruptivno improvizacijo, Zamla Mammamanna, ki so na glasbeni sceni z najdaljšim, že desetletnim stažem, pa presenečajo predvsem z nepopustljivo energijo ter izvrstnim, nasičenim soundom.

Angleška This Heat in The Work se s svojo elektronično še najbolj približujejo Residentsom, vendar posebno The Work z mnogo manj domišljije in domišljenosti.

Zadnje, glasbeno sorodno, skupino angleškega izvora in tudi po glasbi tipično angleško, ustvarjajo Maggie Nicols, kvartet Phil Minton, Sally Potter, Georgie Born, Lindsay Cooper in pa Lol Coxhill. Ti

združujejo predvsem svobodno improvizacijo s sodobno „resno“ glasbo - vse skupaj zabeljeno z dobršno mero humorja. Coxhill že s svojo pojavnostjo privablja nasmešek, s svojo neposrednostjo pa je bil vsekakor najprivlačnejša osebnost festivala - bil je tisti, ki je vedno zbujal smeh s svojimi komentarji, s svojim simpatičnim „siljenjem“, da bi čim več igral, sam ali pa z ostalimi. Tako je igral skupaj z Maggie in pa nekaj trenutkov tudi z The Work. Prav tako pa mu niso ostali dolžni tudi ostali Angleži, Maggie, Phil ... ki so mu zagreli nastop v tretjem večeru, ko so kot ozadje njegovemu free igranju na saksofon uprizorili pravi kabaretni show.

(Predstavitev ni povsem popolna, ker sem preslišal vse nastopajoče zadnjega dne; Geoff Leigh, This Heat (opis na podlagi plošče), Aqsak Maboul, Z.N.F. Et Les Jeunes Musiciens De Champagne. Tistih nekaj francoskih bendov pa, ki sem jih slišal, o ne omenil, tudi ni vredno omeniti - ali ponavljajo že davno obrabljene rock in jazz-rock obrazce ali pa je celo to ponavljanje na kriminalni ravni).

Iz tega, kar se je na festivalu dalo dobrega slišati, je mogoče upati, da bo gibanje Rock in Opposition ostalo tudi vnaprej „miado“ in glasbeno provokativno. Zdi se mi, da to upanje ustvarja predvsem glasbena pestrost, ki jo gibanje združuje. To pomeni, da vsebinsko ni omejeno zgolj na eno glasbeno zvrst, ampak združuje pod svojim okriljem vse nekonvencionalno. Zdi se mi, da je ravno tu tisti rez, ki dejansko ločuje gibanje od klasičnega establishmenta, s tem preprečuje komercializacijo, hkrati pa s pestrostjo ne omejuje kroga svojih poslušalcev.

S TEM BI MORALI PISATI:

Ivan Volarič - Feo: POLENA POD NOGE - PESEK V OČI

Ivan Volarič - Feo nas spet preseneča; tokrat z umetniško-poetskim projektom za vsake roke. Črn kemični svinčnik, na katerem je vtisnjeno z zlatimi črkami ime avtorja, in: POLENA POD NOGE - PESEK V OČI, ki je v prodaji in na ogled v Škucu.

Na prvi pogled je to golo združenje umetnosti z uporabnostjo in nas mogoče celo spominja na reklamni poseg kakega podjetja ali tovarne. Izkazalo pa se bo, da projekt v vsem presega nivo konkretno uporabne industrijske umetnosti ali celo komercialne akcije. S svinčnikom je Feo dobesedno preskočil vso tradicionalno pesniško prakso in se postavil v izhodiščni položaj pesnika-ustvarjalca, ko je pred njim zgolj prazen kos papirja, v rokah pa pisalo. To je točka, kjer gre za biti ali ne biti, točka, ki je v vseh literarnih delih namenoma skrita za maso besed. Namenoma skrita zato, ker gre za najintim-

nejši ustvarjalni trenutek, ko ustvarjalec še gol, neprekrīt s čutnim balastom zvočnih ali svetlobnih impulzov, razkazuje svojo potenco. Vse je še pred njim. In ravno zato, ker je ta „vse“ tako razkrito poln, poln razkritega, iz njega buta najširši možni krog nebrzdane energije.

S tem, ko ustvarjalec ta trenutek polaga „bralcu“ v roke, mu polaga v roke tisto najintimnejše in hkrati razdaja in širi svoj energetski potencial. „Bralec“ zdaj dejansko ni več tisti klasični pasivni sprejemnik že izdelanih produktov, kakršnega vsiljuje tradicionalna, mimetična umetnost. Prav tako je dije od pozicije, a prav tako neko že izgotovljeno delo. S tem svinčnikom namreč „bralca“ soustvarja še ne ustvarjeno in je kot tak enakovreden soustvarjalec. Tako je izstopil iz pasivne pozicije sprejemnika in prestopil v polje umetniške aktivnosti, istočasno pa je avtor, Ivan Volarič - Feo, izničil predpostavko Umetnika, Edinega Ideje, ki seva in je s tem bistveno demokratiziral samo umetniško proizvodnjo.

Andrej Drapal

SONJA DIMIC

FRONZA JE NERVOZEN

Kor se razhaja. Vsi narodnjaki poznajo namreč večerni klan, ki se razhaja vsak dan ob nedeljah. Kakor meh ob čudnem vremenu. Agencija Redozireutenfrons filtrira novice, a čaja noče nihče piti. Poskusite ne. Znajo peti čudne pesmi, kot rečeno, narodnjaško ošpricane, vendar zloglasne. Tako rekoč, kor pohajkuje. Vsi posamezni koralnjaki. Vpisali so se tam nekje ob decembru, pa so začeli odhajati že ob noči. Nekako do poldneva so se razšli, potem pa novih ni bilo.

Glavni koralnjak koraklja po glavni ladji in vrata venomer škripljajo. Mimogrede pogleda v žaro kakšen obraz, a nič ga ne povleče noter. Fronza se vleče za lase, ki jih nekako prezira, glavna ladja se obokasto podira. Fronza koraklja in čaka nekoga. Nekoga za kor, da bo narod cel. Spoznal je namreč, da novi kor pokaljuje. Ozre se na starega in zamisli svojo staro misel. Ocenjuje ga, gloda z vseh kotov. Kor malo prenovljen, pa bo nov, skoraj nov, ampak nov vseeno. Začne pometati hram, narodnjaško živčno, medtem prepeva. Delo končano. Tedaj se oglasi. Glavna ladja se grozno strese, Fronza poskoči na metli. Končno... Agencija Redozireutenfrons teleprintira. Komaj posluša: težko je, če koralnjak ne razume. Pač, da bodo prišli, malo pozneje, ampak bodo. Fronza se sesede. Slušalka pade s sedla. Fronza srečen. To si samo misli, telo pa vrže nazaj v sarkofag in ga spet zapre.

Ura je sedem ponoči. Res ponoči, Fronza je prepričan. Nekam svetlo je. Vrže pižamo s sebe, čepico previdno obdrži na glavi. Malarije menda še nima; namreč opazi čeljust na klavirju. Pa se malo zboji. Glasno, da glavna ladja presenečeno odskoči. Priplazi se do kanala in odpre okno. „Poročnik od Redozireutenfrons se javlja.“ Pete počijo, da začne Fronza nervozno loviti kapo. Kaj ta mož hoče ob pozni uri tej? Poezija mu blodi po glavi in odganja muhe.

„Pa kaj hočete?“ Ugrizne se v zgornje nebo. Malo grobo. Popravlja, kolikor se da: „...hočem reči...ste kaj pozabili?“

„Pravzaprav...mmmja...“ in spleza med Fronzinimi nogami v hram. Se prej kresne s petami skupaj, da Fronzi kapa dokončno pade na tla. Medtem ko jo pobira, napenja ušesa, da ne bi oni česa ukradel. Položi jo na staro mesto in zbeži v glavno ladjo. Tam je namreč že oni. Koraka gor in dol. Ni videti, da je primerek iz one vrste. Narodnjaško oblečen, pavje pero malo postrani, ampak vseeno dovolj predržno. Potrebna bo ofenziva.

„Pa ste... (Ne, to klofeto bo pognal v zrak.)“ Gleda, da ne bi oni česa ukradel

„Ste rekli...aaa... pozabili, a ne? ...amm...“

Spet kresne s petami skupaj. Fronza nervozen. Kljub temu opazi, da koraka poročnik po glavni ladji, naenkrat pa začne vleči izpod postelje liziko. „Pa...veste...sem prejle jedel.“ Fronza se usekne v opravičilo. Nič zato, klofeta mu ne bo več padla na tla. Poročnik opazuje stvari, nalepljene po stenah. Celo pod posteljo se odpravi, da bi še zadnjič pogledal srečomuprinašujočo liziko. Skrtači si potem hlače, premenja nogavice, celo za melono ga boli srce. Strese jo z glave in jo objame pod pazduho. Obrne se končno k Fronzi (Fronza nervozen.)

„Nič, nič, to bo vse, jaz bi zdaj vseeno šel.“ Ampak zadnje stvari odmeče šele takrat, ko je med Fronzinimi nogami že odplezal v temo.

Fronza se sesede. Malarije najbrž nima. Pa takoj zatem drugi tektonski premik. Glavna ladja se še bolj oholo, vendar še vedno obokasto podira. „Agencija Redozireutenfrons...“ Fronza vrže slušalko v usta, ampak se potem spomni, da so ušesa za to. (Fronza nervozen.)

„Sem tukaj...“ zajeca v liziko, da se ta malce stopi.

„V kratkem pričakujte novo porcijo kora. Kot ponavadi, umijte si ušesa mnogo prej. Agencija Redozireutenfrons...stop.“

Fronzi se nekaj usede.

„Se nekaj!“

Fronzo odnese pod posteljo. Liže si stare rane in mimogrede liziko. Krucefiks, zdaj se pa res ne bo oglašil. Ampak ta lizika je kisla, Fronza pa sladak. Je le hišnik.

„Ja, Fronza tukaj...“

Fronza na starem mestu, s slušalkami v ustih.

„...da so vsi narodnjaki...po vrsti. Koralnjaki pa sem in tja. Pa tisto liziko prinesi jutri na upravo. To je že višek.“ To je že višek. Presneto je to isti glas. Enkrat ga je pa le videl. Že ovadba je misel na sočloveka, čeprav je hišnik vmes. Bo držalo. Ona bo pač šla, bo pa sam. Prišel bo kor, narodnjaki, pravi. Ampak zaradi njega...Zadnjič so bili eni luštni fantje. Framazoni iz dežele framazonske.

Ura je dvajset popoldne. Jočejo nekje zunaj.

Fronza obdrži klofeto raje na glavi in napol miže pritava do klavirja. Čeljust govori grde reči, ampak Fronzi ne more do mrtvega. Je preveč zaspan. Mimogrede spregleda, daje lizika menda že šla; na upravi ji bodo dali vetra. Jočejo nekje zunaj. Fronza odpahne vrata in počene ob kanalsko okno. Noč je črna plahta, dvakrat zašita...ampak tam nekje so Glas jokajočih. Nikjer jokajočih. Razbit kompas. Vrne se v hram. Čeljust na klavirju spet jezika. A bi bila tiho, dama. Fronza se spakuje v posteljo. Novo porcijo spanja so mu poslali. Saj dobro, ampak oni iz kora ga lahko do tistega jutra sodnega dne še stokrat zbude. Namigne čeljusti. Razume. Zdjaj je ona hišnik.

„Agencija Redozireutenfrons javlja...“ Presneto se maje. Maje, maje...podira! Glavna ladja se podre. Naprej in nazaj zasuje. Fronza pa spodaj išče čeljust, slušalko, sedlo, klofeto, posluša glas jokajočega zunaj, kjer kor veže venec narodnih narodnjakov, koralnjakov. Zadnjič so bili fejest fantje. Framazoni iz dežele framazonske. Muha ve, Fronza, če jih boš če jih boš še kdaj videl. Ali pa te bo gnev, da nisi slišal poročila agencije Redozireutenfrons, umrl.

Kor se sestaja. Jokajoči sedijo na kanalu in lovijo muhe na lizike.

PETER WEISS

ZAKAJ MUŠICA

zakaj mušica nevedna kakor človek v sanjah ne zna misliti

zakaj mušica nevedna kakor človek v sanjah ne zna misliti

zakaj mušica nevedna kakor človek v sanjah ne zna misliti

zakaj mušica nevedna kakor človek v sanjah ne zna misliti

zakaj mušica nevedna kakor človek v sanjah ne zna misliti

zakaj mušica nevedna kakor človek v sanjah ne zna misliti

LAHKO TOREJ REČEM
vsi ki sovražijo petra weissa
in vsi ki obožujejo petra weissa
sovražijo
tako je tudi obratno

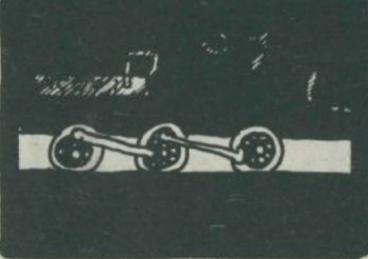
DVE RELACIJI VSAKEGA PIJANCA
živi od rojstva do smrti
umre od ljubezni do vina

LEPA MISEL, KI TO NI, ČE JE IZSECLJANA
ti si zaklad

PO POLJUBU VEŠ
Hodil sem kot obnorel.
V sebi sem rasteš pesmice.
Bilo je nebeško in hudičevo
božansko obenem.
Drugič sem bil vznemirjen do strahu.
Naš maček je po tvojem poljubu zbolel
in crknil.

IZPOVED
naših indijancev ne maram
ker so rdeči le po koži
obnašajo pa se čisto tako
kot najbolj pridobitniški jenkiji

Prodal je edino
odlikovanje in
si kupil vozovnico

Na oni strani
tunela je žvižgac

Prehod skozi tunel
strogo prepovedan

Feri: Raport mrtvega vojaka

IDEJA: M. VINCETIC
IZVEDBA: FERI LAMUŠČEK TRAUČ

Dolg vojaški plašč
prevrpatega
1 kilometri
je drhte obesila
med česnjeva
knjica

Zunaj je bilo
toplo in otraci
do raskali
veter

(Zopet ena zvezda
pada)

